

J. M. Pastor: "Kazetariok, ohartu gabe, arrazistak eta klasistak gara"

ARGIA

2005eko otsailaren 6a
LXVIII. urtea
1.978 zenbakia
3,30 euro

larrun 83

Europako Konstituzio Ituna

BAI eta EZ aurrez aurre

Koldo Gorostiaga (Batasuna)

Josu Erkoreka (EAJ)

ARGIA SARIAK 2005

Sarituak, argazkiak eta kronika

**Basoari egurra
ematen dio
industriak**

Mundua ezagutzeko

Zabalek Ateak Nairobitarrak

Zortzi lekutako
kontakizun bana.

Sahara, Laponia, Patagonia,
Andeak, Himalaia, Euskal Herria, Alaska
eta Australiako umeen ahotik euren bizimodua
ezagutuko dute etxeko txikieneak. Non bizi diren,
beren etxea nolakoa den, zer animalia dituzten,
nolako ohiturak dituzten...

LEHENENGO BIDAIA EGITEKO
AUKERA

20€

eskaerak

Katalogoaren eskaera orria
943 37 15 45 • denda@argia.com
Ohiko salmenta puntuetan

asteko gaia

- **Egurretarako basoak: izaki lerrokatu, uniforme, industrialak.** 4
ESTITXU EIZAGIRRE

pertsonaia

- **Jose Mari Pastor: "Kazetariok ez gara ohartzen baina arrazistak eta klasistak gara".** 11
AMETS ARZALLUS

iritziaren leihoa

- **Gora Pro Nobis: ASISKO URMENTA** 17
• **Dena birritan. AGURTZANE INTXAURRAGA** 18
• **Estatutu-erreforma serio hartzea.** 19
XABIER EZEIZABARRENA
• **Luparekin: Ezabatu, ezin batu?** 20
PAULA KASARES
• **Txandan: Andolinen Volvoa.** 21
IGOR ESTANKONA
• **Hiruko txikian: San Gil.** 21
JOXE MARI OSTOLAZA
• **Urtarrileko hostoak. ANJEL LERTXUNDI** 22
• **Pobrezia eta lanbide arteko gutxieneko soldata (SMI). RAMON IBEAS** 24

erdiko kaiera

- **Euskaldunen bekatuak oholtzara.** 25
KATIXA GARATE
• **Ezpalak: KATIXA GARATE** 30
• **Argitalpenak: Mikel Hernandez Abaituari galdezka. PILAR IPARRAGIRRE** 32
• **Denbora-pasak** 34
• **Ihesi: Ageda santuaren lorratzari segika Antzuolan. AINHOA LENDINEZ** 36
• **Makina bat kontu. JABIER AGIRRE, JAKOBA ERREKONDO, JOXERRA AIZPURUA** 40
• **Winston Arizmendi** 42

termometroa

- **Publizitatea: Euskararentzako plaza eta tresna.** 43
IÑIGO FERNANDEZ
• **Oskar Matute: "Nazio espainolaren esentzia jarri dugu eztabaidan". MIKEL ASURMENDI** 45
• **Net Hurbil: Indian ikasi dute hondamendiei aurre egiten. PELLO ZUBIRIA** 48
• **Argia sariak 2005: Euskarazko komunikazioan bost argi eta itzal bat.** 50
ONINTZA IRURETA / ESTITXU EIZAGIRRE
• **Bero beroan** 56

azkena

- **Ongi etorri, berandu. JOSE IGNAZIO ANSORENA** 58

Ekoizpenerako dira Euskal Herriko baso gehienak. Azkar hazten diren zuhaitzak, eta espezie bakarreko basoak: dena pago, dena pinu... Gaixotasunak eta suteak zabaltzeko arrisku izateaz gain, monotono egiten dute paisaia, eta zuhaitz espezie horretara egokitutako animaliak

bakarrik bizi dira. Munduan enbor mota asko denaz jabetzeko, Zegamako egur museora jo dugu. 4

Fabrika handi berdeak

Jose Mari Pastor

Hitzen munduan artzain

Eskarmentu handiko kazetaria da Jose Mari Pastor. Lizentziatu zenetik bidaiazen eta komunikabide ezberdinetan lan egiten osatu du bere bilbidea. 1998an hasi zen *Euskaldunen Egunkarian* nazioarteko sailaz arduratzen. Egun *Berrian* Mundua sailleko erredakzio buru da. Nazioarteko albisteak dira bere ogibide eta horietaz mintzatu gara berarekin. 11

Luparekin

Paula Kasares

20

NET HURBIL

Indian badakite hondamendiei aurre egiten, tsunamiekin erakutsi dute

Tsunamiak eragindako hondamendia benetan latza izan da, baina Indiak atzerriko laguntzari uko egin zion. Harritu egin zen jende asko erreakzio horrekin. Indiako Gobernuak Kanpoko Erakundeak ordea, inguruko koei laguntzeko adina badira. Eskarmentu ederra dute duela lau urte Gujarat herrialdean lurrikara handia izan baitzen. 48

Jabetza: Komunikazio Biziagoa, S.A.L. Lehendakaria: Joxe Mari Irazusta. Zuzendaria: Xabier Letona. Zuzendaritzaren albokoa: Pello Zubiria. Idazkaritza Teknikoa: Isabel Bereziartua. Produktzioa: Beldaitz Goia. Erredakzioa: Mikel Asurmendi, Estitxu Eizagirre, Katixa Garate, Nagore Irazustabarrena, Onintza Irureta, Izaskun Jauregi. Argazkilaria: Dani Blanco. Sustapena: Kike Amonariz. Harpidetzak: Aratz Aranburu. Argitalpenak: Bego Zuza. Bezeroen harrera: Olatz Korta. Publizitatea: Iñigo Txinburreta, Aloña Sorluze. Administrazioa: Marijo Aiertza, Mari Karmen Loiarde. HELBIDEAK: Gipuzkoa: Industrialdea, 15. 20160 Lasarte-Oria. Tel: 943 371545. Faxak: 943 373403 (erredakzioa), 943 361048 (komertziala). Lapurdi, Nafarroa Beherea eta Zuberoa: Xalbardin baita. 64122 Urruña. Tel: 559 476000. Faxa: 559 476001. Nafarroa: Gazteluko Plaza 44, 3 eskuina. 31001 Iruñea. Tel: 948 222285. POSTA ELEKTRONIKOA. Erredakzioa: kazeta@argia.com. Komertziala: komertzial@argia.com. Interneten: www.argia.com. Lege gordailua: NA 80-1963. ISSN: 0213-909X. Batzorde parekidea: 72562 E. Inprimategia: Antza S.A.L. Informatika: Adur Software Productions. S.Koop. Elk. Urtebeteko harpidetza: Hego Euskal Herria: 123 euro. Iparr Euskal Herria: 149 euro. Espainia: 123 euro. Beste atzerriak: 157 euro. Airez: 245 euro. Komunikazio Biziagoa S.A.L. Ametzagaita Taldeko parteidea da.

Azala: Antza. Argazkia: Dani Blanco.

Egurretarako basoak

Izaki lerrokatu, uni

Zenbat baso dugu Hegoaldean?

- **%27a** basoa da mundu osoan: **3.500 milioi hektarea** inguru.
- **%36** Europako Batasunean, alegia, **130 milioi hektarea** inguru. European baso gehien duten Suezia eta Finlandiarekin parekatu daiteke Euskal Herria.
- **%54a** Euskal Autonomia Erkidegoan basoa da, alegia, **722.500 hektarea** inguru.
 - %47** Araban, 143.506 hektarea
 - %58** Bizkaian, 128.244 hektarea
 - %60** Gipuzkoan, 118.255 hektarea
- **%64** Nafarroan, alegia, **664.174 hektarea** inguru.

• ASTERKO GAIA •

EAEko basoen %80a jabegoz pribatua da, eta gehienek errentagarritasun finantzieroa bilatzen dute. Horrek dakar monolaborea, baso osoa pinu, pago edo eukaliptu izatea. Ordea, asfaltoa zabaltzen joan ahala, eta ingurumenarekiko larritasunak jota, gizarteak gero eta gehiago eskatzen ditu begia gozatze-ko baso bariatuak. Batik bat gestioaz hitz egin dugu diru pribatua basogintzara bideratzen duen Basoa Fundazioarekin. Jose Ramon Olarieta injineruak ikuspegi kritikoa eskaini digu. Azkenik, basoen aniztasunaz ohartzeko sartu gara Zegamako Egur Interpretazio Zentroan.

ESTITXU EIZAGIRRE

PINUA DA FINANTZETAN oraindik ere baso errentagarriena, ez bakarrik asko hazten delako, baizik, egurrarekin lan egiten duen industria espezializatuta dagoelako espezie honetan. Sorgin gorpila da, ditugun baso asko eta asko industriaren arabekoak dira, eta era berean, ezin da industria espezie askotara egokitu, ez duelako ziurtatuta urte osoan lehengairik izango duenik. Gainera, merkatuak gehiago ordaintzen du pinua, mantsoago hazten diren beste espezieak baino. Horregatik jotzen dute jabe gehienek pinua sartzera. Gizarteak ez dio maitasun handirik zuhaitz honi, baina Gipuzkoako Baso Elkar-teko zuzendari den Fernando Otazuak nabarmentzen du: "Batik bat pinuari esker pasatu gara lurraren %20 basoa izatetik %60 izatera, jabe pribatuak basoberritzen jarri dituelako". Etekinik handiena helburu, espezie bakarrek basoak dira nagusi. Monolaborearen abantailak agerian jarri dizkigu Jorge Askasibar, Basoa Fundazioko lehendakariak: "Espezie bakarrek ekoizpena askoz errazagoa da gestionatzeko, landaketatik bertatik hasita. Espezie anitzeko basoa lantzeko eta gero, mozteko, bereizi egin beharko litzake zuhaitz bakoitza, eta merkatu desberdinetara bideratu egurra. Posible, posible da, baina lana

forme, industrialak

Zer motako basoa dugu?

- **%52,9** konifera da EAE-n eta **%47,1** hostozabalak.

● ARABA:

- *Ametza, haritza eta erkametz **%25,4**
- *Pagoa **%21,2**
- *Artea **%13,5**
- *Radiata pinua **%11**

● BIZKAIA:

- *Radiata pinua **%45**
- *Artea eta nahasketak **%9**
- *Pagoa eta haritza **%5**
- *Eukaliptua **%5**

● GIPUZKOA:

- *Radiata pinua **%40**
- *Pagoa **%14**
- *Artea eta haritza **%11**

● NAFARROA:

- *Pagoa **%37**
- *Haritza **%17**
- *Artea **%9**
- *Pinu klase denak **%31**

Gure basoetan, alde atlantiko eta mediterranearra bereizten dira. Araban, klima mediterranearrean, bertako espezieak ditu basoen %65ak. Bertako lur publikoak espezie horiek bultzatzen daude bideratuta, horrela, zuhaitz zaharrak mantentzen dituzte, landaketetan bertako espezieak erabiltzen dituzte, eta abar.

Alde atlantikoan (Bizkaia eta Gipuzkoan), Intsinis pinua da nagusi, eta gestioa ere produkziara dago bideratua Foru Aldundian.

Nafarroak bietatik du, eta iparraldean pago eta hariztiak dauden bitartean, hegoaldean eta ekialdean pilatzen dira pinudiak.

da". Monolaboreak, ordea, bere arriskuak baditu, Jose Ramon Olarietak, Leridako Unibertsitateko irakasle den injeneru agronomoak gogorarazi digunez: "Gaixotasun eta suteak aiseago zabaltzen dira zuhaitzetik zuhaitzera. Gainera, zenbat eta maizago egurra atera, elikagai gehiago ateratzen zaio lurrari. Ikusteko dago zenbat ertsiko dion lurrak erritmo horri". Industriari begira egiten da egurretarako basoen gestioa: begirik gabeko oholak ateratzeko moduan inauten dira zuhaitzak. Eta ebakitzeko ere, garai biologikoari begiratuta hiltzeko zorian denean moztu beharrean, normalean errendimendu kurbari begiratzen zaio, goia jo duenean, eta hortik aurrera etekin handiagoa emango ez duenean mozten da. Industriak erabakitzen du zuhaitz espezie bakoitzaren bizitza tartea: Intsinis pinuan egur zurixka eta bigunagoa apreziatzen da *-cambium* esaten dena-, erretxina pasatzen duena. 35-40 urtetik aurrera gogortu egiten da

egurra *-duramen* gehiago egiten zaio-, eta hau ez du industriak maite. Beste espezie batzuetan kontrakoa gertatzen da, eraikuntzan eta zuta-beak egiteko erabiltzen den egurra *-alertzeak*, *duglasa...* gogorra izatea komeni da, beraz, gehiago itxaroten da mozteko.

Lur publikoetan, berdin

Baso jabe gehienak pribatuak dira, baina zer gertatzen da publikoekin? Hemen ere, pribatueta bezala, denetik dago. Badira, batez ere parke natural izendapenarekin, espezie aberastasuna bilatzen duten basoak. Baina asko dira, egurretarakoak. Olarietak gogor salatzen du hau, erakunde publikoak baitira sarri legea urratzen dutenak.

Euskal Herrian biztanleko 250 zuhaitz daude eta milioi bat tonelada O₂ sortzen dute urtean

Egur ekoizpenerako basoaren gestioa

× Azken mozketak

- Larizio Pinua 60. urtean
- Haritza 150. urtean
- Pagoa 120. urtean

× Zenbat zuhaitz heldu diren hektareako

- Larizio Pinua 260 zuhaitz
- Haritza 150 zuhaitz
- Pagoa 150 zuhaitz

× Bakanduak

- Larizio Pinuari 5 bakandu guztira, azkena 53. urtean
- Haritzari 5 bakandu guztira, azkena 100. urtean
- Pagoari 6 bakandu guztira, azkena 100. urtean

Larizio pinuaren zikloa

× 0 urtean,
basoa aldatu

Interes pribatua duten baso askotan bezala, lurra txikitzen duen makineria erabiltzen omen dute.

Egurretarako basoak jasangarriak ote?

EAE-n 28.000 hektareak dute PEFC, Baso Kudeaketa Iraunkorreko Ziurtagiria, 118 jabego publiko eta pribatuk alegia, iaz bertan lortua. Mundu osoan, berriaz, 54 milioi hektareak dute izendapena. Ziurtagiria deforestazioari aurre egi-

teko sortu da, eta kontsumitzaileei adierazten die egur horrek jasangarritasun neurriak betetzen dituela. Basoen gestio jasangarria izendatzeko, Helsinkiko 1993ko Hizarmenaren definizioa hartzen da oinarri: "Basoak zaindu eta erabiliko dira bioaniztasunari eusteko moduan, baita produktibitatea, birsortzeko gaitasuna, bizitasuna eta orain eta etorkizuneko funtzio ekologikoak, ekonomikoak eta sozialak eskaintzen jarraitzeko

Basoa Fundazioak enpresetako dirua baso lanetara bideratzen du

Euskadiko Basogintza Elkarteen konfederazioak sortu zuen 2003an Basoa Fundazioa. Fundazio honek finantziazio pribatua erabiltzen du baso lanetarako. Enpresen ikuspegitik, berriaz, erakargarri da fundazioari emandako laguntzarekin lortzen duten zerga-salbuespena, eta irudi korporatiboa hobetzea.

Jorge Askasibar da bertako lehendakari: "1977tik 2003ra Gipuzkoako Foru Aldundian Basoen arduradun ibili, eta erretiroa hartzeko laneko azken bazkarian etorri zitzaidan Fernando Otazua -Gipuzkoako Baso Elkarteko zuzendaria-, 'gauzatxo bat dugu zuretzat...' esanaz". Askasibar, Aldundian erretiroa hartu orduko, Fundazioan hasi zen lanean, beraz. Basoak Foru Aldundiaren kompetentzia direnez, "Udaletxeen lurrekin egiten dugu lan, eta beraz, hirigunetik hurbil daudenetan aritzen gara, ez Aldundiak gestionatzen dituen mendietako lur publikoetan. Foru Aldundien lana osatzeko modu bat da" azaltzen du Askasibarrek.

Besaide mendia basoberritzea izan zen lehen proiektua, Mendiko Euskal Federazioarekin elkarlanean. Bizkaia, Gipuzkoa eta Arabako mugan dagoen gainaldea hautatu zuten, sinbolikoki. Kutzarekin beste proiektu batzuk ere egin dituzte, esaterako, Zeraingo minen ingurua basoberritu, eta Legazpiko Urtatza Parkea osatu. Fundazioaren lana da interes orokorreko proiektuak diseinatu eta sponsorrak bilatzea. Behin proiektuak bere aurrekontua due-

nean, Konfederazioko teknikoak aritzen dira lanean. Horrela, fundazioak egituraz lehendakaria eta patronatoa soilik ditu -konfederazioko hiru lehendakariak, Euskal Herriko Unibertsitateko ordezkaria eta fundazioko lehendakariak osatua-.

Bazkide fundatzaileak, Basogintza Elkarteen Konfederazioko baso jabeak dira. 5.000 bazkide inguru dira konfederazioan. Aldiz, fundazioak "basozale" bazkideak ere baditu, alegia, basoen jabetzarik izan gabe ere, basoen aldeko lanetan bere dirulaguntza ematen dutenak. Egun "basozale" gutxi dago, enpresekin lotu baitituzte orain arteko proiektuak, baina aurrera begira, herritarrek lagundutako proiektuak abiatzea espero dute Basoa Fundazioko kideek.

Ezkerrean Fernando Otazua, Gipuzkoako Baso Elkarteko zuzendaria, eta eskuinean Jorge Askasibar, Basoa Fundazioko lehendakaria. Tolosan, fundazioaren egoitza.

x Landareak aldatzea

Hektareako zenbat landare:

- Larizio pinua 1.600
- Haritza 1.110
- Pagoa 1.600

x Ateraketa eta inausketa baxua

- Larizio Pinuari 12. urtean
- Haritzari 15. urtean
- Pagoari 12. urtean

x Lehenengo ateraketa eta inausketa altua

- Larizio Pinuari 23. urtean
- Haritzari 30. urtean
- Pagoari 25. urtean

moduan ere, herri, nazio eta mundu mailan, beste ekosistema batzuk kalte gabe". Baso jabeek, gestioa eta irudia hobetzen laguntzen die. Olarietak, ordea, duda egiten du gure ingurumenaren behar besteko informazioarekin jarri dituen ziurtagiriak neurriak. Jasangarritasunaren gaian, beste behin ere, bi joerekin egin dugu topo. Basoa Fundazioko Askasibarrek ziurtatzen du, etekin ekonomikoak bateragarriak direla jasangarritasunarekin, eta Olarietak, aldiz, etekin ekonomiko eta finantzarioa bereizi behar direla ohartarazi du, dirutan bakarrik neurtzen den etekin finantzarioa, ez dela jasangarria azpimarratuz.

Belaunaldi etenak dakarkeena

Egurretarako basoak nagusi badira ere, jabe denen interesa ez da etekin finantzario altuena lortzea. Are gutxiago, egun baso jabeak egurra salduta ezin direla bizi ikusita, izan ere, jabegoa oso zatitua dago —Gipuzkoan batez-beste 9 hektarea ditu jabe bakoitzak, Bizkaian zerbait gutxiago—. Gero eta gehiago, basoa beste errenta baten osagarri da. Basoa Fundazioko lehendakari Jorge Askasibarrek kontatzen duenez, "basozale heldu asko etortzen

Gure basoen historia

- ❖ Kristo aurreko azken mendeetan, luraren %70-80 basoa zen.
- ❖ Erromatarren garaian, asentamentu intentsiboekin baso asko soro bihurtu zituzten. Toponimiari eta Akitanian aurkitutako erromatar garaiko harlanduetako inskripzioei jarraiki, haritza, artea, pagoa eta pinua ziren nagusi Euskal Herrian.
- ❖ Erdi Arotik XIX. mendera, eraikuntzarako eta ikatza (burdinola eta fundiziorako) egiteko erabilakotako egur mordoak basoak urritu zituen. Burdinolen kontsumoa oso intentsiboa izan zen XVI. mendean eta hurrengoetan, batez ere Gipuzkoa eta Bizkaian: Gipuzkoan, 1650-1814 artean, urtean 20.000-25.000 hektarea baso kontsumitzen zituzten.
- ❖ XVI-XVIII. mende artean, itsasontziak eraikitzeak kalitatezko haritza erabili zuten.
- ❖ XIX. mendean galdu zen baso gehien: gerra ugari izanik, administrazio publikoak zorretan erori ziren eta zorrei aurre egiteko, Desamortizazio Legeekin lur publikoak saldu zituzten. Lur jabe berriek berehalako etekin ekonomikoak bilatu zuten, basoak masiboki ebakiz.
- ❖ XX. mende hasieran basoen egoera oso larria zen, mendi gehienak soilduta zeuden. Bizkaia eta Gipuzkoako Foru Aldundiek basozaintza zerbitzuak sortu zituzten, eta hauen lehen misioa basoberritzea izan zen.
- ❖ Gerra Zibilaren etenaren ondoren, 40-50 urteetatik aurrera basoberritze masiboa hasi zen, intsinis pinua erabiliz era guztietako lurretan, publiko eta pribatuetan. Urtero hazkuntza handia sortzen zuen, eta "urre berdea" esaten zitzaion. 1956ko izotzak geratu arazi zuen landaketa masibo hau, Gipuzkoako intsinis gazte asko izorratu baitzituen. Ordutik hona, batez ere lurralde honetan, koniferen dibertsifikazioa bilatu da basoberritzerakoan eta beste espezie batzuk erabili, esaterako Korsikako larizioa, Japongo alertzea eta Douglas abetoa.

Basoen merkatua

2002ko datuen arabera, EAE-n 20.000 jabe daude, eta egurra lantzen duten 803 enpresa. Urte berean, ekoizpenaren balioa 327 milioi euro izan zen. Ateratako egur gehiena zurgai da (958 mila metro kubiko), zerrategietara bideratzen dena ondoren altzariak egiteko. Aldiz, ia honen erdia da (436 mila metro kubiko) peia edo papergintzan bukatzen duena. EAE-n eta Galizian daude Espainiako estatuko zerrategien %40. Aldiz, altzarien industria Valentzia, Katalunia, Madril eta Andaluzian mugitzen da. Espainiako estatuan kontsumitzen den koniferen %37 kanpota dator. Ondorioz, basoaren merkatuak dependetia handia du kanpoko lehengaiekiko, eta beraz, eragin handia dute atzerriko gora-beherek.

Azken urteetan eskaintza asko ugari du egurraren merkatuan, herrialde hauek egur ona eta merkea exportatzen baitute: Zeelanda Berria, Txile, Argentina, Uruguay, Brasil eta Hegoafrika, besteak beste. Hondamendi naturalek ere eragina izan dute merkatuan, batez ere 1999ko abenduan Frantziako basoak txikitu zituen haizeteak. Arrazoi hauek direla eta, pinuaren prezioak behera egin du azken lau urteetan. 1999an jo zuen goia, metro kubikoa 9.444 pezeta kobratuz. 2003an, berriz, 7.596ra jaitsita zegoen.

Eskariari dagokionez, European batez-beste 203 kilo paper kontsumitzen du urtean biztanle bakoitzak, eta Amerikako Estatu Batuetan, berriz, 324. Aldiz, gorantz datorren Txinan, biztanleek 28 kilo urteko bakarrik kontsumitzen dute.

da angustiatuta, seme-alabek ez dutelako segidarik ematen, ez dituztelako mugak ezagutzen...". Honi erantzuteko, Basoekin elkarteak sortu du Euskadiko Baso Elkarteen Konfederazioak, gestio profesionala eskaintzeko. Horrela, basoko lanetaz ezer gutxi dakien pertsonak, bere aurrekoek utzitako jabetza mantenduko luke, eta elkarteak gestio-natuko lioke basoa. Etorkizuna hori izango dela aurreikus liteke. Askasibar lehendakariak uste du horrek basoen izaeran ere eragina izango duela: "Gizartetik datorren eskaria betetzea errazagoa izango da, alegia, hostozabal gehiago jartzea basoan, adin guztietako zuhaitzak...". Olarieta profesionalizazioarekin ezkorrangoa da: "Jasangarritasunerako arazo nagusia makineria gogorrak dira, eta gero eta gehiago esku lana falta denez, makineria honetara joko dute basoak gestionatzeko". Nola lortu liteke baso anitzak ugaritzea? Fernando Otazua Gipuzkoako Baso elkartearen zuzendariaren iritziz, "espezie anitzeko ugarituko da, gizarteak prest dagoen heinean basoak sortzen dituen onura denak apreziatu eta ordaintzeko. Aldundiek diru asko mugitu beharko dute, eta jabeek laguntzak eman". ■

Zuhaitzen etxea

Zegamako Egurraren Interpretazio Zentroak basorik anitzenean barneratu gaitu

EUSKAL HERRIKO 173 ZUHAITZ ESPEZIE bildu ditu Imanol Artola, Zumarragan bizi den Zegamako semeak. 15 urte egin ditu basozain Deba Garaian, eta zazpi urtez aritu zen enbor zatiak biltzen han-hemenka. 2002az geroztik Egurraren Interpretazio Zentroan daude ikusgai. Interpretazio zentroa Gipuzkoako Foru Aldundiak jarri zuen, basozainen ehungarren urteurrena ospatzeko.

Artolaren hasierako ideia, espezie berak ilar-gi bakoitzarekin moztuta zer alde egingen zuten aztertzeak bilduma egitea omen zen. Baina behin, Arrasaten, ezagutzen ez zuen espezie arraro bat aurkitu zuen erorita, utzitako baserri baten atarian. Baserriko nagusiak inguruak garbitu behar zituela eta, *Cuningamia* hura moto zerrarekin moztu, eta sutarako utzi behar zuten. Artolak gogoratzen duenez, "pena handia eman zidan, agian Gipuzkoan ez zela horrelako beste bat egongo pentsatuta, eta enbor haren zati bat gorde nuen. Eta pikatu egin nintzen. Harekin hasi, eta geratu gabe jarraitu nuen museoko 173 piezak osatu arte".

Museoan bereiz daitezke zuhaitzen azal, hosto, fruitu, usain eta hazi desberdinak, eta egurren erabilera anitzak. Bertako zuhaitzak —haritza, pagoa, urkia, altza, elorri zuria...— eta kanpotik etorritakoak —pinu intsinisa, erromatarrek ekarritako gaztainondoa, exotikoak...— ikus daitezke bertan. ■

KARLOS CORBELLA

Imanol Artola, enbor bildumaren egilea.

Museoa bisitatzeko
— Andutza Baserria —

ASTEBURUETAN

- 11:00etatik 14:00etara
- 16:00etatik 19:00etara.

ASTEGUNEZ

Ikastetxeetako taldeak hartzen ditu.

Harremanetarako:
Zegamako Turismo Bulegoa
☎ 943802187

Nola gizentzen dute gerria zuhaitzek?

Enborrak barrutik kanporantz zabaltzen dira. Erretxina da egurrari bizia ematen diona, eta hazten duena. Enborretan atal hauek bereizten dira:

- **ZURGIHAR:** Zuhaitzaren sorrerako muina, enborraren zentroa.
- **ZURGIZEN, DURAMEN:** Egur hila, erretxina pasatzen ez dena. Hau ez da gehiago hazten. Zati ilunena eta gogorrena da.
- **CAMBIUM:** Egur bizia, erretxina pasatzen den zatia. Hau da zabaltzen ari dena.
- **AZALA:** Defentsa, gaixotasunetatik babesten duena.

Enborraren eratzun bakoitzeko urte bat kontatuz, zuhaitzaren adina jakiten da. Era berean, norabidea ere igarri dezakegu: eratzunak hestuago daude elkarrengandik iparraldean, lasaiago hegoaldean.

KARLOS CORBELLA

Zuhaitzak noiz moztu

Orokorrean, negua da garai egokiena zuhaitzak mozteko, neguan gutxi izerditzen baitute, lozorroan egoten dira, gutxieneko kontsumoa egina. Baina gehiago zehaztuz, zein ilargirekin ebaki? Basozaleei galdezka, zerrenda hau osatu dute Interpretazio Zentroan. Ilargiak badu bere garrantzia, zuhaitza garaiz kanpo moztuz gero, egur urtsua jasoko dugu. Bertako arduradun Imanol Artolaren esanetan "asko galdu da jakintza hau. Egun, behar deno hartu motozerra, eta mozten dira zuhaitzak. Jada ez zaio ilargiari jaramonik egiten". Zerrategiak ez daude ilargiari begira, eta lehengo eran egitea ez da errentagarri. Artolak aitortzen du, zerrenda honek makina bat orduko eztabaida sortuko lukeela egungo baseritarren artean:

ILBERRIAN

Urritza, Urkia eta Pagoa.

MAIATZEKO ILBERRIAN

Altza eta erramua.

ILBEHERAN

Gorostia, Elorria, Gerezia, Lizarra, Gaztaina, Haritza, Sagarra, Udarea, Arana, Zumarra, Intxusa, Sahatsa, Hagina eta Akazia.

AZAROKO ILBEHERAN

Kaina.

NEGUKO ILBEHERAN

Pinua.

ILGORAN NAHIZ ILBERRIAN

Zurzuria.

Cedrus atlantica glauca 101 urteko ipurdia

Oñatiko Zugasti baserri aurretik ekarritako zuhaitz ipurdi ikaragarria dago Interpretazio Zentroko goiko solairuan (beheko argazkian). "Motozerrarekin moztu ezin genuenez, bi trontzalari aritu ziren, eta lanak izan zituzten!", oroitzen du Imanol Artolak. Industrialdea egiteko bota zuten zuhaitza, baina zuhaitzaren jatorriari jarraika, baserrikoen zuhaitz genealogikoa osatu zuen, eta sorpresa bikaina aurkitu: Altubetar bost anaiek Amerika emigratu zuten, eta haietako bat aberastuta itzuli zen. Bere semeak aldatutakoa da zuhaitza.

KARLOS CORBELLA

KARLOS CORBELLA

Bakoitza zertarako

Zegamako Egurraren Interpretazio Zentroan, oso koaltate desberdineko egurrak ikus daitezke: bateatua, kolorea, usaina, gogortasuna... Nolakotasunaren arabera erabili izan da egur bakoitza tresna jakinak egiteko. Imanol Artolaren esanetan, Euskal Herrian hogeita inguru zuhaitz motarekin bakarrik egin da lan, horregatik, museoan erakutsi nahi izan du beste herrialdeetan espezie gehiagori ere eman zaion erabilera. Hona batzuk:

✦ ELORRI BELTZA: Patxarana

✦ PINU LARIZIOA: Zerrategi eta eraikuntza

✦ INTSINIS PINUA: Papera eta altzariak

✦ LERGORRIA: Ebanisterian

✦ HARITZ AMERIKARRA: Tonelak, artisautza

✦ ARTELATZ, ALKORNOKEA: Kortxoak. Kontatzen denez, kostaldean txakolina egiten hasi zirenean ekarri zuten artelatza, kortxoak bertan izateko. Baina klima mediterranearekiko izaki, ez zen ongi egokitu. Hala ere, bana-ka batzuk geratu dira.

✦ URRITZA: Saski, makila, barriken zutaiak

✦ HARITZA: Kutxak

✦ URKIA: Kaikua. Esnari gusturik ematen ez diolako

✦ EZKIA: Infusioak, "tila".

✦ TULIPARBOLAK: Pianoak

✦ VIRGINIAKO KAKI: Txistua

✦ LIKIDANBARRA: Kupelgintza

✦ IZEI GORRIA: Stradivari bibolinak

✦ MAKAL KANADARRA: Zotzak eta poxpoloak

✦ EUKALIPTOA: Papera, mangoak

✦ BANBU: Arrantzarako kainaberrak

✦ LIZAR GORRIA: Itsasontzien eskailera mailak

✦ HEGO IPURUA: Destilazio lehorrez, miera edo "cada" olio lortzen da, antiseptikoa dena

✦ LERTXUNA: Poxpoloak eta jostailuak. Zuria eta lehuna delako.

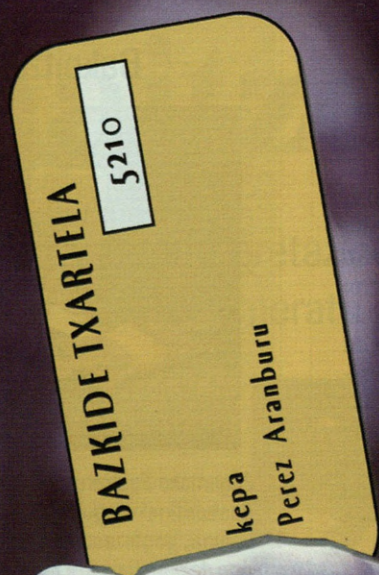
✦ IZEI-ZURIA: Organo, bibolin, kitarrak

✦ IPAR IPURUA: Gyn edaria aromatizatzeke botatzen dira bere fruituak

✦ MIZPIRONDOA: Euskal makilak

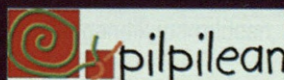
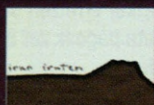
✦ UDARONDOA: Txirulak

Sutarako, haritza eta artea oso dira egokiak. Pinua, berriz, oso azkar erretzen da, gaztainondoak txinpartak ateratzen ditu eta pagoak zer ilargirekin mozten den alde handia egiten du.

ABERASTU ZAITEZ! EGIN ZAITEZ BAZKIDE

HERRIKO EUSKARA ELKARTEAN

Diputazioa de Bizkaia
Departamentu

Hitzen munduan artzain

Jose Mari Pastor PERSONAIA

A photograph of Jose Mari Pastor, a bald man with a serious expression, sitting on a dark wooden bench. He is wearing a dark jacket over a dark shirt and dark jeans. The background is a red brick wall and a corrugated metal roof.

Milaka herri ditu munduak, milaka berri. Milaka herra ditu munduak, milaka gerra. Milaka gezur ditu munduak, milaka hezur. Milaka begi ditu munduak, milaka egi. Milaka mundu munduak, milaka mündu. Beltz, hori, zuri, gorri... eta zuk, bost orri.

Lehengo aiton-amonak herriko kontuekin bakarrik bizi ziren. Izan ere, zertarako jakin zuregandik milaka kilometrora zer gertatzen den?

Orain gero eta jende gehiagok daukalako urrutikoaren berri jakiteko nahia. Jakin min naturala ote den ez dakit. Jakin min naturalena izango litzateke, zu bost pisuko etxebizitza batean bizi, eta laugarren pisukoa minbiziz hiltzen ari dela jakitea. Baina zu bigarrenen bizi zara, eta ez

AMETS ARZALLUS

Argazkiak:
Dani Blanco

dakizu laugarrenekoaren minbiziaren berri. Aldiz sarean konektatuta australiar batekin hizketan ari zara eta badakizu hark zenbat amorante daukan, edo bere alaba drogazalea dela. Oraingo joera hori da, antza.

Munduko berri zabaltzeko jaso egin beharko duzu lehenik. Zenbat egunkari irakurtzen dituzu egunean?

«Kaze ohartz eta kla

beti gertatzen: eguneroko lanak harrapatuta zauzka, eta orduan zaila da egunkariak irakurtzeko behar den denbora hartzea. Batzuetan gehiago irakurtzen dut kanpoan nagoenean lanean nabilenean baino. Esaterako, Bartzelonara joaten banaiz, erosten ditut *La Vanguardia*, *Avui*, *El Punt*, *Liberation*, *Neue Zürcher Zeitung*... Jon Mirandek zioen bezala, egunkaria erostea, informazioa bilatzea da oraingo gizakiaren erlijio berria, eskuetan egunkaririk sentitu gabe ezin da eguna hasi.

Egunkariez gain batez ere agentzietatik elikatzen zarete. Munduko agentziarik indartsuenek markatzen dute eguneroko bidea. Zenbaterainokoa da horiekiko menpekotasuna?

Nahi baino menpeago gaude. Saiatu behar genuke nola edo hala menpekotasun hori haustean, eta gure informazio sare

propioa lortzen. Bai agentzia horietatik haratago doazen beste agentzien bidez, indymedia esaterako, bai beste egunkari alternatiboak irakurritik. Web orrietan ere sartzeko gara eta beti dago zer edo zer. Baina agentzia handien morrontzatik askatzen ez da erraza. Haiek agintzen dute egunero zer den informazioa, eta haiek ematen ez dutena, ez da existitzen. Okerrena da maiz informazioa datorren moduan irensten duzula, kontrastatzeko astirik gabe, eta batzuetan ziria sartu izan digute. Lehengoan BBCk berak ere halako bat irentsi zuen. Informazio faltsu horren arabera, Dow Chemical enpresak Bhopalen, Indian duela 20 urte izan zen gas isuriaren erantzukizuna bere egin eta kalte-ordainak emango zituen. Bhopalen gutxienez 15.000 lagun hil ziren. BBCk amua irentsi zuen eta "jainkoa" denez, denak erori ziren, eta mundu guztira barreiatu zen notizia. Teknologia

Nortasun agiria

Barakaldon jaio zen 1961eko urriaren 14an. Santurtziko eskola "nazionalista" ikasi zuen lehenik, Santurtziko institutuan gero, eta Leioako kazetaritza fakultatean lizentziatu zen. Ikasketak bukatzerako *Anaitasuna* aldizkarian hasia zen lanean. Urte batzuez *Eginen* eta ETBn kiroletan aritu ondoren Londresera joan zen bizitzera. Urte eta erdi egin zuen han. *Euskaldunon Egunkaria* sortu berriari hasi zen bertan lanean, baina 1995ean berri ere kanpora joan zen, Alemaniara, Nurenbergera, hiru urterako. Handik bueltan *Euskaldunon Egunkariara* itzuli zen, eta nazioarteko sailaz arduratu zen itxi zuten arte. Orain *Berrian* dihardu Mundua saileko erredakzio buru. Erredakzio sail horrek irabazi zituen ARGIA saria, Joan Cendros saria, eta Midas kazetaritza sariak 2003an. 2004ko Rikardo Arregi saria ere Jose Mari Pastor berari eman zioten igandeetan *Berrian* idatzitako Leku-lekutan ataleko artikuluegatik. Liburu bat idatzia du, *Paul Nicholson, hiru aste Ramalako setioan*. Ofizialki ezkongabea da eta Euskal Herrian uste da ez duela haurrik. Hernanin bizi da.

Euskal Herriko egunkari guztiak gainbegiratzen saiatzen naiz, eta Espainiako eta Frantziako batzuk ere bai. Interneten saltsan ere ibiltzen naiz batean eta bestean, beste egunkari europar batzuetan sartu, alemanetan, italiarretan, baita AEBetakoetan ere... Baina hori teoria da, ez da

«ariok ez gara en baina arrazistak sistak gara»

berriekin gero eta errazagoa da ziria sartzea, eta sartuko digute berriz ere. BBC "jainkoa" bera ere ez da fidagarria.

Agentzietatik eta beste publikazioetatik bakarrik elikatuz nola garatzen da notizia propio bat?

Ez da erraza, eta ez da beti lortzen. Kazetarien eskarmentua da gakoa, denborarekin ikasten baitu zein iturritatik edan notiziak. Badaki iturri bakoitzetik nolako baldintzatan datozkion albisteak, badaki medio edo agentzia hori noren menpe dagoen, nork agintzen duen bertan. Lehenik kazetariak hori interpretatzen jakin behar du, eta gero idazterakoan argi eduki behar du zer nahi duen berak, eta zer nahi duen medioak. Egunkari batean lanean ari zarenean ez baitzara etxean zeure panfletoa idazten ari.

Gelditu izan zara burura etorritakoa bota gabe zure egunkariaren ildoan ez dela hori pentsatuz?

Bai. Ez dut esan nahi zentsurarik dagoenik, baina autozentsura bai. Batzuetan kristoren ateraldiak otutzen zaizkit, baina pentsatzen dut, "nik orain hau idatziko banu, zer pentsatuko luke irakurleak? Edo *Berriak* berak?". Iritzia emateko artikulu sinatu bat baldin bada askatasun handiagorik ibiltzen naiz, ni bainaz erantzule bakarra. Baina beste artikuluak idaztean zure medioaren subjektibotasunak baldintzatzen egiten zaitu. Eta badira gai jakin batzuk idazten hasi aurretik bi aldiz pentsatzen egoten zarenak.

Agentzien alternatiba norbere korrespontsalak dira. Zenbat korrespontsal beharko luke egunkari batek munduko berri ongi emateko?

Guk dozena erdi bat ditugu, baina nik ahalik eta gehien jarriko nituzke, bat Bruselan, bat Berlinen, Londresen, Pekinen, Moskun, New Yorken, Jerusalemen... Ez dugu, ordea, horretarako mediorik, eta ezin dugu. Korrespontsalik ezean saiatzeko gara kolaboratzailearen bat lotzen, han bizi denen bat. Eta beste metodo bat ere erabili izan dugu, telefonoz lekuko egunkarietara deitzearena. Ekialde Hurbilerako, zerbait potoloa gertatu izan denean deitu izan diet bi aldeetako kazetariak, eta galdetu: "Hau gertatu da, zer uste

Bidaia zale amorratua

"Nahi baino askoz gutxiago bidaiatzen dut. Gainera orain gehiago bidaiatzen ari naiz kontu pertsonalen-gatik kontu profesionalengatik baino. Iraken, Aljerian, Irlandan, Palestinan... nola edo hala aktualitatekoak diren gatazka leku gehientsuenetan egona naiz. *Egunkaria* itxi zutenean Irakera joatekoa nintzen, orain ere Irakeko hauteskundeetara joan edo ez ibili gara, eta azkenean *Berriak* erabaki du inor ez bidaltzea, afera oso nahasia dagoelako eta oso arriskutsua izan daitekeelako. Txikitatik gustatu izan zait hara eta hona ibiltzea. Umetan bapora handi batean Afrikara nindola amesten nuen, edo Kanarietatik platanok ekartzen nenebela, marinela nintzela... Santurtzi aldean Euskal Herriko portu handiena dugu eta lagunok 11-12 urterekin horra joaten ginen, portuko kontrolak saihesti eta marinoekin egotera, itsasontzi handietan sartu filipinar edo venezuelarrekin afaltzera..."

duzu?". Horrelako kontaktuak izan ditugu, eta baditugu; *Maariv*, *Haaretz*, edo *Palestine Media Center*, adibidez. Beraiek pista batzuk ematen dizkizute, baina zuk ez dakizu zuzenak diren edo ez. Kontuz ibili behar izaten da.

Beste alternatiba bat da sekulako lan taldea edukitzea, eta bakoitza aditua izatea leku berezi batean. Bat espezializatua Afrika beltzari buruz, bestea Magrebi buruz... Eta Afrika beltzean espezializatua denak egunero hango berri jasoko luke Interneten sartuz, norbaitekin hitz egin, edo jardunaldi batzuetara joanez. Beste aukera bat da liburuak irakurriz espezializatzea, baina askotan lanetik saturatuta ateratzen gara, eta ez dugu halakorik egiten. Nik uste kazetariok daukagun problema hori dela, asko omen dakigu, baina ez, guk gutxi dakigu. Gauza askori buruz dakigu baina horiei buruz gutxi. Azalazalean gelditzen gara eta kristoren hanka sartzeak egiten ditugu.

AEBetako hauteskundeak, berriz, beste askok bezala ongi sakondu zenituzten. Frantziakoei baino orri gehiago eskaini zenizkieten, adibidez. Lagutzen diezue munduko indartsuenak izaten.

Azken batean gurrpil bat da: garrantzitsua delako segitzen duzu, eta segitzen duzulako da garrantzitsua. Jende askok esan digu: "AEBetako hauteskundeak dira, eta zer?". Kontua da korronte horretatik zaila dela ihes egiten. Uste dut Manuel Vazquez Montalbanek idatzi zuela bere artikulu batean: "Gaur, gure lehendakaria hautatuko dute". Guk ez dugu bozkatzeko eskubiderik, baina ia 200 milioi lagunek bai. Haiexek aukeratuko dute datozen lau urteotan munduaren nondik norakoak aginduko dituenak.

Azkenean Bush aukeratu zuten denontzat. Bushek gogokoen duen hitza terrorismoa da, beti darabil ahoan mundu ulerkera sinplifikatu eta mozte aldera. Zuek Irakekoari okupazioa deitzen diozue, Israeleko armadaren ekintzei hilketa selektiboak.... Nola hautatzen duzue terminologia? Hor iritzia doa...

Beti egoten da zapaltzailearen terminologia eta zapalduaren terminologia. Orain ematen du denak garelako oso jatorrak eta zuzenak, eta XXI. mendean zapaltzaileari eta zapalduari buruz hitz egitea ez dela politikoki zuzena, ez dago klase borrokarik eta abar. Baina terminologia hori existitzen da, eta termino batzuk iristen zaizkizunean zuk jakin behar duzu horiek nondik

La Nacionetik deitzen dizut

"Berria ez dute ezagutu ere egiten, eta pertsonaia handi bat harrapatzea zaila izaten da. Estatu bateko egunkari nazionala bazara agian bai, baina bestela nekez. Gu Euskal Herriko egunkari nazionala gara, baina arazoa da ez dugula estaturik, beraz haientzat erregionalak gara. Beraz, batzuetan, baten batekin kontaktatzeko beste erremediorik ez badago, ez dut arazorik beste bat naizela esateko, jakina, gero beraiei benetan nor naizen esaten diet, eta batzuetan pikutara bidaltzen naute. Hori gertatu zitzaigun Juan Guzman, Augusto Pinochet auzipetu zuen epailearekin. Bagenuen bere telefonoa, eskukoa ere bai, beti deika, eta beti erantzun berbera: "Nondik esan didazu? Euskal Herritik? Ez, Juan ez dago". Egun batean, han goizeko zazpiak eta erdiak zirela deitu genion etxera. Hemengo kazetari bat, emakumea bera, laguna izango balitz bezala hasi zitzaion: "Hola Juan, que hay?", eta berak segidan, "si, si, dime". Gero argitu zion: "Begira, Euskal Herriko egunkari batetik deitzen dizut" azkar batean doinua aldatu eta "no, no, no soy Juan". Esango didate niri, Juan Guzmanen etxean eta goizeko zazpiak eta erdietan, ez bada Juan Guzmanen andrearen amorantea nor izango den. Bera izango zen, oraindik bizarra egiteko zuela. Beraz, berak halako trikimailu bat erabiltzen badu alde egiteko, nik zergatik ezin dut antzera jokatu, "La Nacionetik deitzen dut", beregana heltzeko bidea errazteko?

datozkizun. Adibidez, zer da terrorismoa? Garailea bazara heroia zara, eta galtzailea bazara terrorista. Lehengoan Emir Kusturica zinema zuzendariak hauxe esan zuen Milosevici buruz galdetu ziotenean: "Bai, Milosevic genozida zen, baina genozida zen arma nuklearrik ez zuelako. Arma nuklearra izan balu errespetatu egingo zuten, eta ez zuten bere kontra egingo". Hori da botere nuklearraren eta distentsio nuklearraren ondorioa. AEBek ez dute nahi ez Iranek, ez Ipar Koreak, ez inork arma atomikorik edukitzea, beraiek direlako terrorismo legal edo ofizial horren ordezkariak, eta beste guztiak gaiztoak direlako. Euskal Herrian ere aplika daiteke logika hori, bai eta beste leku guztietan ere. Nelson Mandela kartzelan zela terrorista zen, eta gero estatuburua. Guk printzipioz terrorismo hitza ez dugu erabiltzen, eta erabiltzen baldin badugu hizki etzanetan edo besteen ahotan, oso subjektiboa baita. Espainian erazago ematen dute terrorismo hitza, "terrorista, terrorista, terrorista...", baina nor da terrorista? Estatua bera ere terrorista izan daiteke, eta bada neurri handi batean, indarkerian oinarritua dagoelako.

Hori leku guztietan gertatzen da, hizkuntzak berak ere ideologia transmititzen duelako. Euskaraz, esaterako, lasai asko deitzen diogu Joan Paulo II.ari Aita Santua. Hori ez da beste inon gertatzen. Han Pope, Papa, Pape, Papst deitzen diote. Euskal Herrian izan ezik, non deitzen zaio lengoaia arruntean Joan Paulo II.ari Aita Santua? Inon ere ez, hedabide katolikoetan edo Vaticanoren informazioetan ez bada. Beste hizkuntzetan Joan Paulo II.ari hala

deitzen diotenak apaizak edo mojak dira edo jainkojale itzelak, baina euskaraz, ateorik sutsuenak deitzen dio Aita Santua. Nik beti esaten dut aita bakarra dudala eta, hain zuzen, ez dela santua.

Hamar egunetako *Berriako* mundua saila aztertu eta datuak hauek dira: hamahiru orri jan ditu Asiako itsasikarak, ia zazpi Ekialde Hurbilak, eta beste hainbeste Irakek. Afrika kontinente osoak, berriz, orri bat eta gutxi gehiago, Hego Amerikak are gutxiago. Ez al duzu uste hirugarren mundua goseak egongo dela?

Bai, baina hor irizpide kontua dago. *Berriako* Mundua sailean informazio politikoa da nagusi. Bost orri ditugu normalean, eta baliabide gutxi. Bestalde, zerk eragiten digu gehiago: Irakeko gerrak ala Paraguaiko estatu kolpe saio batek? Estatu kolpe saio hori Indikoko estatu batean gertatu balitz, Paraguaikoari adina orri eskaini beharko genioke? Zergatik ez? Paraguai Espainiaren eremu ohia delako? Zeren arabera jokatu behar dugu euskaldunok? Oraintxe onartu dute amnistia lege eztabaidatsua Senegalen, Frantziaren kolonia ohian. Baina horren berri ez emateak ez ditu Paraguairen berri derrigor nahi duten euskaldun asko kezkatzen. Paraguaik erreferentzia izan behar badu euskaldunontzat Senegalek ere izan beharko luke, ez ala? Baina ez, badirudi soilik Espainiaren menpeko lurraldeez arduratzen garela. Eta Frantziaren menpekoak izandakoez? Hain ahulak dira gure lurraldetasunaren kontzeptua eta sentimendua, non gure menperatzaileen erreferentzia historiko eta sentimentalek hausten dituzten.

Eta bai, beste alde batetik zuzen zaude: miseriarik handiena ez existitzea baita. Afrika hor dago ahaztua, paterak Europara heltzen direnean bakarrik begiratzen diegu, bestela ez da notizia, edo mundu ofizialari ez zaio interese-

Bertsoa

DOINUA:
MUTILONOR BAI

Mundu zabala etxeko zaigu,
eguneroko genero,
urrutiena duguna ere
gertu dago, gertu bego.
Hangoaz kezka, horkoaz poza,
bestekoaz odol bero,
baina auzoan zer gertatu den
ez dugu jakiten gero...
Mundu handian mundu txikirik
ez dagoelako edo?

Aitor Mendiluze

Beregovoy hil egin zen azkenean, biharamonean ez genuen hanka sartu. Bera hilik beraz, eta gu, pozik.

Nazioarteko harremanak definitzeko teoria ezberdinak eman izan dira. Hugo Groziok zioen nazioarteko mundua komertzioaren mundua zela.

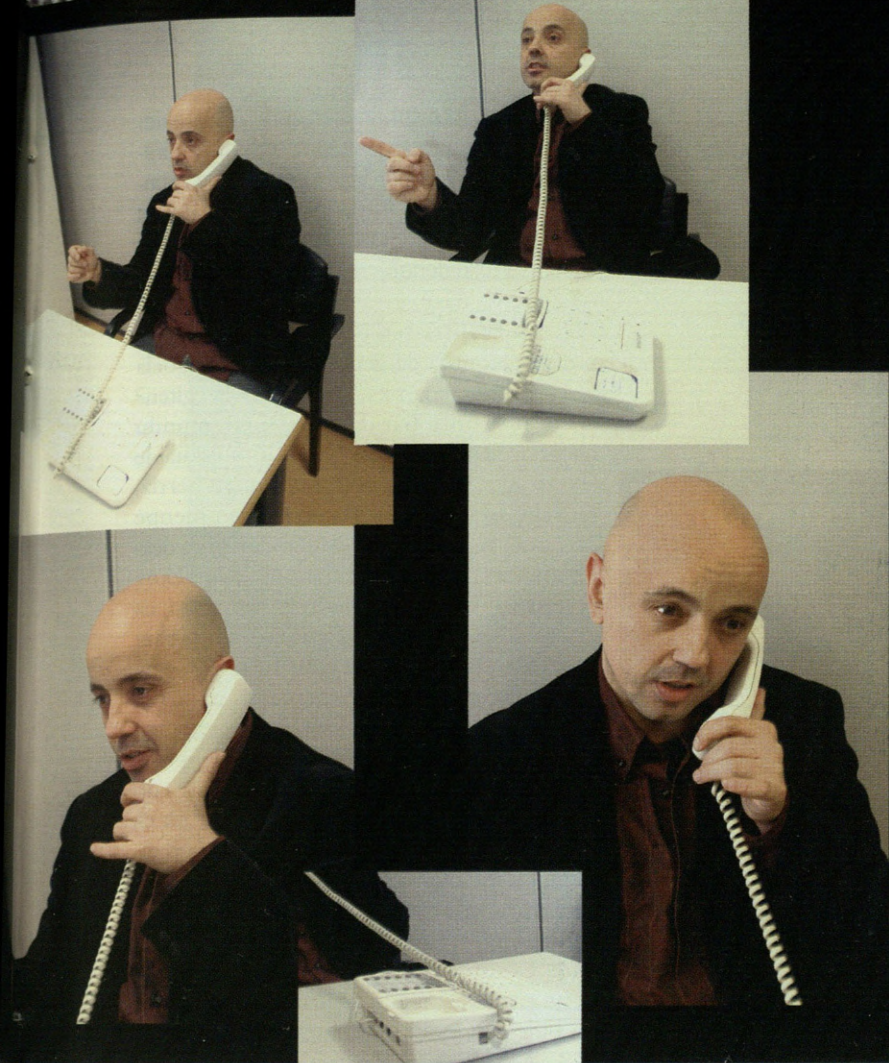
Bat egiten dut teoria horrekin, lehen eta gaur trukaketa ekonomikoek baldintzatu dute dena. Kolon Ameriketara joateko ez dakit nori diru eske joan bazitzaion, ez zitzaion joango "uste dut hor badagoela lur bat guk ezagutzen ez duguna eta..." esanaz. Eta hala joan bazen besteak azkar erantzungo zion: "Bai, bai, joango gara, baina ikusiko dugu zer dagoen han, handik ahalik eta gehien harrapatu eta geure inperiorako eta geure bizimodurako ekarriko dugu". Beraz, dena da komertzioa, dena da salerosketa. Bestela, irizpide ekonomikoengatik ez bada, zergatik ez dute Txina giza eskubideak urratzen dituelako gogor hartzen? Nazio arteko foren batean noizean behin NBEk edo besteren batek Txina kritikatzeko du, edo Pekinen afariren batean ez dakit nongo estatuburuk "eta giza eskubideekin zer?" botatzen dio, baina hortik aurrera ezer ez. Hainbeste pertsona exekutatzen eta urkatzen badituzte zergatik ez dute, kritikatu ordez, Txinaren kontra kristoren boikota antolatzen? Eta zergatik

Kubaren kontra aldiz bai? Oso sinplea da azalpena, Txina mila milioi biztanle baino gehiagoko herrialde bat delako, potentzia ekonomiko itzela, bai kontsumitzeko eta bai produzitzeko, eta Txinarik gabe orain jantzten dugunik ez genukeelako jantziko.

Idealistek zioten mundua interesen arteko harmonian bizi zitekeela, errealistek berriz beti egongo zirela gerrak, alferrik dela gurekin.

Rousseauk basati onaren teoria zuen. Ni errealistagoa naiz: agian gaizki dago hain garbi esatea, baina beti egongo dira gerrak. Egin behar dena da baliabideak jarri gerra horien ondorioak ahalik eta txikiak izateko, ahalik eta gutxien irauteko eta ahal den moduan konpontzeko. Baina lurrean bizi garen bitartean, interes bat baino gehiago egongo da tartean, interes pertsonal hutsak edo ekonomikoak, edo bestelakoak, eta beti azalduko du pertsonak bere gordinkeria. Horrek ez du esan nahi zu eta ni bizirik gauden bitartean bakerik izango ez denik. Izango dira garaiak, European edo beste nonbait, bakea egongo dena. Baina bakea ere zer da ba? Bi gerraren arteko tartea.

Gerra hotza bukatu zenetik munduan superpotentzia bakar bezala gelditu dira AEB. Txina, Europa,

satzen. Hirugarren mundu delakoak zein pisu gutxi duen garbi ikusten da hondamendi bat gertatzean. Tsunamiarekin ia 200.000 pertsona hil dira Asian, baina berdina gertatu izan balitz AEBetan, edo lehen mundu delako herrialde batean, gizaki zuri eta aberats horien artean, kristorena izango zen. Amerikar bat berdintzeko berrogeita hamar edo ehun afrikar behar dira. Beraz, oraindik badaude arrazen arteko ezberdintasunak, bai, kazetariok ez gara konturatzeko baina arrazistak eta klasistak gara. Eta afrikarren kasuan are gehiago, ehun afrikar hiltzen badira gainetik komentarioa entzun behar baituzu: "Ba, hauek istripuz hil ez balira gosez hilko ziren datorren astean". Zinismo hori kazetarien izaerari lotuta dago, lanbideari. Lurperatzaileekin batera bakarretakoak izango gara geure lanaren onerako inoren heriotzarekin pozten garenak. Begira, bestela, Jean Pierre Beregovoy Frantziako lehen ministro ohiaren suizidioarekin gertatu zena, 1993an. Guk lehen orrian hilik zegoela idatzi genuen eta egunkaria bukatu eta gero plantxak hartu, kotxean sartu eta inprimatzera eraman genituen eta bidean, 10etako albistegian, irratan entzun genuen Beregovoy hiltzorian zegoela artean. Azala idatzi zuena hortxe hasi zen madarikazioekin, "hau hiltzen ez bada akabo, hanka-sartze ederra egin dugu, bihar *Egunkaria* barregarri". Baina

Artzain eleanitza

"Beti gustatu izan zaizkit hizkuntzak, baina ikasle txarra naiz, eta klaseetan aspertu egiten naiz. Beraz, maila batean edo bestean dakizkidan hizkuntzak, ingelesa, espainola, frantsesa, alemana, katalana, eta italiera dira gutxi gehiago. Bertara joan, jendearekin hitz egin, eta irakurritz ikasi ditut. Zenbat eta hizkuntza gehiago jakin orduan eta hobeto. Ezinbestekoena, inperioaren hizkuntza da, ingelesa, baina idealena litzateke arabiera, txinera, errusiera... horiek ere jakitea".

mundu arabiarra, altermundializazioaren mugimendua.. AEBn nagusitasuna kolokan egon daiteke luzera begira?

Ez dakit nork berdindu lezakeen, baina historiak bere zikloak ditu, eta dena erori egiten da azkenean. Erromatar inperioa erori zen. Espainolek ere inperioa osatu zuten, ondoren ingelesek... Inperio pertsiarra ere egon zen, eta begira orain non dagoen Iran, AEBen jo puntuan. Nik uste AEBen gainbehera ere etorriko dela. Horren ondoren zibilizazio musulmana berriro nagusituko ote da? Eskuin muturrak hori esaten du, Turkia Europako Batasunean sartzea islamizazio fase baten seinale dela, baina ez dut uste. Beraz nor izan litekeen AEBen ondoren? Ez dakit. Baina hemen azken batean garrantzitsuena da inperio bakoitzak zer uzten duen. Greziar zibilizazioa nagusi zenean filosofia modernoaren oinarriak utzi zituen, esaten dute erromatarrek zuzenbidea eta oraingo kodigo zibilararen oinarriak utzi zituztela, eta AEBek zer utziko dute? Agian mass-mediaren inperio birtualaren oinarriak jarriko ditu. Agian hori ere onuragarria da.

Munduari buruz Euskal Herrira zein informazio eta nola etortzen den aztertu dugu. Euskal Herriko berri zenbat zabaltzen da mundura?

Euskal Herria ez da ezagutzen munduan. Herritarren artean esaten duzu *Basque Country* eta ez du inork ezagutzen. ETA bai, hori ezagutzen dute. Nik beti esaten diet, "eta ETA egongo ez balitz Euskal Herriaren berririk ez zenuke jakingo; ez zaizu tristeia iruditzen talde bat egon beharra hor, eta talde horrek eman beharra oihartzuna? Talde horregatik izango ez balitz ez zenuke Euskal Herriaren berririk ere izango? Zuk bakarrik zeure estatua, zeure mugak eta kito". Ondoren esaten dizute, "ah estatu bat nahi duzue? Zertarako estatu bat?" "Kontxo, orain frogatzen ari zara: estatu bat ez badaukat ez gaituzu ezagutu ere egiten, eta ez gaituzu errekonozitzen. Agian ez da ona izango estatu bat edukitzea, baina horixe da uzten diguzuen modu bakarra, normaltasunez eta berdintasunean beste herri baten moduan munduan mugitzeko". Estatuarekin bezala pasaportearekin. Nik euskal pasaportetik ez dut nahi, pasaportea erre egingo nuke, baina kanpora ateratzeko pasaportea behar dut. Eman diezadatela Nazio Batuen pasaportea, apatriden pasaportea, eta horrekin mugituko naiz, baina ez didate onartzen, eta Espainiak eta nazioarteko legeriak behartzen nau pasaporte batekin ateratzera. Beraz, beste pasaporteak edukitzea behartzen nauten bitartean nik neure pasaportea eskatzen dut. Eta ez esan "zergatik nahi duzu pasaporte hori?" "Ba zure etxera joateko pasaportea eskatuko didazulako! Ez eskatu pasaportetik eta nik ere ez dut aldean izango".

Laburrean

✕ **IRAK:** gerra pizten oso erraza da baina itzaltzen ez. Horrek soka luzea ekarriko du oraindik.

✕ **PALESTINA:** luze joko du. Munduak Israeli utziko dio, eta Israelek palestinarrei ez duintasun minimoa izango duen estatua osatzen.

✕ **AEB:** bere askatasuna beste lau urtetan edo gehiagoan mundu osoari inposatzen segituko du. Niri ez baitidate galdetzen askatasun hori nahi dudana ala ez.

✕ **EUROPA:** bere baitan daukan kontraesan askori egin beharko dio aurre, bai arazo sozialei bai gurea bezalako arazo nazionalai. Bestalde ea gai den Europako Batasunari izaera politikoagoa eta sendoagoa emateko.

✕ **TXINA:** etorkizuneko potentzia da, merkatu ekonomiko erraldoia, eta potentzia militarra ere badena.

✕ **AFRIKA:** kolonizazioaren despotismoa, eta deskolonizazioaren nepotismoa, bi horien artean bizi da.

✕ **HEGO AMERIKA:** esperantza askoren iturria. Beraien zoritxarrik handiena AEBen itzalean egotea da.

Gerry Adams etxe zurian izan zen Clintonekin, nazioarteak badu interesa Ekialde Hurbila baretzeko, berdin Sahara eta Marokoren artekoa konpontzeko ere. Hemen ez dago petroliorik, baina iritsiko al da eguna Euskal Herria nazioarteko agendan sartuko dena?

Euskal Herria nazioarteko agendan dago, Euskal Herria Frantziaren eta Espainiaren agendan dago. Kontua da geure kalterako dagoela sartuta. Gainerakoan kasurik ez zaiola egiten? Hori beste kontu bat da. Palestinak mundu osoaren begiradak erakartzen ditu eskualde estrategiko bati eragiten diolako, gu berriz, teoriar, bi ustezko demokraziaren menpe bizi gara. Baina nik beti esaten dut: gure desgrazia da 1512an, kastillanoak azkeneko Nafarroan sartu eta dena hartu zutenean, ez zegoela Nazio Batuen Erakunderik. Orain ezin baita horrelakorik egin. Orain hori egin izan baligute, okupatu, zapaldu, nafarrak desterratu eta lurraldea kastillanoz bete, alegia, garbiketa etnikoa, azkar sartuko ziren ez dakit nongo tropak, agian amerikarrak, edo agian nazioartekoak. Garbiketa etnikorik ez dagoela? Horixe garbiketa etnikoak badaudela, eta hemen ere egon dira. Baina esan dudana bezala gure zoritxarra da orduan NBERik ez zegoela, eta hamarkadaz hamarkada eta mende mende indarrez kendua orain arrazonomendu demokratiko eta botoen bidez berreskuratzen saiatu behar dugu. Gero esango dute ni arrazista naizela, Pastor abizena eta arrazista! Baina nik orain Madril en sei milioi txinatar sartzen ditut indarrez, milioi bat madrildar erbesteratu eta ehun urte barru erreferendum bat egingo dugu ea Madril zer den, Txina edo Espainia. Eta Madril berriro Espainia izateko konbentzitu ditzatela madrildarrek txinatarrek hitz onekin, botoen bidez noizbait berriro espainiar izateko. Sinplista da, baina logika horretan mugitu dira.

Aitona batek hil aurretik bere ilobari esan zion berak bi Mundu Gerra ezagutu zituela. Baina lasai egoteko, hirugarrena ezagutuko zuela-eta ilobak. Gerta liteke?

Dena da posible, interesen arabera. Inoiz petrolioa ekoizten duten herri arabiar guztiak elkartuko balira eta esango balute: "Horren besteko prezioa jarriko dizuegu eta izorratuko zarete" arriskua legoke gerra handi bat pizteko. Horregatik ari dira orain petrolioaren ordeko beste erregai batzuk bilatzen. Eta horregatik saiatzen da Mendebaldeko herri arabiarrek zatitzen, beste modu batera antolatu eta beste erregimen batzuk sartuz. Baina petrolioarekin ez ezik beste lehengai batzuekin ere gertatu daiteke hori, uraren kudeaketa-ekin esaterako. Hirugarren Mundu Gerra izango ote den? Hori ez dakit. ■

Festondoa?
... LATZA !!!

HANGO
BARRIKADAK !!!

ALTZÜRÜKÜKO
MASKARADETAN?

EZI
ASTIGARRAGAKO
SAGARDOTEGIETAN

... ETA
BARRIKADA
GUZTIAK
HUSTU...
!!!
AIEIAIEI

SK

Dena birritan

Aspaldiko partez, argazki albuma eskue-
tan dudala pasatu dut arratsaldea...
Gure antzerki taldea sortu genueneko
garaia gogoratuz joan zaizkit
orduak... Taldearen ibilbidea urtez
urte jarraitu dut.

Orduan, hasi berritan, duela hamabost
urte, besteak beste, gazteagoak ginen... saia-
tuenen artean saiatuenak... grinatsuenak,
ausartenak... Hala tokatzen zen!

Makina bat ordu lanean, bata bestearen
atzetik, denbora denboraren gainean emaitza
gustukoa izan arte. Denbora bat eta bakarra
zen, lana ondo egiteko behar zena. Denbora-
ren neurria nekeak ematen zuen, ez diruak. A
ze garaia! Zirrargarriak...

Azkenean argazki albuma itxi eta beste
mota bateko koaderno bat ireki dut. Izenbu-
rria: 2005. urteko ekoizpena. Zirrara orain
ere... Zirrara, diru kontuak egin behar dituda-
lako. Dirua... Denbora... Orain, lehen ez
bezala, gure sormenaren segundo bakoitza
dirutan kontatzen dela pentsatu dut. Antzer-
kia industria bihurtu dugu. Zer nahi dugu
egin? Ba horrek denbora honetan, honenbe-
ste balio du eta gurea bezalako herri batean
gehiago oraindik. Nola? Ondo entzun duzu,
gurean edozein ekoizpenek berez, kostu han-
diagoari aurre egin behar dio.

Gurea bezalako komunitate txiki batean
bizi bagara, eta, komunitate horren kide sen-
titzen garen aldetik, komunitate horretako
hizkuntza eta bizitzeko moduak gureak egi-
ten baditugu, hamaika diru eta bat gehiago
kostatuko zaigu adibidez edozein antzerki
ekoizpen aurrera ateratzea. Gure komunitate
txiki honetan bi baitira hizkuntza ofizialak, bi
modu komunikatzeko eta bi modu bizitzeko.
Baina kontua da horietako hizkuntza bat,
teorikoki biak maila berean egonda ere, bes-
teari gailenduta dagoela. Eta hain zuzen ere,
beste hori, gaztelania alegia, gailentzen den
moduan gailentzen delako, urteetan asko eta
asko egon gara dirua galtzeko prest gure eus-
kaldun nortasunari tinko eustearren.

Arazo politikoa dirudi honek... ekonomiko
bihurtzen ari da guretzat, ordea. Lan segundo
bakoitzak honenbeste balio badu, are gehiago
gauza bera birritan egin behar badugu.

Antzerki taldeok enpresa pribatuak izanik,
nahiz eta kasuan kasu instituzioen diru lagun-

ALBERTO ELOSEGI

tzak ere jaso, mugak ditugu batez ere proiektu-
ak finantzatzeko eta merkaturatzeko
momentuan. Eta zoritxarrez, muga horiek
behin baino gehiagotan sorkuntza baldintza-
tzen dute. Egun esatea dago Euskal Herriko
antzerki taldeok sabaia jo dugula azken urteot-
an gero eta neurri handiagoko ekoizpenak
kaleratuz.

Bestalde, datu objektibo bat da antzerki
enpresok gure proiektuentzat dirulaguntza
eske joan garenetan Gasteiza, euskarak, pun-
tuazio mailan orain arte izan duen gehieneko
balioa ehuneko bosta besterik ez dela izan.
Ezer gutxi bigarren bertsioa egiteak sortzen
dituen gastuei aurre egiteko. Horren ondo-
rioz, neurri handiko ekoizpenetan, batez ere,
gero eta gehiago izan dira euskarazko bertsioa
egiteari uko egin diotenak. Kontuak ez dira

Gure komunitate txiki honetan bi baitira hizkuntza ofizialak,
bi modu komunikatzeko eta bi modu bizitzeko. Baina kontua da
horietako hizkuntza bat, teorikoki biak maila berean egonda
ere, besteari gailenduta dagoela. Eta hain zuzen ere, beste hori,
gaztelania alegia, gailentzen den moduan gailentzen delako,
urteetan asko eta asko egon gara dirua galtzeko prest gure
euskaldun nortasunari tinko eustearren

ateratzen. Batez beste, euskarazko emanaldi
gutxi, laguntza gutxi eta denbora eta diru
kostu handiegiak, ordea. Beste behin gure
hizkuntza galtzen ateratzen da.

Hitz hauek idazten nagoela, ordea, e-mail
bat jaso dut ESKENArena (Euskadiko
Antzerki Enpresen Elkarte) zera esanez,
Eusko Jaurlaritzak aldaketa batzuk proposatu
nahi dituela aurtengo dirulaguntzak emateko
orduan. Horien artean euskararen balorazioa
ehuneko bostetik ehuneko hamarrera aldatze-
ko proposamena egin dute. Ea zein den gure
iritzia. Hauxe nire erantzun ofiziala: ongi eto-
rri edozein neurri gure hizkuntza babesteko
bada. ■

Xabier Ezeizabarrena

ABOKATUA

Estatutu-erreforma serio hartzea

Eusko Legebiltzarrak estatutu-erreformaren proposamena onetsi zuenetik, gero eta gehiago dira proposamenak sorrarazitako auzien gaineko analisiak. Besteak beste, deigarria da J. M. Ruiz Soroaren moduko legelari batek Estatutu Berrirako Proposamenaren zenbait elementu hain era distorsionatuan interpretatzea –*El País* 05-01-08, "Tomarse en serio a Ibarretxe"–.

Soroaren arabera, "plana defendatzen duten hiru alderdiek, kasik gauekotasunez, azkenean onetsitako testua 'baliozko gisa onartutako botoen gehiengo' bihurtu dute", onetsitako testuaren 13.3 artikuluari erreferentzia eginez. Aldiz, badirudi aipatu egileak esaldi zehatz horren zatirik garrantzitsuenahaztu nahi duela, izan ere, argi eta garbi adierazten baitu testuak, borondateak argia eta zehatza behar duela izan "baliozko gisa onartutako botoen gehiengo absolutuen" kasuan.

Nazionaltasunaren gai usatuari dagokionez, Soroak dioenari jarraiki, onartutako testuaren 4.2 artikulua argi dio "euskal nazionaltasuna derrigorrezkoa dela Euskadin bizitzen den biztanle ororentzat". Puntu horretan behar bezala erabili omen du testua. Testutik ondoriozta liteke, begi bistan denez, inor ez dela behartua izango euskal nazionaltasuna onartzera. Hori baino, nazionaltasunaren izateaz gozatzeko aukera ematen zaie hala nahi dutenei, Espainiako legeriak xedatutako baldintzei jarraiki, betiere nazionaltasuna hautatzeko eskubidea izango den arren. Nazionaltasuna, bide batez, espainiarra, alemana edo argentinarra dela, ezin liteke inoiz arau juridikoen bidez inposatu; edozein hiritarrek eskubidea izango du edozein nazionaltasun libreki ukatzeko, bere borondatez hala nahi baldin badu. Ondorioz, gure kasuan ez da inolako inposaketarik, ez bada bereizketarik gabeko ondorio eta egiaztagiriez hornitutako hautaketa bikoitza egiteko aukera. Zuzenbidea izaten da gizakion zerbitzura diharduena, eta ez alderantziz.

Ezinbesteko ñabardurak alde batera utzita, Legebiltzarrak gehiengo absolutu bidez Euskal Estatutuaren artikulutestuari emandako onepenenak, erabakigarria suerta litekeen erreforma horri zilegitasun demokratikoa eransten dio. Ikuspegi juridikotik so, bi ardatz nagusi ditu Gasteizko Legebiltzarrak onartutako estatutu-erreformak:

- Eskubide historikoak.
- Quebecoko kasua.

DANI BLANCO

Lehena determinazio askerako eskubidea onartzeko ahalegina da, dagoeneko Konstituzioak –Xedapen Gehigarrietan, Lehena– eta Euskal Estatutuak –Xedapen Gehigarrietan– aurreikusten dutena, Euskadik Espainiaren duen erlazioa berrantolatuko duen Estatutu Berri batean islatzeko asmoz. Bigarrenean, Soroak diotenaren aurka, kontuan hartu beharra dago Kanadako Auzitegi Gorenak Quebeci buruz egindako adierazpen famatuaren jarraipen hertsia. Prozesu horretan guztian zehar, lehentasunezko zeregina

dute honako kontzeptuek: alde biko negoziatzea, alde biko akordioa eta biolentzia-egoerarik gabeko galdeketa.

Legebiltzarrak onartutako artikulutestua erakargarria izan liteke ala ez; gure jomuga politikoei bat egin ala talka egin dezake; askoren itxaropena piztu eta beste hainbesteren haserrea areagotu. Edozein kasutan, ikuspegi juridikotik begira, integratzaileko aukera irekia da zalanztan gabe:

a) Demokratikoa: euskaldun guztien borondatea errespetatzen du edozein dela euren errealitatea, baita Espainia osoarena ere Gorte Nagusien onepenen bitartez. Horrela, biolentzia-egoerarik gabeko galdeketa eskubidea sor liteke;

b) Konstituzionala: Estatutuak eta Konstituzioak berak aldarrikatzen dituen Eskubide Historikoei aski zilegitasun ematen dute estatutu-erreforma eskatzeko Eusko Legebiltzar eta Gorteen bitartez –Euskal Estatutuaren 46. artikulua–;

c) Soziala: gizarte osoari zabaldutako prozesua da, inolako bazterketarik gabe;

d) Europarra: begi bistan da Europako erkidegoaren parte izanik, Europako Itunetan eta Europako Batasunaren Konstituzioan parte hartzea ezinbestekoa dela.

Hala ere, aipatutako guztitik askoz haratago, euskal gizarteak are erantzun argiago bat emango balio proposatutako eredu berriari, benetako eragin-kolpea izan liteke eta horrek ondorio politiko zuzenak izango lituzke bai Espainian, bai Europako Batasunean. Horren kariatara, bakea nahitaezko baldintza da herri galdeketa burutzeko. Gainontzekoa kultura demokratikoa eta Estatu ikuspegiari dagokio, eta Gorte Nagusien eta Espainiako Gobernuaren esku dago. Soroak zioen bezala, agian beharrezkoa den bakarra horixe da –berak oso zentzu ezberdinean esanagatik–, "Ibarretxe serio hartzea". ■

Bakea nahitaezko baldintza da herri galdeketa burutzeko.

Gainontzekoa kultura demokratikoa eta Estatu ikuspegiari dagokio, eta Gorte

Nagusien eta Espainiako Gobernuaren esku dago.

Soroak zioen bezala, agian beharrezkoa den bakarra horixe da "Ibarretxe serio hartzea"

Paula Kasares

EUSKARA TEKNIKARIA ETA UNIBERTSITATE IRAKASLEA

Ezabatu, ezin batu?

Hilaren hasieran, Nafarroan gehien saltzen den egunkariak Antsoaingo Euskara patronatuburuaren iritzi gutuna argitaratu zuen: "Respeto... ¿A qué?, y... ¿A quién? En Anso-*ain*" (*Diario de Navarra*, 2005eko ilbeltzaren 8koa, 19. orr.). Kexu eta salaketa gutuna zen, Euskal Herrian Euskaraz taldeak antolatutako azken ezabaketa egunaren karitik, Antsoain herriko sarbideetako hainbat bide seinale eta errotulu elebidunetako gaztelaniazko testuak ezabatu baitituzte.

Ez da lehendabiziko aldia iritzi gutun horrek salatutakoa gertatzen dela. Egia erran, azken urteotan nik neuk anitzetan izan dut horren gaineko kezka eta arrangura.

Euskal Herrian Euskaraz taldeak hogeita bortz urte bete berri ditu Euskal Herrian euskaraz bizi ahal izatearen aldeko aktibismoan. Anitz izan dira euskaldunon hizkuntza eskubideen egoera zerbitzu publikoetan eta, bereziki, herritarrendako berebiziko garrantzia duten hezkuntza, justizia edo osasuna moduko arloetan hobetzeko antolatutako mobilizazioak: elkarretaratzeak, giza-kateak, sinadura eta kexa bilketak, gose grebak, intsumisio judizialak... beti ere euskararen giza eta lur esparru osoari erreparaturik. Hori ez

MIKEL SAIZ

ezik, hizkuntza eskubideen gaineko materialak argitaratu ere egin ditu, adibidez, *Bideak*, euskaldunon eskuliburua liburuxka; eta aldarrikapen egunak antolatu ditu, 2004ko apirilaren 4an Lesakan jendetza bildu zuen hizkuntza eskubideen aldeko lehen Aldarrikapen Eguna, kasu; edo ezabaketa egunak, euskararen ikusgarritasun sozialaren agerkari diren seinale eta errotuluetan euskarak bere lekua behar duela aldarrikatzeko. Horiek denek, eta aipatzeke gelditu diren bertze anitzek, aski ongi azaltzen dute zein izan den azken mende laurdenean talde

honek euskaldun jendearen hizkuntza eskubideen alde, gizartearen akuilu eta erakunde publikoen presiobide gisa, egingdako lana. Bihoakiola nire zorionik zintzoena EHERi bete berri dituen hogeita bortz urteengatik.

Baina, kezka eta arrangura erran dut arestian. Bai, kezka Iruñerrian errotulu elebidunetako gaztelaniazko testuak ezabatzea euskararendako eskatzen dugunarekin kontraesanean dago

handitzen lagunduko ez duelako.

Ederki ezagutzen dugu Nafarroako Gobernuak euskararen kontrako bere gurtzada hasi zuenez geroztik zer aldaketa gertatu zen bide seinale eta errotulu elebidunetan. Hiru hitzetan: euskara desagerrarazi zuten. Eta euskaldunon hizkuntza eskubideen kontrako egoera horretan anitz gizarte erakunde aritu dira lehen elebidunak ziren errotulu horietatik euskara ezabatu izana salatzen, horrek adierazten duen bazterkeria eta aniztasunaren zapalketa agerian uzten eta geure kexa Nafarroan, Euskal Herrian, Estatuan nola Estatutik kanpoko ahal diren foro gehienetan zabaltzen.

Kezka eta arrangura erran dut arestian, Antsoainen salatu denarekin argudioak ematen baitizkiegu euskara agerizko den oro-

Bihoakiola nire zorionik zintzoena

EHERi bete berri dituen hogeita

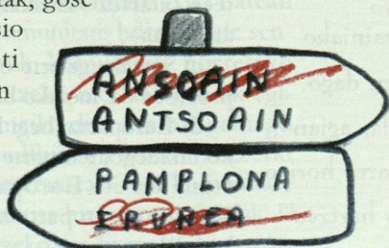
bortz urteengatik(...) Baina (...)

Iruñerrian errotulu elebidunetako

gaztelaniazko testuak ezabatzea

euskararendako eskatzen dugunarekin

kontraesanean dago

Nafarroan euskaldunok ez gaude ezer

eta inor ezabatzeko moduan,

guregana indar eta jende berriak

erakartzeko premian baizik. Ezabatzea

ezin batzea bailitzan dagerkigu eta ez

dut uste euskararendako eskatzen

duguna ondoan dugun

hizkuntzarendako ez aitortzeko

egoeran gaudenik

tik kanpo nahi duten horiei, eta geure aldarrikapenari indarra eta koherentzia kentzen baitizkiogu. Nafarroan hizkuntza gutxiengoarendako begirunea, izateko eta garatzeko eskubidea eta gehiengoarekiko legezko parekotasuna eskatzea eta gehiengoaren hizkuntza ezabatzea ez dira adosgarriak. Ezin gara ibili, batzuk errotulu elebidunak eskatzen eta bertzeak errotulu elebidunetako erdal hitzak ezabatzen.

Euskal Herrian Euskaraz taldearekin egin bezala, Ipar Euskal Herrian euskal jendearen hizkuntza eskubideen aldeko aldarrikapena eginguten duten Demoak ere zoriontzea dagokit, berriki bortsu urte bete baitituzte. Demoen ez-biolentzia aktiboak frantses hutsezko zerbitzu publikoen alorrean euskararen erabilera eragitea du xede. Ezagunena, agian, *Société Nationale des Chemins de Fer (SNCF)* tren enpresa publikoaren aitzinean eraman duten mobilizazioa eta desobediencia zibilaren estrategia da, zuzena ez dena zuzenduz, hau da: frantses hutsezko seinaleetan euskarazko ordaina tindatuz.

Niri bederen, eraginbide oso ezberdinak iruditzen zaizkit erdara hutsezko seinaleak ezabatu, erdara hutsezko seinaleetan euskarazkoa ere idatzi edo seinale elebidunetako erdal testuak ezabatu. Ezberdinak diot, aurreneko bietan euskararendako leku eza salatu eta dagokion lekua aldarrikatzen baita. Hirugarrenean, ordea, elebitasuna da, preseski, ukatzen dena.

Nafarroan euskaldunok ez gaude ezer eta inor ezabatzeko moduan, guregana indar eta jende berriak erakartzeko premian baizik. Ezabatzea ezin batzea bailitzan dagerkigu eta ez dut uste euskararendako eskatzen duguna ondoan dugun hizkuntzarendako ez aitortzeko egoeran gaudenik. ■

TXANDAN
Igor Estankona

Andolinen Volvoo

Euskal Idazleen Elkarteko batzarretatik bueltan, Andolin Eguzkitzaren autoa gasolina edaten. Zergatik ez dakigula, irudi ustez bitxieneak irauten dute sendoen memorian. Mendaro inguruan trikuharri bat osatu dute mendiek eta zeru berunkarak.

Andolinen Volvoo. Arinegi ez dabil, baina seguruena da berori. *Hitzetatik jaio bai baina erritmoan, irudietan eta gaietan pausatuz adarrik adar doan negargura intimo bat begitandu zait beti Andolinen poesia.* Eta Andolinen Volvoo, berriz, suediarren obsesio nazionalaren emaitza: karibu bat jo arren haustuko ez den diseinua.

Bat-batean, Zaldibarko tunelaren amaieran, adar bakarreko oreinandi bat guri begira. Adarraren puntan, oihal zati bat. Goma usaina zabaldu da, balazta usaina. Begiak ireki ditut eta Andolin ez dago. Oreinandia ere ez da, itxura batean, oreinandia. Adarra iruditut zaiguna Korrikako testigu euriak bustia da. *Baina berrehun urte biziko bagina ere, ez al ginateke ondorio berberera iritsiko, ura bezala iragazten dela maitasuna gure ezpaineak lehen hitza esan orduko?* ■

HIRUKO TXIKIAN
Joxe Mari Ostolaza

San Gil

Maria. Santatik, deus ez. PPkoa. Donostiako Udaltxean zinegotzi, bere alderdian EAEko nagusia, Iturgaitz *gaitziturri* ezkutuko akordeoilaria ordezkatzuz. Ezkondua. Senarra *Sociedad de Fomenton* enplegatua, ongi kokatua. Lehorrean galtzen ez den horietakoak txapela eta turbantea ezarri ditu terrorismoaren ikonotzat. Eta txapelarenak badu zentzurik, arrazoi du txapelokerrak eta txapel berdeak aspaldiko terroristak baititugu. Ahantzi du uniformatuak aipatzea, aspaldian terrorismoa uniformatu zutenak munduan alegia, txapelak desfile ofiziale tarako utzi eta burdinazko kaskoak buru tapaki ezarri eta estalperik gabeko kale gorriko herritarrak nonahi masakratzen dabiltzanak industrialki. Gerrari zaintza eta askatasun gurutzada deitzen diona. Aintza zuri Maria. Sarraskiak ondasun, guraso politikoak ukatzea esker txarrekoa du eta uniformatuen biktimak lotsadunak etsai. Ongi doakio asuntua. Marbella, Niza eta ingurutako turbantedunak, beren yate aparkatuetan urrezko bainuak dituztenak ditu gogoko, Donostian nahiko lituzkeen horiek, molotofak bainoago xanpain koktelak irensten dituztenak, kokteletako ondorengo siestatarako Maria Kristina Hotela osorik alokatuko luketeenak donostiarren onurarako. Ave Cesarina. ■

Anjel Lertxundi

IDAZLEA

Mozkortuta

Herri honetan optimista dena, mozkorra dago" esan zion Pablo Antoñanak ARGIA astekari honi orain hilabete batzuk. Herri honetan zioenean, ez dakigu Nafarroa edo Euskal Herria esan nahi zuen. Espainiaz ere ari zitekeen. Europaz edo munduaz. Berdin dio, berdin esan zezakeen-eta: "Mundu honetan optimista dena, mozkorra dago".

Voltaire-rek *Kandido* obran:

—"Zer arraio da optimismoa?", galdetu zuen Kakanbok.

—"Ai! —egin zuen aiene Kandidok—: Dena gaizki doanean ondo gaudela esateko barra-aldia edota seta-aldia da optimismoa".

Pultsuan

Pultsu-saio baten moduan ikus dezakegu iazko urte-bukaeratik honako euskal politika. Bi pultsulari saio betean, begiak esku korapilatuetan tinko, nork ahulezia erakutsiko, kolpe behin betikoa jo eta arerioari irabazteko. Baina hirugarren pultsulari batek ez du jokotik kanpo geratu nahi eta pultsularietako bat baztertu du —ikusle batzuk diote amarruz lortu zuela bazterketa; beste batzuek adimen zorrotzez—. Pultsulari baztertuak ez du etsitzen: bere momentuaren zain dago, "denbora-kontua duk berriro pultsulari nagusia izatea" pentsatzen du. Bada laugarren pultsulari bat ere, lehen berebiziko indarra zuena, baina gaur oso ahulduta dabilena.

Gertatzen ari denaren eszenifikazio egokia izan daiteke.

Imajina ditzagun orain lau pultsulariak mahai batean musean ari direla. Elkar zaintzen ari dira, nork nolako kartak izango, nor ari den erronka hutsean asmatu nahirik, nork noren keinua harripatuko... Ez da inor inorekin fidatzen, baten hitzaren atzean zer ezkutatzen den asmatu nahi dute beste hiruek.

Baina jokoa ez dela errenta dela entzuten aspertuta gaudenok, gehiago aspertzen gaitu azken hogeita bost urteotako amarruzko eszenifikazio beti berak.

Ez dakit berak entretenitzen diren.

Gu, gogaituta gauzkate.

ALBERTO ELOSEGI

Harriaren arrazoiak

Harri batek daraman inskripzio moduko bati buruzko ipuina. Zer esan nahi ote du inskripzioak, nor zen inskripzioa zizelkatzen aritu zena, zergatik hautatu zuen harria eta ez beste material bat... Eta, oroz gainetik, ikuspuntua: harria da galdera horiek guztiak egiten dituen. Harriak kontatu egingo digu inskripzioa zizelkatzen zioten garaian zer pentsatzen zuen zizelkatzailearen jardun artistiko edo dena delakoari buruz, inskripzioaz, bere azalean gertatzen ari den pixkanakako metamorfosiaz...

Harriak bere arrazoiak dituela liokeen hipotesia onartu eta harriaren arrazoiak entzun eta ulertu.

Harri batek daraman inskripzio moduko bati buruzko ipuina litzateke, politikariek sekula irakurriko ez luketena.

Gure kulturak

ezin du kultura

hegemonikoak

imitatzeko amets

zoroz jardun

Hiru igel daude

Hiru igel daude ibai ertzeko putzu txiki batean. Pozik zeuden hiruak, harik eta behi eder bat ikusi duten arte ibaiaren beste aldean.

—Zein ederra den!— esan du igeletako batek inbidiaz, eta fabula ezaguneko igela bezala, hor hasi da arnasa hartu eta puztu, arnasa hartu eta puztu, behiaren neurrikoan izatera heldu nahi baitu. Ezaguna da fabularen bukaera:

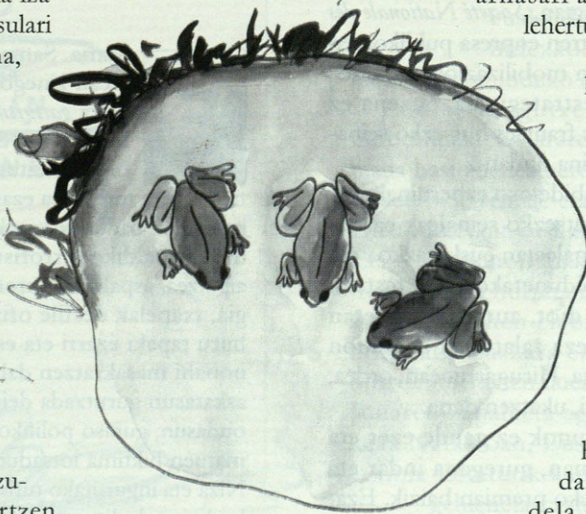
arnasari arnasa, azkenean igela lehertu egingo da. Plof!

—Nik ez dut behi zikin horrek edandako uretan ibili nahi! Kutsatu egingo ninduke! —dio bigarren igelak. Eta ibaitik aparteko putzu txiki batera joan da bertan plitiplasta ibiltzeko. Eta, egarritutakoan, korritzen ez duen uretik edaten du.

Zer egingo ote du hirugarren igelak? Ez dakit. Dakidana da hori dela euskal kulturak egin

behar duen galdera. Gure kulturak

ezin du kultura hegemonikoak imitatze amets zoroz jardun, berehala lehertuko luke-eta, plof!, buru-buztanik gabeko lehiatu nahi

irudiak:

Eli Gurrutxaga

horrek. Gure kulturak ezin du, ezta ere, historiaren zangotako putzuren batean plisti-plasta xaloan gelditu bertan goxo eginez.

Probintziakeria gainditu nahi nuke, metropoliak periferiari eragiten dion kaiku-lotsa gainetik kendu, zolda sorbaldatik kentzen den bezala. Zein da, ordea, nire metropolia? Madrilerako edo Parisera begiratu nahi ez dudanez, non daukat nire erreferentzia? Non egosten da gure debate literarioa, non hartzen dira erabakiak, non dago gure kultura, non gure zentraltasuna?

Tximeletarena

Goiz-albarekin jaio eta ilunabarrarekin hiltzen den tximeletarentzat gauak ez du existitzen. (Jose Saramago)

Rulfo, Pedro Páramo, elipsia

Pedro Páramo, berrogeita hamar urte. Eta irakurleok ezin dugu imajinatu literatura obra hori gabe, zaila egiten zaigu sinestea literaturak orain berrogeita hamar urte arte ez zuela *Pedro Páramo*rik —euskal bertsoia orain lauzpabost urtekoa da, Juan Garziak egina—. Haurrek telebistatik gabeko garairik imajinatu ezin dutenean bezalakoxea da gure harridura konturatzean oraintsu arte jendeak Rulforik gabe betetzen zuela bere imajinazioaren ganbara, Rulforik gabe irakasten zitzaiola zer zen elipsia.

Perpaua ulertzeko beharrezko ez diren elementu bat edo gehiago kentzeari deitzen dio hiztegiak elipsia, baina hori baino askoz gehiago da Rulfok darabilen elisioaren teknika: esan ere esango nuke elipsia bera dela *Pedro Páramo* eleberraren metafora tematiko nagusia eta, agian, bakarra. Rulforen testua eredugarria da elipsia gramatikalei dagokienez, baina ez da elipsi gramatikaletara mugatzen. Ezta mugatzen lotura kausalen omisiora, denborazko linearen haustetara edo istorioan zehar dauden jauzietara ere.

Rulforenean horiek guztiak badaude ere, Rulforen elipsia haratago doa: elementu denborarik gabeek —ametsak, mitoeak, sineskeriek, erritoeak, pertzepzio mistikoeak...— berebiziko eragina dute giza bizitzaren kondizio fisiko denborazkoan eta eragin hori muga jakinik gabeko eremu lanbrotsu batean gertatzen da. Horra *Pedro Páramo*ren eremua, horra Rulfok begien aurrean jartzen digun mundu beti aldatkor bezain betikoa; iragarpenezko amets bezala; mozkorraldietako sukar-amets bezala eta eldarnio erotikoez gainezkatua.

Baina ohiko horni linguistikoek eta literario-

ek Rulfori ez diote balio eremu horretan ibiltzeko. Eremua nolako, horniak ere halako. Horri zor zaio testuaren lakonismoa. Horregatik esandakoaren eta esan gabe utzitakoaren artean hainbeste eremu eta hain zabalak: gutxi-rekin asko, laburrean luze, azal ustean sendo esanak betetzen du liburua.

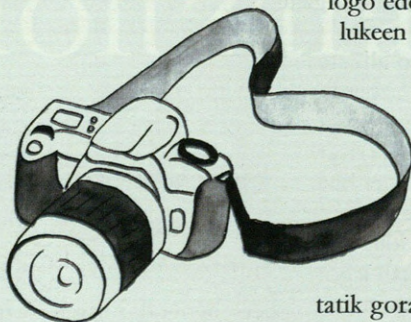
Pedro Páramo, berrogeita hamar urte. Eta, hala ere, ezin dut burutik kendu literatura, literatura denetik *Pedro Páramo* beti hor egon dela...

Noiz jaioko

—Testuaren aitzakia: Ramon Serrasek Zarautzen egindako argazki erakusketa. Argazkilari talde batek Pasaian erakutsitako *Begiradak* izenekoak—.

Argazkilariak ez du topografo edo biologo edo turista batengandik bereiziko lukeen ageriko ezer. Argazkia ateratzen ikusi duenak nekez pentsatuko du ekintza artistiko baten lekuko izan dela. Baina horra emaitza: ezdeusa zirudien zernahi hark, errebelatua izan denean, zeinu baten indarra hartu du, belarrik harlauzen arteko zirrikitutatik gora egiten duen bezala hartu ere.

Argazkia gauzatu arte deus ez zenak argazkian erakusten ditu bere egitate artistikoaren ezaugarri zehatzenak: forma, kolore, konposaketa, kokapena. Inoiz agertuko ez diren gorabehera infinitu dago, eta horietako bat zitekeen argaz-

Elkar zaintzen ari dira, nork nolako kartak izango,
nor ari den erronka hutsean asmatu nahirik, nork noren
keinua harrapatuko

kia ere argazkilariak egitate eman izan ez balio: argazkilariari esker pasatu da aukera soil bat ez izatetik izatera; argazkilariak erabaki du ezer ez zena zeinu eta sorkuntza bihurtzea; argazkilariak eraiki du paisaia bera baino haratagoko paisaia bateko erreferentzia hori.

Horixe baita argazkilariak lortu ahal izan duen ezohiko irakasbidea: mundua ez da munduan ageri diren gauzen sorta soilik; mundua bada isiltasun erabatekoan murgildurik egon arren, noiz gauzatuko zain dauden gauzen multzoa ere. ■

Ramon Ibañez

KAZETARIA

Pobrezia eta lanbide arteko gutxieneko soldata (SMI)

B asoa ikusten uzten ez gaituen zuhaitza" esaldia oso erabilia da, baina ez horregatik garrantzi gabea. Euskal politikagintza azken boladan dabilen moduan, badirudi honelako zerbait gertatzen ari zaigula, Ibarretxe Plana zuhaitz hori izatea, beste gauzarik ikustea utziko ez ligukeen bitartean. Azken hau, egia esateko, Plana berari lepora ezin geniezaioke, nire ustez, gure lanbidearen ajean oinarrituta baitago. Horregatik, zuhaitza alde batera utziz oraingoan, sar gaitzen euskal ekonomiaren basoan.

Duela egun batzuk, honelako albiste titulua topatzen genuen egunkari ezberdinetan: "Lanbide arteko gutxieneko soldata jasotzen duten 80.000 euskal herritar pobreziaren atalase-maiatetik behera bizi da". Albisteak honela jarraitzen zuen, OCDEren arabera, pobrezia ekidin edo saihesteko hilabete oro 780 eurotan legokeela kopuru minimoa, eta gogorarazten zuen, aurreko hilabetearen igoyeraren onarpenaren ondorioz, soldata hau gure autonomia erkidegoan, eta hedaduraz Espainia guzian, kopurua 513 eta 598 euroen artean egokitzen dela, urtean 12 edo 14 paga jasotzen diren arabera. Beraz, hau jakinda, argi dago Caldera jaunak onetsi zuen %4,5eko igokerak ez duela inor pobreziatik ateratzen eta aterako.

Bestetik, kontuan badugu SMIa oinarri dela beste zenbait kalkulu egiteko orduan, hala nola, pentsioen dirua, langabeziaren prestakuntza, oinarritzko errenta, eta abar, esan daiteke ehun mila pertsona baino gehiagok kantitate ekonomiko urria jasotzen dutela eta ez daudela bizi baldintza minimoetan irauteko moduan.

Egia da bestetik, lan merkatuak badi-tuela bere zirrikitu eta zokoak, eta ziurrenik ere SMI jasotzen duten pertsonen, zenbait kasutan, beste diru sarrera batzuk izatea, edo komunitatean bizi diren pertsonenkin soldata borobiltzea, baina ez da egia gutxiago, konponketa hauek guztiak beharrezko adabaki batzuk besterik ez direla honela bizitzera behartuta aurkitzen diren pertsonentzat.

Honek guztiak gure gizartearen zati batek

DANI BLANCO

bizi duen egoera larriaz eta estuaz hitz egiten digu, baina ez, era berean, gure sistema ekonomikoa eskasia honetan sostengatzen dugula, eta zati batean behintzat, gure ongizatearen gezurra.

Gabonak pasa dira, *San Sebastianak* ere bai eta inauteriak etorriko dira. Berriro ere "etxea leihotik" botako dugu, baina herritar askok ez dute hori egiteko aukerarik izango, horregatik, zorpean sartu beharko dute beraien buruei normaltasunaren itxura eman nahian, edota zalapartatik baztertu beharko dute bere behartasun egoera isolaturik eta baka-rraen bizitzeko.

Baina egia esanda, aurreko honek gure gizartearen gehiegikeria eta neurrigabeke-riarekin erlazioa izango lukeela iruditzen zait, horregatik gehiago kezkatzen nau, etxebizitzaren prezioak, erosketen saskiak eta oinarritzko bizitzaren beharrak ere, gure kale eta herrietan bizi diren pertsona hauen esku ez egoteak, bien bitartean gu, nolabaiteko marjinarekin kontsumitu dezakegunak, ez gara ohartzen ez ardura-tzen.

Pobreziak lotsa ematen du eta gainera lotsagarria da, Lazaro Carreterrek azaltzen zuen bezala bere ezagunak diren *El Dardo en la palabra* delako ezberdintasun burutsu eta zorrotzetan. Badira ezkututzen saia-tzen diren pobreziak, non sufritzen dute-nek ez duten bere benetako egoera azaldu nahi herritarren artean, eta hori pobrezi lotsagarria da. Aldiz, badago beste pobre-zia mota bat denoi lotsa eman beharko ligukeena, hau da, gizarte zati bat beharta-sun eta eskasian bizitzera kondenatzea, beste zatia bizitza ugaritasun eta oparota-sunean bizi den bitartean. Honela beharrezkoa dirudit, marxismoaren *plusvalia* terminologia berreskuratzea, alegia, miseri bat ordaintzea etekin eta mozkin atera-tzeko lotsagarria da, baina hori egiten duten askok gure gizartean pertsona arra-kastatsuak kontsideratzen dira. Beraien aberastasuna gizarte iruzurrean baliatzen da gehienetan eta herritarren tresna funtzioan, hau guztia gizarte neoliberalaren isla delarik, gurea. ■

Badira ezkututzen saiatzen
diren pobreziak, non
sufritzen dutenek ez duten
bere benetako egoera azaldu
nahi herritarren artean,
eta hori pobrezi lotsagarria
da. Aldiz, badago beste
pobrezia mota bat denoi
lotsa eman beharko
ligukeena, hau da, gizarte
zati bat behartasun eta
eskasian bizitzera
kondenatzea, beste zatia
bizitza ugaritasun eta
oparotasunean bizi den
bitartean

Zientzia

Hipopotamoa
eta balea
lehengusuak dira

- ▣ *Ezpalak*
- ▣ *Argitalpenak*
- ▣ *Winston Arizmendi*

- ▣ *Denbora-pasak*
- ▣ *Makina bat kontu*

Ihesi

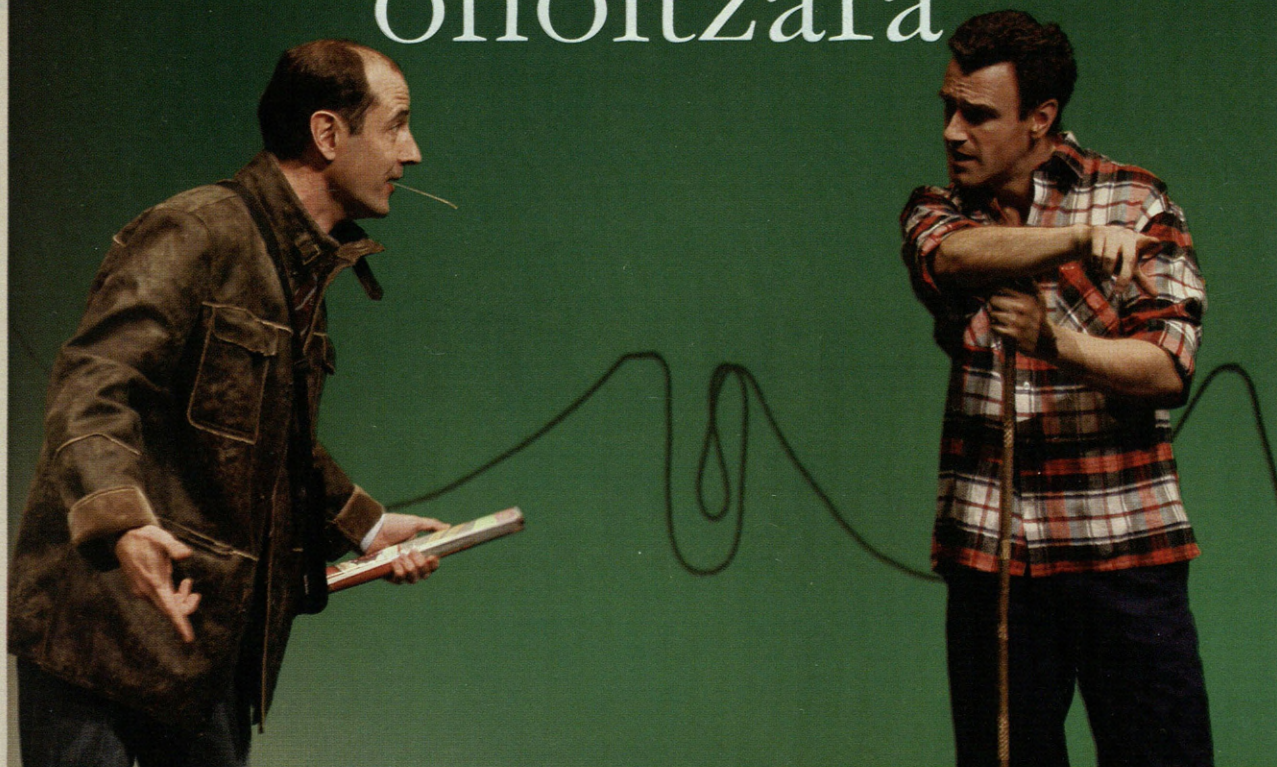
Antzuolako
mozorro festara
goaz asteburuan

ARGIA

erdiko kaiera

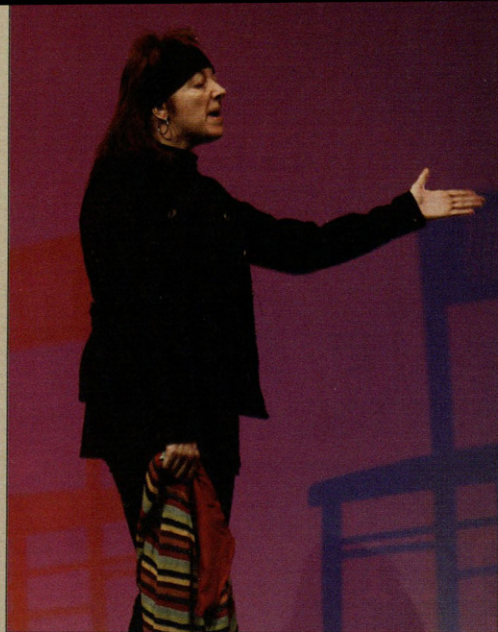
kultura eta aisia

Euskaldunen bekatuak oholtzara

Ohikoa ez den ikusleriarekin –Eusko Jaur-laritzako Kultura sailburu Miren Azkarate eta idazle, kulturgile eta antzezle ugari butaketan zirela– eta Donostiako Antzoki Zaharra lepo zegoela, estreinatu zuen *Euskararen zazpi bekatu nagusiak* antzez-lana Pok ekoiztetxeak urtarrilaren 23an. Aitzpea Goenagak sortutako obra II. Korrika-AEK bekari esker eraman dute

oholtzara. Euskaldunok egiten ditugun akatsei, *bekatuei*, umorez erreparatzen dien lanak ondo egindakoak gogoan izan behar ditugula aldarrikatzen du. Korrika Kulturalaren baitan, hamar emanaldi eskainiko ditu taldeak eta dagoeneko beste funtzio batzuk lotu ditu. Euskal Herriko txoko ugaritan ikusi ahal izango da beraz.

Irribarre bekataria

AMORRUA, HARAGIKERIA, zuhurkeria, inbidia, nagikeria, harrokeria eta tripazainkeria dira zazpi bekatu nagusiak eta horietatik ditu oinarri Pok konpainiak taularatu berri duen antzezlanak. Bekatuak euskararen testuinguruan kokatu ditu, euskaldunok egunerokoan bizi ditugun hainbat egoera azaltzeko eta, zergatik ez, haien gainean barre pixka bat egiteko. Seguru batek baino gehiagok bere burua ikusiko duela islatuta pasarteren batean.

Zazpi bekatu nagusi izaki, zazpi esketxetan banatu dute obra. Olatz Beobide eta Edi Naudóren zuzendaritzapean, Lierni Fresnedo –txalo zaparrada jaso zuen–, Mikel Laskurain eta Niko Lizeaga aktoreak sendo ageri dira esketx horietako pertso-

KATIXA GARATE
Argazkiak: Dani Blanco

naia ugari eta askotarikoak gorpuzten: *Romeo eta Julieta* euskaraz –inoiz ikusi ahal izango dugu osorik?– antzezteko zailtasunak dituzten aktore amorratuak izango dira, hitanoaren erotismoak lotutako euskaltegiko ikasle eta irakaslea, Xiberolandia parke tematikoa sortu nahi duen enpresari bergararra eta haren aurka egiten duen artzain zuberotarra, bilera ele bitan egin dadin eztabaidan ari diren herritarrak, ahaztua izateaz kokoteraino dagoen kultur-gilea...

Zazpi esketxek bekatua dute abiapuntu, baina aitzakia da gure eguneroko egoera batzuk mahai gainean jartzeko eta umorez begiratzeko. Hain bekatari ote garen galdetu

«Obra baten bizitza paperetik taularakoa da»

diogu Aitzpea Goenagari: “Kulpa oso barneratuta daukagu eta erru horren jatorria bekatuak dira. Kulpak garbitu egin behar dira, gainerik kendu eta esan zer arraiol, herri honetan gauza on asko egiten dira. Zergatik ibili behar dugu egun guztia gure burua zigortzen eta aieneka? Bada garaia umore pixka batekin hartzeko eta esateko: ez dago bekaturik ez ezer, guk egiten duguna ahal duguna da. Gehiago egin daitekeela? Dudarik gabe”. Olatz Beobidek zera gaineratu du: “Euskara etorkizuneko arma ez balitz, etorkizunerako balio izango ez balu ezingo genuke umorea egin, zer egin pentsatzen ariko ginakeelako. Umore guztiarekin, baina *Romeo eta Julieta* euskaraz egin dugu, hiru minutuz bada ere, eta horrek esan nahi du egitea posible dela. Eta hori ikusita, nola ez gara ba baikorrak izango!”.

Arin eta martxa onean

Esketx guztiak arin doaz, aktore eta zuzendarien lanari esker. Aktoreen arteko elkarriketa pipertsuek ere laguntzen dute horretan. Esketx batzuen bukaerak doitu gero, obra hazi egingo da hurrengo emanaldietan. Pascal Gaignek obrarako propio egin duen musika eta Pokekoek Alkiza, Ondarru eta Oztibarre eskualdeko haurrei egindako bideo grabaketek –euskarari buruz eta bekatuari buruz hitz egiten dute bertan– lokailu lana egiten dute. Estreinaldiaren egunean bideoak ez ziren ondo entzun. Olatz Beobide zuzendariak esan digunez, bideo grabaketa nahiko modu artisauan egin zuten eta pixka bat sufritzen ari dira horregatik. Soinu arazoak konpontze aldera ari dira orain lanean.

Makina bat alditan ikusi dugu antzezle, zuzendari eta idazle donostiarraren lana antzerkian, telebistan eta irratan. Obra mordoxka du idatzia eta horietako batzuk –*Zu(t)gabe*, *Hau Paraderoa!*– agertokietan ikus ahal izan ditugu zorionez, bertako autoreen lanez taularaino iristea gaitz duten herri honetan.

Ez da sari makala bertako idazle batek sortutako obra taula gainean ikustea. Are gehiago, euskarazkoa izanda.

Luxu handia da, dudarik gabe. Badakit zein zaila den norberaren antzezlan bat taula gainean ikustea eta oso pozik nago halako aktoreekin eta produktoreekin taularatu delako. Esker ona besterik ez daukat AEKrentzat beka eman digulako. Nahiz eta herri honetan profesional handiak egon eta maila handiko produktorak, Eusko Jaurlaritzak ematen dituen diru laguntzak nahiko eskasak dira, eta iniziatiba pribatu batek horrelako neurriak hartzea eta bekak sortzea oso interesgarria da.

Jo eta su ari zara idazten azkenaldian. Hor ditugu *Agur betiko* (Artezblaiak argitaratua eta 2003ko Serantes saria jasotakoa), *Joetuta* (Café Bar Bilbao teatro gidoi laburren saria jaso berri du) eta *Euskararen zazpi bekatu nagusiak*.

Dena batera gertatzen ari da, Café Bar Bilbao saria jaso nuen duela gutxi, *Euskararen zazpi bekatu nagusiak* estreinatu da orain, *Tramankulua* estreinatu dut oraintxe aktore gisa... Horrek ez du esan nahi orain egin dudala guztia, atzetik datorren lana da.

Pokekin beste antzezlan bat ere prestatzen ari zara: *Ongi ibili*.

Duela hiru urte-edo idatzi nuen obra da, Eusko Jaurlaritzak emandako diru laguntza baliatuta. Ekoizpenerako diru laguntza ere eman digute eta eskertzekoa da. Azken finean, obra baten bizitza hori da, paperetik taularakoa.

Zerbait aurreratzerik bai?

Ez da komedia, nahiz eta umorea duen. Ustekabean hiru emakume eta taxi gidari bat egoera bitxi eta absurdoan aurkituko dira. Gau batean, paraje galdu batean daudela, bizitzaren inguruko gogoetak egingo dituzte.

Joetutan ere emakumeak dira protagonista.

Normala da nire mundutik hitz egitea eta nire protagonistak emakume izatea. Ez du zertan horrela izan beharrik, baina nik gertuagokoak ditut. Ez dago beste arrazoirik. Irakurtzen ditugun nobela gehienen protagonistak gizonezkoak dira eta normala iruditzen zaigu. Nahiko aktibista naiz kontu hauekin.

Errespetatu ditzagun pertsona eta herri guztien eskubideak, eta erabil dezagun

gure hizkuntzan bizitzeko eskubidea

Bizkaiko Foru Aldundia
Auzora Bat
Diputación Foral de Bizkaia
Departamento de Cultura

Euskarazko antzerkia pattal

Azken urteetan euskarazko lanen estreinaldiek behera egin dute. Euskarazko emanaldietara erdarazkoetara baino jende gutxiago joaten da. Arrazoi asko egon daitezke hori azaltzeko, alabaina euskarazko emanaldiei egokitzen zaizkien egun eta orduak onenak ez izateak badu pisurik. Geroz eta talde gutxiagok egiten du lan euskaraz bakarrik, programatzaileek gehiago programatzen dituzte erdarazko bertsioak... Gai hauxe izan du hizpide Ritxi Lizartzak *Jakin* aldizkariaren azken alean: "Azken bolada honetan euskaraz egiten den antzerkigintza alboratua geratzen ari da. Hori egiaztatu ahal izateko, nahikoa da azken hiruzpatalau urteotan egin diren estreinaldiak modu zehatzean aztertzea. (...) Arrazoiak era askotakoak dira. Euskarazko estreinaldietarako (Eusko Jaurlaritzak) ematen dituen laguntza horiek oso txikiak direlako, antzerkigintzan jarduten duten konpainien etorkizuna gaztelaniaz antolatzeak bermatzen duelako, bi hilabetez gaztelaniazko bertsioa txukun prestatu eta azken bi astetan korrika eta presaka prestatzen zen euskarazko bertsioa traba galanta zelako, eta taldeek nahiago izan dutelako hipokrisiari muzin egin eta gaztelaniaz egindakoari bakarrik heltzea, eta beste hainbat arrazoi. Nahiz eta behin baino gehiagotan gertatzen ari den Euskal Herrian bertan emanaldi gehiago lortzea euskaraz gaztelaniaz baino. Ezin ukatuko dugu oraindik ere hainbat talde euskaratik abiatzen direla beren muntaiak prestatzeko orduan, baina gero eta gutxiago dira. Eta, haur antzerkia eta arrazoi logikoengatik beste hizkuntza batean muntatu ez daitezkeen lanak alde batera utzita, desagertu arte murriztu dira euskaraz bakarrik estreinatu diren lanak". Illo horretatik, zera adierazi zuen Eneko Olasagastik abenduan *Berrian*: "Erdarazko obra baten euskarazko bertsioa egitea konpainien borondatearen baitan dago. Baina euskarazkoekin ez dugu aukerarik. Ez dira numeroak ateratzen. Formato ertaineko lanak egitera kondenatuak daude konpainiak. Taberna guztiak bakarlariz beteta daude, eta kultur-etxeak bi-hiru laguneko konpainiekin. *Euskaraz sentzilloaren manifestuarekin* adibidez, saio mordo bat ari dira egiten Patxo Telleria eta Mikel Martinez". Olatz Beobidek zera zioen euskarazko lanez: "Batuetan euskaraz estreinatu ahal izaten da baina gehientsuenetan pisu handiena erdaraz doa. Denbora askoan kanpoko zuzendariekin egin dugu lan eta horiekin erdaraz aritzen ginen. Gero korrika eta arrapaladan euskarara pasatzen

genuen lan guztia eta dudarik gabe, ez zitzaion behar beste denbora eta esfortzu eskaintzen eta hori aktoreentzako izugarrizko buruhaustea zen. Batuetan ez da hori egiten, badaude konpainiak euskaraz lantzen dutenak. Kontuz ibili behar dugula iruditzen zaigu eta horrexegatik hitz egiten dugu horri buruz *Euskararen zazpi bekatu nagusiak* lanean".

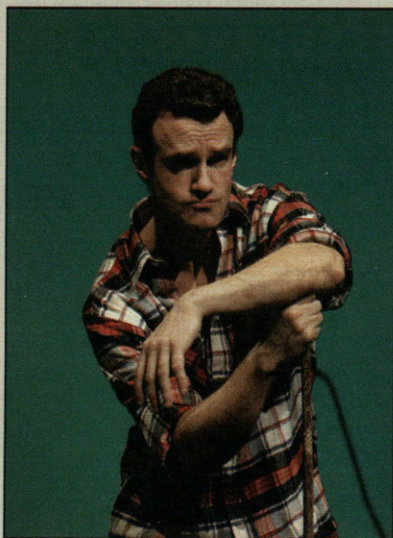
Lizartzak programatzaileen arduraz dihardu: "Ahalegina, ordea, ez dute taldeek bakarrik egin behar. Programadoreek ere egin behar dute, orain arte kontratatutako egunetarik komertzialak ez direnetan jartzen baititu euskarazko *bertsioak*". Olatz Beobideren aburuz, "errealitate elebidun honetan, erakunde eta programatzaileen aldetik diskriminazio positiborik egiten ez bada, erdarazkoa gailentzen da". Olasagasti programatzaileen joerez mintzo zen: "Estandarretara jotzeko joera dago. Eta euskaraz zer esanik ez: ez baduzu komedia bat egiten ez dituzu 15 emanaldi baino gehiago egiten. (...) Antzerki obrei buruz komunikazio lan hobea egin beharko litzateke. Gure betiko eskaera ondokoa izan da: arriskatzeko uzteko. Hemen ezin dugu arrakastarik izan! Zeren eta emanaldiak banaka programatzen dira. Ez dizute uzten antzokia zuk zure kontura emanaldi bat eskaintzeko. Donostia eta Bilbon hiru egunetan soilik erabili dezakezu antzokia, ez dizute egun gehiagotarako uzten. Saiatzen garenean ikusleekin harreman zuzena izaten, ezin". Iritzi berekoa da Olatz Beobide: "Erabaki behar dutenek, programatzaileek, gehiago begiratzen diete zifrei, pausoak emateari baino eta erabakitzen dute erdarazko funtzioekin nahikoa dela. Denek ez dute horrela jokatzeko, baina hori gertatzeko arriskua dago. Euskaraz bakarrik egiten baduzu lan bat, hartzen duzun arriskua bikoitza da".

Eneko Olasagasti baikor ageri zen ikusleei dagokienean, bere ustez bada euskarazko emanaldietarako ikuslerik, baina ez da aurrera egin: "Pentsa *Kutsidazu bidea*, *Ixabel* ikustera zenbat joan diren! Baina hamalau urte eta gero, *Ama begira zazu-z* geroztik, berdin jarraitzen

dugu. Nire sentsazioa da ez dugula aurrera egin. Hor badago eten handi bat, eta beharbada, neurri batean, errua gurea da. Ez dugu asmatu jendea erakarriko duen antzerkigintzarekin". Beobidek dioenez, "Espainiakoarekin alderatuta, Euskal Herrian ez dago publiko arazorik, nahikoa eusten dio, baina euskarazko lanen kasuan arazoa dago".

Edi Naudók diseinatutako eszenografia xumea da: bi panel zeharrargik osatzen dute. Esketx bakoitza lekutze aldera, panelak mugitu egiten dituzte eta itzalen teknikaren bidez eta argi koloretsuen bidez taxuz lortzen dute asmoa. Erabiltzen dituzten elementuen artean harriak indar berezia du. Esketx guztietan agertzen da, batuetan —nahita— traba izan dadin eta beste batuetan aktoreen lagungarri moduan. Azkenean, hizketagai ere bilakatuko da. Beobidek esan digunez, harriarena autorearen "harrikada" bat da. "Badakit absurdoa dela harria eszenatokiaren sartzea eta absurdoa delako gustatu zitzaidan. Harria pisua den zerbait da guretzat. Irudi polita da: estropezu egiten duzu harri berarekin, harriak altxatzen dira herri honetan, momentu batean 'harritzko

herri hau' esaten da... Bukae-ran dialogo bat dago harriari

buruz: zer da okerrago zuloan erortzea ala hura estaltzen duen harriarekin estropezu egitea? Ez dakigu, baina hortxe dago harria erdi-erdian. Obra sortzerakoan harriak arazoak eman zizkidan, zeren irekita utzi nahi nuen, ez nuen sententziarik egin nahi".

Euskara aberatsa

Hizkera eta euskalki ugaritan mintzo dira pertsonaiak obran: hika, berorika, Bergarako euskara, Zuberoakoa... Ongi erabilita daude esketxetan eta halako nahasketa ez da batere artifiziala suertatzen. Aitzpea Goenagaren ustetan, "ezin duzu batua eta zuka bakarrik erabiliz hitz egin. Euskarak duen aberastasuna eta kolorea taula gainean ikustea luxua da eta askotan

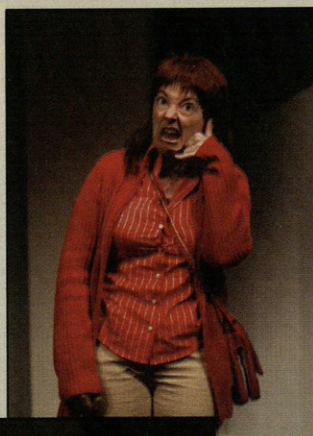
Pok

Zineman, antzerkian eta musikan egiten du lan Pok konpainiak. Kris Barcok, Pascal Gaignek eta Olatz Beobidek osatzen dute. *Euskararen zazpi bekatu nagusiak* euren bigarren antzezlan da. Théâtre des Chimères taldearekin elkarlanean landutako *Kaukasiar klerazko zirkulua* (Bertol Brecht) eta Aitzpea Goenagak idatzitako *Ongi ibili* taularatuko ditu aurten.

baztertu egin izan dugu. Ez du zertan beti horrela izan behar, baina lan honek hori guztia taula gainean jartzeko aukera ematen zuen eta gozatu egin dut”.

AEKri esker ona

“Ez da erraza garaiotan euskarazko obra bat montatzea eta beraz, laguntza handia da Korrika-AEK beka, bai ekoizpenari eta banaketari dagokionean”, esan digu Beobidek. Aurten gainera beste

Euskararen zazpi bekatu nagusiak

erdiko kaiera

antzezlan batek, antzerkiola Imaginarioak eta Sagarroik sortu duten *Ezequiel* lanak, bekaren akzesit saria jaso du. Duela bi urte banatu zen lehen beka eta Tentazioak konpainiak eskuratu zuen Koldo Izagirreraren *Metxa esaten dioten agirretar baten ibili* berrenak liburuan oinarritutako *Metxa* antzezlan muntatzeko. AEK-k eta Korrikak euskal kulturari ekarpen bat egiteko asmoz sortu zuten beka, bai bertoko sortzaileen alde egiteko bai euskal kulturatik sortutako ikus-kizun propioak bultzatzeko. Lehen edizioan askotariko –zinema, antzerkia eta beste arteen uztarketa, antzerki hutsa– hamar lan aurkeztu ziren; bigarrenean, aldiz, hemezortzi proiektu. Bertako kulturgileek interes handia duten seinale.

Korrika Kulturalarekin biran

Hamar emanaldi eskainiko ditu Pok taldeak Korrika amaitu bitarte eta beste sei bat-edo lotuta ditu dagoeneko. Donostiako eta Altsasuko plazen ondoren, honako herrietan izango da Korrikaren eskutik: Bilbo (otsailak 7), Getxo (otsailak 10), Andoain (otsailak 11), Gasteiz (otsailak 23), Elorrio (otsailak 25), Iruñea (martxoak 4), Azkoitia (martxoak 5) eta Luhuso (martxoak 6). ■

Zoaz Tunisiara lumarekin

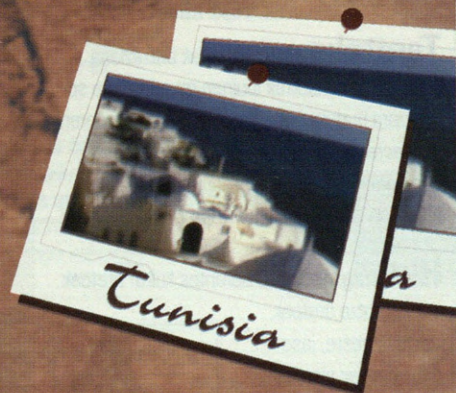
Otsailaren 15ean, euskarazko denbora-pasa eta hitz jokoen hilabetekariak 2 lagunentzako astebeteko Tunisiara bidaiari zozketatuko du bere harpidedunen artean.

Egin harpidetza eta parte hartu zozketan.

Harpidetzak: 943 37 15 45
www.argia.com/luma
luma@argia.com

+ *lumato*
haurrentzako gehigarria

Ezpalak

ERREDAKZIOA

Jon Kortazar eta
Miren Billela-
beitia

 Haurrentzako
euskal poesia antologia
 (Zubia-Alfaguara) atondu
 dute. Hamaika euskal idazle-

 ren lanak (Pello Añorga, Yolanda Arrieta, Juan
 Kruz Igerabide) batu dituzte, Mikel Valverde-
 geginiko ilustrazioak lagunduta.

Javier Ibarretxe k ekoiztitako eta
 Nacho Vigalondok zuzendutako *7.35 de la*
mañana film laburrak Oscarretan lehiatzeko izen-
 dapena jaso du. Laburra *Kimuak 2003* egitasmo-
 an parte hartu zuen.

Mauro Entrialgo, Ata eta Santi
 Orue komikigileek *TMEO*ko Herminio Bolaextra
 pertsonaiaren istorio berriak kontatzen dituen
Cómo convertirse en un hijo de puta plazaratu
 dute.

María Luisa Ibisate historiagi-
 leak *San Sebastián, avanzada teatral (1900-*
1950) liburua (Kutxa) argitaratu du. Antzerkiak
 mendearen lehen erdian Gipuzkoako hiriburuan
 zuen garrantziaz dihardu bertan.

Et Incarnatus ganbera orkestrak
Troika-Tolosako inauteriak (Elkar) diskoa kaleratu
 du. Urtetan musikari ezagun ugari lagundutako
 taldeak hau du lehen disko propioa.

Tanttaka *Tramankuluak* antzezlan
 estreinatu du haurrak ipuinen mundura eta sor-
 kuntzara hurbiltzeko asmoz. Antonio Portilloren
Artefactes lana Harkaitz Canok euskaratu du.
 Fernando Bernuesek zuzendu du eta Aitzpea
 Goenaga eta Jose Ramon Soroiz dira aktoreak.

Hiru argitaletxeak, Serantes kultur aretoak
 eta Zornotza aretoak,
 besteak beste, jaso
 dituzte *Artez* aldizkariak
 banatzen dituen Zapati-
 la sariak, antzerkia
 zabaltzen eta gizartera-
 tzen egindako lanagatik.

Nafarroako editore independenteak

TXORIA ERREKAN, Pamiela, Mintzoa, Igela eta Txalaparta nafar argitaletxeek Nafarroako Editore Profesional Independenteen Elkarteak sortu berri dute, Nafarroako Gobernuak liburu eta kultur politikan kontuan har ditzan. Gobernuak kultur politika anitzik ez duela garatzen salatzen dute eta, besteak beste, liburu industria bultzatzeko plan bateratu bat burutzea eskatzen diote.

Imanolen oroimenez kantuan

ASTEBURUAN hasiko da Euskal Kultur Erakundeak antolatutako Kantuketan 05 egitaraua. Otsailaren 5ean (Luhuson) 6an (Getxon) *Mundu osotik Euskal Herri osorako* izeneko ikuskizuna eskainiko dute Sylvain Lucek, Kepa Junkerak, Maddi Oihenartek, Ekialdeko Kongoko Lokua Kanzak eta Keyvan Chemirani perkusionista iraniarrak. Hurrengo emanaldiak Getxon izango dira. Hilaren 11n Logela Multimedia taldeak *Obe handi bat* ikuskizuna eskainiko du eta 12an Sagarroi, Kerobia eta Kauta taldeak izango dira taula gainean. Iaz zendu zen Imanol kantariaren omenez kantaldia izango da otsailaren 13an. Bertan Xabier Lete, Pier Paul Berzaitz, Iñaki Eizmendi, Niko Etxart, Antton Valverde, Mikel Andueza, Txema Garces eta Karlos Jimenez bilduko dira, besteak beste.

Sei literatur aldizkari bat egirik

ELKARLANEAN arituko dira aurrerantzean *Egan*, *Hegats*, *Beterriko Liburua*, *Idatz&Mintz*, *Behinola* eta *Maiatz* literatur aldizkariak. Lehenengo pausoa jada eman dute. Prezio onean, berrogeita hamar euroan, harpidetza bakarrarekin sei aldizkariak jaso ahal izango ditu literatur zaleak. Hurrengo pausoa euskal literatur aldizkari gintzaren azterketa egin eta aurrera begirako urratsak zehaztea izango da. Kulturaren Euskal Planean, Euskal Idazleen Elkarteak proposatuta, literatur aldizkari bat sortzeko proiektua ere bada. Aldizkari hau besteen osagarri litzateke, sei aldizkari hauen ardura-dunen aburuz; izan ere, proiektuan den aldizkaria euskal literatura hainbeste ezagutzen ez dutenei zuzendua egongo baita.

Diego Martiartuk lerro hauek izkiriatu zituen Berrian: «Ez duzu munduan kritikarik ez literatur a(r)diturik topatuko, bere iruzkina 'badu zerbait' xalo batekin errematatuko duenik, gaur egungo kritikoen jardunak zerikusi handiagoa baitu txerriaren sakrifizioarekin literaturarekin baino: obrak odolustu, tripa atera, erraiak interpretatu, eta sailkatu, sailkatu, sailkatu... Literatur-lan baten magia txorixo moldeko iruzkinetan sartuta ematea posible balitz bezala».

Gontzal Mendibilek honakoa adierazi zion 7Kri: «Gure poli-

tikarien artean ez dut ikusten sentitzen dutenik euskal kulturaren sena, eta sentitzen ez duenari ezin ezer eskatu.(...) Kultura da herri baten geroa salbatu behar duena. Kultura arduradunak ez daki nor den Gandiaga, eta okerragoa dena, jakin ere ez du jakin gura».

Iñigo Txapel taldeko kidea Matrakari: «Euskal musika munduan, zortzi hilabeteko negua eta lau hilabeteko uda dute taldeek. Udako lau hil horietan ateratzen da zerbait, eta irabazitako sosa ondo gorde behar da, urte guztian platerean indaba faltarik ez izateko».

1992ko argazkia. Egin zen azkeneko maskarada.

Altzürükütarrek maskarada berpiztu dute

Zuberoako herriak 240 biztanle ditu eta horietarik 40k hartuko dute parte maskaradan. Zaharrenak 30 urte ditu eta 6-8 urte arteko hamabost bat haurrek ere parte hartuko dute antzezpenean. 1992az geroztik ez dute antolatu herritarrek maskaradarik. Iaz ordea, irailean hasi ziren entseguekin eta urtarrilaren 30ean estreinaldia egin zuten herrian bertan. Zuberoan zehar bidaiatuko dute apirilaren amaiera arte. Hona otsaileko egutegia: Urdiñarbe (otsailak 6), Muskildi (otsailak 13), Altzai (otsailak 20), Barkoxe (otsailak 27).

Otsaileko ostegunetan hitzaldi interesgarriak izango dira Nafarroa Behereko Amikuzeko txokoaren eskutik. Aste honetan bertan Battitta Bolokik emango dio hasiera hitzaldi zikloari Kaledonia Berriaren azken 20 urteotako bilakaerari buruz eskainiko duen mintzaldian. Hilaren 10ean, berriz, Aurelia Arkotxa idazlea izango da Amikuzen. Arkotxak idazlearen mundua deskribatuko du. Otsaileko hirugarren ostegunean Jokin Apalategi Pierre Villar historiagileari buruz mintzatuko da. Eta azkenik, euskal antzerkiaren etorkizuna eta izatea bera aztertuko ditu Antton Luku antzerkigileak hileko azken ostegunean. Antolatzaileek gertuko gaiak aukeratu nahi izan dituzte, publikoa erakartzeko eta modu honetan euskararen normalizazioan aurrerapausoak eman ahal izateko.

kulturagenda

Otsailaren 1etik 13ra

Areto nagusia. 19:30

Jardunaldiak: **Zer da nanoteknologia?**
6 hitzaldi eta performancea.

Urtarriletik martxora bitartean.

Otsailak 3.

Nanobiotechnología y sus aplicaciones biomédicas. (CSIC).

Otsailak 10.

Nanoelectrónica: Perspectivas e impacto del gran desconocido de las tecnologías de la información. (IPTS Institute for Prospective Technological Studies).

Areto nagusia.

AUSCHWITZ, 60 urte beranduago.

Zine emanaldiak.

Otsailak 1 eta 2. 16:00. "Shoah", Claude Lanzmann.

Otsailak 2. 20:00. "Nuit et Brouillard", Alain Resnais.

Ganbara.

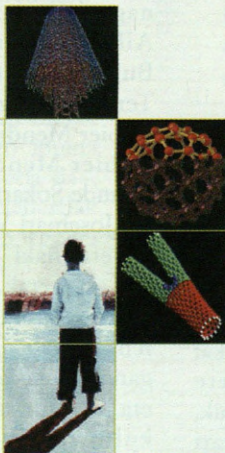
Tramankulua. Antzezlan-didaktikoa.

Emanaldiak: **Otsailaren 2, 3 eta 4ean.** 18:30etan.

Otsailaren 5ean (larunbata). 12:00etan eta 17:30etan.

Aktoreak: **Jose Ramon Soroiz** eta **Aizpea Goenaga**.

Tantiaka teatroa. 943 429 494.

teatro
tanti
aka

arteleku

www.arteleku.net

Martxoak 31 arte.

Racismomatón

Lekuak: **otsailak 1-8**, Zurriolan.

otsailak 9-16, Renfe geltokian.

Idea: **La Fábrica de Cosas Bonitas**

Antolatzailea: **Okupgraf**

www.okupgraf.net

Zehar 54.

Sexu gunea berriro politizatzea.

Kolaboratzaile bereziak:

Erreakzioa eta María José Belbel.

www.zehar.net

Web gunean irakurgai.

Untzi Museoa

Martxoaren 5a arte.

Erakusketa.

Urpeko oroimena.

Euskal Herriko urpeko arkeologia eta ondarea.

Argitalpenak

PILAR IPARRAGIRRE

Akordatzan

Joseba Sarrionandia

TXALAPARTA

80 orrialde

13 euro

Sarriren atzera begira poetikoa

Txalaparta argitaletxeak kaleratu duen Joseba Sarrionandiaren *Akordatzan* liburuan, hainbeste urtetan bere etxe eta inguruetatik kanpo bizitzea egokitu zaion idazle durangarraren memoria ariketa dago gorderik. Atzera begira jarri zaigu Sarrionandia, haurtzaroko garaietatik, dena egiteke dagoela baina guztia egin daitekeela aldarrikatzen zuen adiskide zenaz gogoratu arterainokoak kontura ekarriz, betiere poesia ukituarekin. Arreba eta biak elgorriz gaixotu zirenekoa, aittitteren anai itsua, Bilboko Labe Handiengatik zabalitzen zen oskorria, umetako jolasak, hizkera, kankak, geroko irakurketak, sentimenduak, erdaraz ez zekien amamari emandako erantzuna, etsaigoak, maitasunak, filmak, gutunak, ezagutzak, klandestinitatea, tortura, kartzelak...

kurketak, sentimenduak, erdaraz ez zekien amamari emandako erantzuna, etsaigoak, maitasunak, filmak, gutunak, ezagutzak, klandestinitatea, tortura, kartzelak...

Urte politikoari begira

Xabier Barandiaran Irastorza

OSTOA
191 orrialde

Soziologo ataundarrak idatzitako artikuluen bilduma

Ostoa argitaletxearen Gizartea bilduma, gizakien sustaraiari eta beren artekoari begira sortu da. Plazaratzen duen lehen alean, Xabier Barandiaran Irastorza soziologo ataundarrak ARGIA eta *Berria* egunkarian argitaratu dituen artikulua daude bildua. Gehientsuenek Euskal Herriko auzi politikoa dute ardatz, baina badira ere nazioarteari buruzko artikulua, gai sozialen ingurukoak, euskarari buruzkoak eta komunikazioaren munduari lotutako hausnarketak. Aipatu artikuluen bildumaz gain, egileak berak prestatutako sarrera eskaintzen da, globalizazioaren prozesuak herrigintzaren eta politikaren izaeran duen eragina aztertuz, eta transizio politikoaz geroztik EAEko errealtate politikoaren argazkia eskainiz.

Elbira Zipitriaren bizitzan aratuz

Argazki gogoangarri batzuen laguntzaz eskaini dute Resu Abasolok, Juana Lopez de Munainek eta Arantxa Urbe Irazustak *Ilunetik Argira*. *Elbira Zipitria*, ikastolaren hazia gerra aurretik eta gerra ondoren hain ondo ereiten jakin zuen emakume donostiarraren eginahalak jasotzen dituen lana. Abertzalea, euskaltzalea, fededuna —baina erlijioa bere erara interpretatzen jakin zuena— eta klase kontzientzia handikoa izan genuen Elbira Zipitria, garairik ilunenetan ere euskal irakaskuntzari egundoko ekarria egin ziona. Euskara Batua ez zuen sekula onartu, ordea, eta bere bizitzako zio bihurtu zuen haren aurkako gurutza. Hala ere, ezagutu zuten askok maitatua izan zen, eta ezagutu zuten guztiek aitortu dute dioten zorra, liburu honetan azaltzen denez.

Ilunetik argira. Elbira Zipitria

Batzuen artean

Hik HASI

139 orrialde

17 euro

Euskal kultura joan den urtean

Pasa berri dugun urtean zehar euskal kulturaren alorrean gertatutakoaren balantzea agertu nahi izan du *Jakin* aldizkariak gai nagusi gisa azken zenbakian, Alberto Barandiaran, Mikel Bujanda, Pantxo Etxegoien, Tere Irastortza, Rixi Lizartza, Xabier Mendiguren Bereziartu, Xabier Mendiguren Elizegi, Allande Sokarros, Andres Urrutia, Josemari Velez de Mendizabal eta Iñaki Zabaleta Urkiolaren gogoetak azalduz. Besteak beste, Kulturaren Euskal Planaren aurkezpena, Bernardo Atxagaren *Soinujolearen semea* nobela eta literatur sariak, Nafarroako kultur politika, Ipar Euskal Herriko hainbat kultur gertakizun, Zuberoako euskalgintza eta kulturgintza zein euskal kulturaren esparruan ere hedatzen ari den kontserbadurismoa dira horretarako hautatutako gaiak.

Jakin

Batzuen artean

JAKIN

108 orrialde

9,10 euro

Panorama de la Literatura Infantil y Juvenil

Batzuen artean

GALTZAGORRI ELKARTEA

181 orrialde
16 euro

Behinola aldizkariako lanak, gaztelaniaz

Behinola Haur eta Gazte Literatura aldizkariak 1999-2004 urteetan plazaratu dituen hainbat lan gaztelaniara itzuli eta bildu ditu *Panorama de la Literatura Infantil y Juvenil vasca actual* izenburuko liburuan, euskaraz jakin ez eta euskal haur eta gazte literaturaz interesaturik dauden hezitzaileen, liburuzainen nahiz Asociación Galega do Libro Infantil e Xuvenil, Consell Català del Libre per a Infants i Joves eta Asociación Española de Amigos del Libro Infantil y Juvenil elkarten eskaerari erantzuteko asmo sendoarekin. Liburuan, *Behinola* aldizkariaren nondik norakoak, gazteenentzat euskaraz

idazten dutenei eginiko elkarrizketak eta hainbat marrazkilariren ezberdinen lanak ere jasota daude. ■

Irakurtzen eta idazten ikasten ari direnentzat

Iván Estévezzen marrazki iradokitzaileak lagun *Armiarma zuhaitzean* eskaintzen zaizkigun Antton Kazabonen olerkiok irakurtzen eta idazten ikasten ari diren neska-mutikoei daude zuzenduak. Errepika, onomatopeia eta errima ugari dituzten poemok natura daukate bereziki gai nagusi, baina badira eskola edo etxeko giroan kokaturikoak ere. Atik Zrainoko poema segida honekin, gorrek esku-kei-nuen bidez letrak adierazteko duten sistemaren lagungarri poetikoa osatu nahi izan du Antton Kazabonek. ■

Armiarma...

Antton Kazabon

AIZKORRI

57 orrialde
5,75 euro

MIKEL HERNANDEZ ABAITUA

“Liburu hau berrargitaratzeko asmoa betidanik izan dut”

Nolakoa zen liburu argitaratu zenueneko garaia?

Orain dela hogeita bat urte; ez dakit nola pasatu den hainbeste denbora...! Nolanahi ere, hau izan da jendaurrean aurkeztu dudana aurreneko aldia, garai hartan ez baitzen liburu aurkezpenik egiten —agian gu baino famatuago zen norbaitek egingo zuen, baina bestela...—. Kontraturik ere ez zen egiten, eta dirurik kobratu ere ez, guk behintzat. Liburu honekin zer edo zer kobratu nuen, Ramon Etxezarretak Mugika Arregi *Ezkerrari* nire kontukorrontean 50.000 pezeta sartzeko esan ziolako —izugarri iruditu zitzaidan!—; baina bigarren liburuarekin ez nuen ezer kobratu.

Ipuinen mamiaz zer esan dezakezu?

Bost dira. Lau fantastikoak —baina nire ipuinetakoa ez da fantasia kapritxosoa, eh! Alegorikoak direla esango nuke. Adibidez, lehenengo ipuina diktadura bihurtzen den iraultzaren alegoria da—, eta bestea errealista da, luzeena. Nire bi eleberriak iragartzen ditu nolabait, Euskal Herriko egoera politikoa eta beste agertzen baitira bertan.

Zein da liburu berrargitaratzearren arrazoia?

Egia esan, liburu hau berrargitaratzeko asmoa betidanik izan dut, ez nintzelako oso gustura gelditu atera zeneko gauza batzuekin. Duela 10-15 urte atera nahi nuen, Elkarren. Zer edo zer gehitu nahi nion, ordea, eta hara non idatzi nituen gehiketa horiekin beste liburu bat egiteko proposamena egin zidaten, eta *Bazko arrautzak* atera zen. Baina nik hau ere atera nahi nuen, eta azkenean epilogo autobiografikoa gehitu diot.

egileari galdezka

Hernandez Abaitua laurogeiko hamarkadan

Erein argitaletxeak kaleratutako Mikel Hernandez Abaituaren liburu honetan, idazle

gasteiztarak 1983an Hordago argitaletxearen eskutik eta *Panpinen erreinua* izenburupean argitara eman zituen bost ipuinen berrargitalpena dago. Liburu honetan daude lehen edizio hartarako Koldo Izagirrek egin zion hitzaurrea, Mikel Hernandez Abaitua berak ipuin horiek idatzi zituen garaiaren inguruko urteak gogoraturik idatzi duen *Epilogo autobiografiko-sentimentala* eta Xabier Mendiguren Elizegik Juan Mari Torrealdairen *Euskal Kultura Gaur* libururako osatutako *Aniztasuna eta kalitate* idazlana. Errealismotik fantasia alegorikoraino doaz bertako ipuinak. Epilogoan aitatzen diren pasadizoetan, berriz, honako kontuak ageri dira: Mikel Hernandez

Panpinen erreinua

Mikel Hernandez Abaitua

EREIN

109 orrialde
10,40 euro

Abaituak Euskal Filologia Donostian ikasten aritutako urteak; zer modu barregarrian sartu zuten *Oh! Enzkadi* aldizkarian; Koldo Izagirre, Ramon Saizarbitoria, Txuma Lasagabaster, Iñaki Uria eta beste hamaika ezagutu zituenekoa; zein Mikel Antza, Josu Landa eta hirurak *Zeruko Argia*-ko anabasan sartu zireneko lehenengo aldia daude, besteak beste. ■

Denbora-pasak

LUMA

Hitz gezidunak

	Albiste emailak		Galdutakoa		Filosofia-adarra		Harnas		Ergela
	Dudamudak		Lemazaina		Sodioa		Zuen		
	* DEITURA								
	Lokarri sendoa								
2 piezako bainujantzia		Gurasoe-kiko ar			Iparraldean lehengusu				
Pilota jokariak		Emakume izena			Ikas eta Ari				
							Potasioa		
							53		
Katilu txikiak						Sexu eme			
Gidatzen du						Ez zakar			
					Atsegina				
					Galdetzaile bat				
Naizen hau		Joan den urtean			Niri				Kanpo, landa
Arabako harana		Hizki grekoa			501				
					* IZENA		Kasik		
					Bokala		Bokala		
Bokala		Musika tresna						Kontso-nantea	

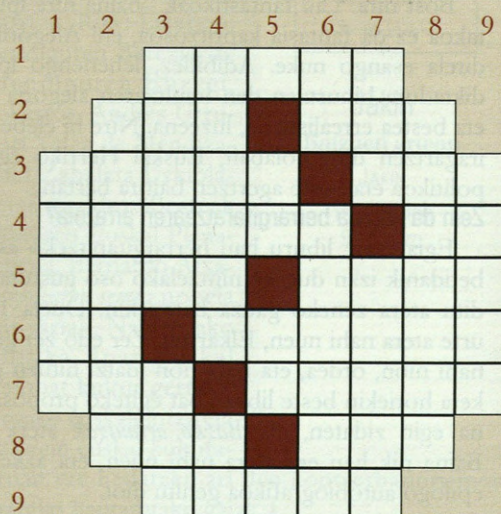
Hitz gurutzatuak

EZKER ESKUIN

1.- Afrikaren ipar-ekialdeko estatua. 2.- Galdetzaila bat. Haiei, du.
3.- Hortaz. Areago. 4.- Ondorioa izan. Kontsonante bikoitza. 5.-
Barazki lekaduna. Jar, ipini. 6.- Zilarraren ikur kimikoa. Naroa. 7.-
... de Janeiro, Brasílo hiri ezaguna. Jale. 8.- Zer lekutan?
Sugetzarra. 9.- Zangoei zoruaren gainean eraginez.

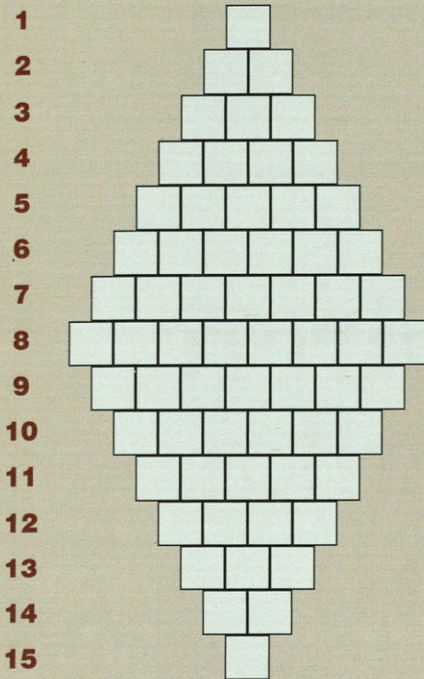
GOITIK BEHERA

1.- Landare txiki. 2.- Egiteko, eginbehar. 3.- Gurpilik gabeko gurdia. Bokal bera hiru aldiz. 4.- Igaro, irago. Naizen hau. 5.- Boroaren ikur kimikoa. Ezinaren erdian. Ajearen hasieran. Kontsonantea. 6.- Bat eta bostehun, zenbaki erromatarren arabera. Adoleszente. 7.- Gipuzkoako herria. Etor zaitez! 8.- Ereinotarren adar ebakia. 9.- Hitzez adierazi, esan.

Piramide bikoitza

Goiti eta beheiti letra bat gutxiago edo gehiago du asmatu beharreko hitzak

1. Kontsonantea
2. Interjekzioa
3. Sarrera nahiz irteera
4. Ehun mota
5. Gibela
6. Arte, ertia
7. Etzan arazi
8. Aztarna, arrasto
9. Zoruko zikina biltzeko tresna
10. Samurra, zailtasunik gabea
11. Arotzaren lanabesa
12. Kolore mota
13. Modua
14. Ez eme
15. Lehenengo bokala

Kike Amonarrizen umorea

Saretik Maribi

Carlos izeneko txistezale batek honako ekarpen hau bidali digu Sareko Argiatik.

Telefonoak jo du eta:

– Maribi hor al dago?

– Ez! Mari bat dago.

Auto eskolan

Ikasleak irakasleari, aparkamendua burutu eta gero:

– Zer moduz? Espaloitik oso urrun apartatu al dut?

Eta irakasleak, aurpegian zirkinik egin gabe:

– Espaloitik urrun? Baina zer espaloitik, ezkerrekotik edo eskuinekotik?

Soluzioak

1. T. 2. Ed. 3. Ate. 4. Zeta.	5. Altea. 6. Anzeta.	7. Ertza. 8. Azarrea.	9. Ertza. 10. Ertza.	11. Zeta. 12. Ate. 13. Ertza.	14. Ate. 15. A.
Piramide Bikoitza					
Hitza gurutzeak					
Ezker eskutik: 1. Liba. 2. Zer. 3. Bera. 4. Ate. 5. Leka. 6. Ertza. 7. Ate. 8. Ate. 9. Oinez.					
Goiak beheak: 1. Belar. 2. Zergin. 3. Leka. 4. Ote. 5. B. 6. A. 7. A. 8. A. 9. A. 10. A. 11. A. 12. A. 13. A. 14. A. 15. A.					
Ertza. 9. Ertza. 10. Ertza. 11. Ertza. 12. Ate. 13. Ertza. 14. Ate. 15. A.					
T. 2. Ed. 3. Ate. 4. Zeta.					
5. Altea. 6. Anzeta.					
7. Ertza. 8. Azarrea.					
9. Ertza. 10. Ertza.					
11. Zeta. 12. Ate. 13. Ertza.					
14. Ate. 15. A.					
Ertza. 9. Ertza. 10. Ertza. 11. Ertza. 12. Ate. 13. Ertza. 14. Ate. 15. A.					
T. 2. Ed. 3. Ate. 4. Zeta.					
5. Altea. 6. Anzeta.					
7. Ertza. 8. Azarrea.					
9. Ertza. 10. Ertza.					
11. Zeta. 12. Ate. 13. Ertza.					
14. Ate. 15. A.					

Aisialdiaren bertsio berria

Luma

Harpidetza: 943 37 15 45

www.argia.com/luma

luma@argia.com

+ **lumato**

hurrentzako gehigarria

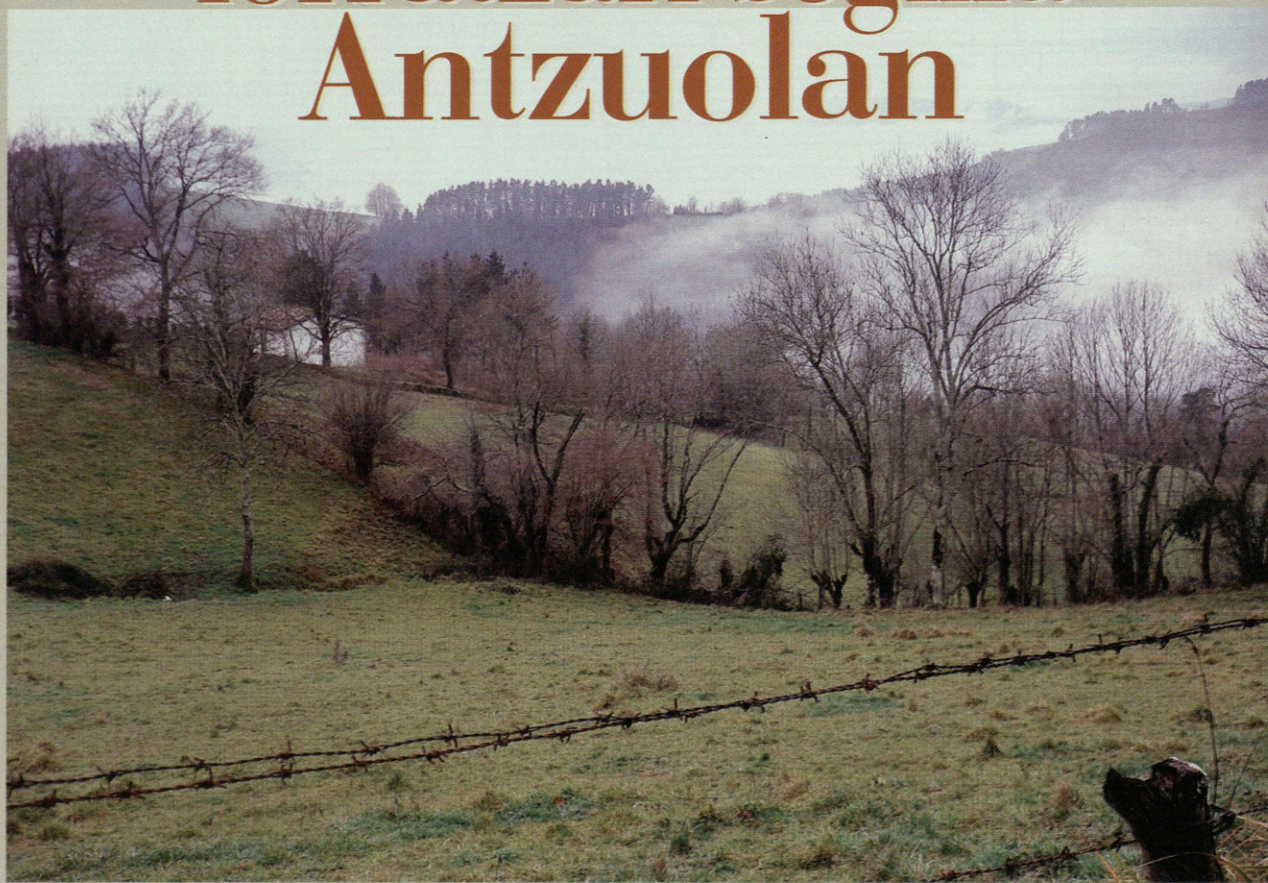
Ihesi

Euskal Herria ezagutuz

AINHOA LENDINEZ

Uzarraga eta Galartza auzoak. Antzuola (Gipuzkoa)

Ageda santuaren lorratzari segika Antzuolan

Gipuzkoan, Deba Goienean dago Antzuola. Egun ospela aukeratu dugu bertan ibilbidea egiteko, behe-lainoak estalia dago Antzuola eta ingurua. Goizeko lehen orduetan ihintzaren hozkirria nabari da oraindik, esnatu gabe dago eguna. 2.000 biztanle inguru ditu Antzuolak, Deskarga mendatearen magalean, Bergara eta Zumarragak babesturiko herri txiki honek. Herriguneak lo dirudi, baina mendi-auzoetan, aspaldi esnatu dira zakur, katu eta basogizonak. Inauteri giroa sumatzen da, eta Ageda santuaren usainari segika egin dugu bidea.

Uzarragako San Juan Bataiatzailearen parrokia kanpotik eta barrutik

Antzuolako Beheko auzotik –Etxezuri baserritik– hasi eta Sallabente, Arimendi eta Iturriotz baserriak igarota Uzarragako bidea hartuko dugu. Bide zaharraren magiarik ez du asfaltuzko errepideak eta horri izkin eginez mendi-bidean jarriko ditugu oinak. Gure ibilbidearen lehen geralekua Lausagarreta baserria izango da. Zakurrek babesten dute ataria eta baserritar bati egin diogu galde. Lausagarretan karo-biak daude, bi zehazki. Basogizonak, adeitsu, biak erakutsi dizkigu. Elutsako karobiak dira, lehenengoa Lausagarreta baserriaren azpian dago, bigarrena, berriz, baserriaren gainaldean, Elutsa baserria egon zen toki inguruan hain zuzen ere. Ataka (azpiko arkua) eta goiko ganga dituzte biek. Kareharria kiskalita kare bizia egiteko erabiltzen zen labe berezia da karobia. Lausagarreta baserriko nagusiak esan digunez, gaur egun baina sastrakak erretzeko erabiltzen dituzte.

Baserriko nagusia agurtu eta berriro heldu diogu bideari. Uzarragako basilizara iritsi gara.

Uzarraga eta San Juan Bataiatzailearen parrokia

Antzuolako sorreran garrantzia handia du Uzarragak, Antzuola sortu aurreko gunea delako izatez. Uzarragari buruzko lehen aipamena 1391koa da. Arkitektura aztarnarik aurkitu ez bada ere, San Joan Bataiatzailearen eliza Tenplario (monje-gerlariena) garaikoa omen da,

Antzuolako lehen parrokia izan zena. Tradizioaren arabera, auzo honetan lurperatzen zituzten bailarako nobleak, 1484an esaterako, Ozaeta jaunak San Juan lurperatzeko agindu zuen, eta horregatik Gipuzkoako bederatzi elizate zaharrenetarikoa bat dela esaten da. Antzuola sortu zenean, herriguneko parrokia eraiki

zen eta "bateratuak" izendatu zituzten. Lurpeko ur-korronteek hiru aldiz bota dute behera Juan Bataiatzailearen basiliza zahar hau eta beste hainbestetan jasoa izan da, baina zaharrena, gaur egun hilerria dagoen lekuan eraiki zuten.

Harri landuz egindako eraikina da, zaharraren zaharrez horma oke-

Elutsako karobia.

rrak dira nagusi egituran. Hala ere, antzinako dotoretasunaren zantzuak han hemen ageri dira. Eliza barruan hainbat arkitektura ikusgarri aurkitu dugu: Erretaula Antxieta-
taren eskolakoa da, bere ikasle Jeronimo de Larreak XVII. mendean eginikoa. Marfilezko edo Urrutiko gurutzea ere XVII. mendekoa da, Mexikon bizi zen Urrutia baserriko seme batek bidalia. Arkupe inguruan, chun urtetik gora duen India-
ko gaztainondo handia dago, lekua-
ren babesgarri.

Uzarraga gainean, Sarralde eta Galartza auzoetara bidean, bidegu-
rutze bat aurkituko dugu; ezkerral-
dera hartu eta Santikutzera (Santa

Urrutia etxea. Bertan jaio zen Maria Monika de Arizti, Berriotxoako Balentinen ama.

Gorizaundi edo Gorritzagañeko-
ara iritsi gara. Atari ederreko etxea
da, zutabe sendoa du sarreran.
Goialdean, Gorritxiki, Elorriaga
eta Ameztizarra baserriak eta
behealdean, Galartza errota ikus-
ten dira hemendik. 1920an eraiki
zuten eta gaur egun antzinako tres-
neria gordetzeko erabiltzen da.

Gorako bidea hartu gabe, behe-
ra egingo dugu, bailararen sakon-
tasunean. Ugarragaazpikoa eta
Ugarrigagañekoa baserrietara iri-
tsiko gara. Gune honetan bertan
daude Bergara aldera Antzuolak
dituen mugarrak. Ugarragaazpi-
koan abelazkuntza-kooperatiba
dago eta, aurrera eginez gero, Uga-

rriagagañekoa igarota,
Ugasarri eta Ugabide
baserriak, ezker eta
eskuin.

Baina baserri
horiek eskuinaldean
utzita, ezkerrera begi-
ratuko dugu. Orain
arteko bidea dakusa-
gu, eta tartean, behe-
lainoak inguraturik,
zuhaitz artean galdu-
rik, gure ibilbidearen
hasieratik helburu izan
dugun baseliza, Ageda
santuarena hain
zuzen. Etxeberrisoro
baserria hutsik dago,
baita Galartza, Besa-
gasti (Besasti) eta
Mendiola ere. Eta iri-
tsi gara Santa Ageda
ermitara. Zorteko gara
gaur, Felix Agirre,
Untzarri baserriko
nagusia eta Santa Age-
dako egungo etxezai-
narekin egin baitugu
topo elizatarian.

Santa Ageda ermita.

Kruz) joko dugu. XVIII. mendera
arte, Santa Kruz baseliza egon zen
bertan, eta antzinako lekukoek
diotenez, hor lurperatzen zituz-
ten Leintz bailarako gizon ospe-
tsuak, tenplarioen babesean.

Sarralde baserria igaro eta
Urrutia etxera iritsi gara, baina
aurretik Bereterio ere ikusi
dugu. Urrutiako baserriaren
aurrealdean jarritako oroiga-
rrian ikus daitekeenez, Bizkaiko
Zaindaria zen Berriotxoako

Balentinen amaren (Maria Monika
de Arizti) jaiotetxea da hau.

Fitxa Teknikoa

- ✓ **Denbora:** Hiru ordu.
- ✓ **Kilometroak:** 9.
- ✓ **Zailtasuna:** Erdi mailakoa.
- ✓ **Interesgunea:** Uzarraga eta Galartza
auzoetako baserri eta baselizak, eta orobat
karobiak.

Santa Ageda ermita

Felix Agirrek eman digu Santa
Ageda ermitaren inguruko
berri. Santa Ageda baselizak
500-600 urte ditu eta 1895ean
berreraiki zuten. Bertako Andre
Mariaren irudiak ere elizak
beste urte ditu. Santuaren irudi
hori 1984an lapurtu omen
zuten eta oraintsu agertu da,
Bartzelona inguruan. San
Telmo museoan dago orain

Inauteriak Antzuolan

Hartza, Tximinoa eta Hezlea pertsonaiak kaleetan barrena

Otsailaren 5 eta 6 inguruan izaten dira inauteriak. Antzuolan aspaldiko ohitura da inauteriak ospatzea. Jai horietan Sorgin Dantza egin izan dute betidanik, eta lehenengoz noiz dantzatu zen jakin ez arren, lekuko zaharrenean arabera 1922 inguruan dantza-talde batek dantzatu zuen. Dantzari horiei baina Nikomedes Letek irakatsi zien Sorgin Dantza, horregatik, 1885 inguruan Antzuolan Sorgin Dantza egiten zela uste da. Bergarako oihala edo hari langileek Lasarte-Oriara eraman zuten dantza hau, lanera joan zirenean.

Hiru pertsonaia nagusi izaten dira Antzuolako inauterietan: Hartza, Tximinoa eta Hezlea (domatzailea). Antzina, goizetik baserri baserri ibiltzen ziren diru edo sari bila. Eguerdi aldera kalera jaitsi eta arratsaldea ospakizun eta jai-giroan igarotzen zuten. Oinarin dantza taldeak 1990ean berreskuratu zuen Sorgin Dantza eta 1991n berriro ateratu ziren kalera Hartza, Tximinoa eta Hezlea. Tximinoa ez da Euskal Herriko ezein herritan ezaguna, eta ikerketen arabera garai bateko deabruaren ordezkaria izan omen zen. Hartzaren inguruan ere hamaika kontu eta istorio sortu da, eta 1867an Laskurain baserri ondoran hil zuten hartzarekin zerikusirik duen jakin ez arren, jakin dakigu hartza hori izan zela Gipuzkoan hil zuten azkena.

Gaur egun, inauterietako jai-egunean Kalegoi aldera Hartza, Tximinoa eta Hezlea ateratzen dituzte dantzariak eta Sorgin Dantza egiten dute. Beste talde batek inauterietako dantzak egiten ditu Kalebarrenean. Herriko kaleak dantzariz eta inauterietako pertsonaiaz beterik egon ohi dira. Hamaiketakoaren ostean, herriko enparantza nagusian dantza-saioa egiten dute.

Sorgin Dantza.

Antzuolako inauterietako hiru pertsonaia nagusiak: Hezlea, Hartza eta Tximinoa.

Jaiak ez du etenik izango eta egun osoan eutsiko diote inauteri giroari.

1905eko Udal Ordenantzetan honako hau jaso zen inauterien inguruan:

"20. araua. Mozorrotuta kalean ibiltzea onartuko da. Hala ere, ezinezkoa da aurpegia estalita eroatea arratsaldeko otoitz kanpaiak jo ondoren. Biatiko Santua aurretik pasatzen bada, aurpegiko kareta kendu egin beharko da.

21. araua. Magistratura, apaiz, militar edo beste ofizial jantzirik imitatzea debekatuta dago.

22. araua. Erlijioaren, Estatuko moralaren nahiz pertsonen aurkako antzezpenak nahiz gaizki esanak debekatuta daude.

23. araua. Ezinezkoa izango da armak eroatea.

24. araua. Norbaitek faltaren bat egingo balu, daroan kareta agintariak esanda kenduko da.

25. araua. Esandako arauen aurka egiten dutenak agintarien aurrean eta eurak emandako erabakiekin epaituko dira".

zurezko irudia. Antzina ermita hau San Llorenteri (San Lorenzo) eskainia zegoen baina gaur egun Santa Ageda da bertako zaindaria. Jai-eguna, otsailaren 5ean, San Blas ostean ospatzen da, baina erromeria eta jai nagusia otsailaren 6an,

igandean, egingo dituzte. Egun horretan, lapurtu eta berreskuraturiko irudia ekarri izan dute urtero-urtero baina lanak arintze aldera eta berriro gorabeherarik gerta ez dadin irudiaren kopia margotua ekarri dute. Erromeria egin eta haziak eta

baserriko janaria bedeinkatzen dituzte jai-egun horretan.

Santa Ageda baselizatik behera, asfaltuzko bidea hartu eta Untsarri baserria agurtuta egin dugu ibilaldia Iturriotz baserri ingururaino. Kilometro eta erdira dugu Antzuola. ■

Makina bat kontu

JOXERRA AIZPURUA

ZIENTZIA

Hipopotamoak eta baleak lehengusu

ANATOMIAZ hipopotamoak eta baleak desberdinak dira erabat. Balea zetazeoa da eta hipopotamoak artiodaktiloa. Ageriko antzekotasun bakarra itsas azpian murgiltzeko ahalmena da. Hala ere, egin berri den azterketa genetikoaren arabera, uste baino antzekotasun handiagoa dago bi animalien artean. Honen arabera, bi animaliek aitzindari bera omen zuten.

Poitiers-eko (Frantzia) unibertsitateko Jean-Renaud Boissarie, Fabrice Lihoreau eta Michel Brunet paleontologoek hipopotamo eta baleen hainbat fosil alderatu dituzte eta Pakistanen topatutako baleen aitzindari batek hezur bat zuen oinean, astragaloa, eta hezur hau artiodaktiloen ezaugarri da.

Beraz, orain 50 edo 60 milioi urte, lehorrekoa zen animalia batetik bi talde sortu ziren, zetazeoak edo itsas ugaztunak eta antrakoteroak, lehorreko ugaztun ungulatuak.

Hipopotamoak egun desagerturik dauden antrakoteroen ondorengoak lirateke ikerlariek

Proceedings of the National Academy of Sciences-en azaltzen dutenez. Gainera, eta urte askotan uste izan denaren aurka, hipopotamoek ez dute antzekotasun hurbilik Tayassuidae izeneko artiodaktiloen familiarekin. **I**

Osasuna

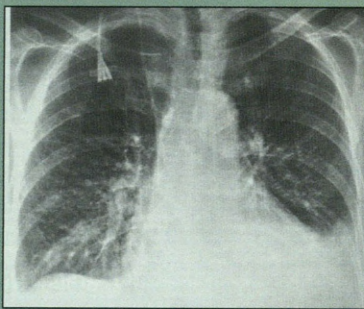
JABIER AGIRRE

Zaharrak eta gaixo kronikoak pneumoniaren kontra txertatzea gomendatzen dute adituek

HIRU EUSKALDUNETIK BIK ez daki zer-nolako gaitza den pneumonia eta biztanleen erdiak baino gehiagok ez daki nola gutxitu arnas infekzio hori harrapatzeko arriskua. Horiexek dira Respira Fundazioak egin berri duen inkestaren emaitza nagusiak. Inkesta horrek agerian jartzen du zein ezezaguna den hiritarrentzat 1.000 biztanleko 3-6 kasu urtean ematen dituen gaixotasuna. Eta pneumonia ez da nolanhiko gaixotasuna, ez alajaina, bere heriotza-tasa (%5,7) ez baita batere txantxetakoa.

Pneumonia —edo pulmonia— da 65 urtetik gorakoen heriotza-arrazoi nagusietakoa. Horregatik, Espainiako Pneumologia eta Kirurgia Torazikoko Elkarteak bildutako euskal adituek oso beharrezkotzat jotzen dute informazio-kanpaina egokiak martxan jartzea, prebentzio neurriak eta bizi-ohitura osasungarriak ezagutzera emateko, gaixotasunaren eragina murriztu nahi baldin bada.

Adituen ustez, gripearen kontra txertatzeaz gain, 65

urtetik gorako pertsonak eta baita gaixo kronikoak ere —bihotzeko, giltzurrunetako edo gibealeko gaitzak dituztenak, edo baita immunologikoki gutxituak daudenak ere—, pneumokokoaren kontra txertatu beharko lirateke. Pneumokokoaren kontrako txertoak *Streptococcus pneumoniae* bakterioarengandik babesten du, eta bakterio hau da adineko pertsonetan eta gaixo kronikoetan pneumonia sarrienik eragiten duena.

Euskadiko Autonomia Erkidegoan oraindik ez da ezarri pneumoniaren kontrako txertorik 65 urtetik gorakoek eta arriskuko biztanleen txertaketa-egutegian, gripearena ezarrita dagoen bezala. Adituek txertoa gomendatzen dute, baina EAEn oraindik ospitaletako espezialisten iritzia da kasu bakoitzean txertoaren komenigarritasuna erabakitzen duena. Dena den, Osasunaren Munduko Erakundeak jadanik gomendatzen du txertoa, eta horregatik berandu baino lehen EAEko egutegi ofizialean ere ikusiko dugu pneumoniaren kontrako txertoa.

landareak

JAKOBA ERREKONDO

mandio@zerain.com

M... M... M...
Makatza

ELURMEN artean idazteak argitasun punttu bat emango zidalakoan nengoen, baina ingurura begira betiko bihurtzen ari den gai horietako bat datorkit bueltaka, zurrumbiloi burura. Txertu sasoia dator eta horra gai garaikidea. Etxeko sailetan antigualeko erako sagasti bat egitekotan nabil, sagarrondoak txertatzeko basoko sagar-makatza edo sagar-basaka mentu-oin gisa erabilia, alegia. Ez dago erraza, baina dema-harria baino egoskorrago jarzen badakigunez lortuko dugu...

Antzeko lanetan dabil herriko sagardotegi bateko lagun bat. Sagasti handi bat sortu nahi du eta sagarrondoak zein mentu-oini txertatu galdezka nuen lehenxeago. Gaia zurrumbiloi.

Gero eta bertako sagar barietate gehiago galtzen eta kanpokoak ekartzen ari garenean, mentu-oin aukera gero eta zabalagoa da. Sagarrondoa lurrari lotuko duena eta beharrezko dituen elikagaiak emango dizkiona da oina. Lur-sail bakoitza berezia da eta denetan sagarrondoak landatu eta ondo bizitzeaz gain fruta oparo ematea nahi izaten da. Buztin-lurretan, arbel gaineen, lur gazietan, kisua nagusi denetan... Lur bakoitzerako mentu-oin egoiak daude eta mentu oin bakoitzak tamaina bateko sagarrondoak haztea ahalbideratuko du: bi-hiru metroko nano-ttikietatik hasi eta hamar-hamabi metroko galantetaraino. Lur eta klima bakoitzera ondoen egokitzen direnek emango dituzte handienak; geurean makatzak, milaka urte baitaramatzate geurera egiten... Hain handiak egin behar eta hamabost-hogei urte behar dituzte sagarra lodi emateko, baina ehun urtetik gora aise emango dute. Nanoak aldiz, hirugarrenerako ematen ari dira, baina hogeitabosgarrenerako bereak emanak izango ditu.

Frantsesak eta ingelesak sortu dituzte mentu-oin klon erabilienak. Izenik ere merezi ez nonbait eta hizki bat eta zenbaki ziztrin batez bataiatuak dituzte: M-2, M-7, M-9, M-26, M-27, MM-106, MM-111... Finean, denak m... m... m... makatzetik datoz.

Itsas belarriak armadura arin eta sendoa du, egiturari esker.

Itsasotik etorritako
armadurak

ALGAK JATEN dituen itsas barakuiloaren oskola eredu, San Diegoko Kaliforniako (AEB) unibertsitateko ikerlariak balen aurkako armadura garatzen ari dira. Zientzialariak harrituta daude oso, aipatu oskolak talka gogorren aurka duen erresistentziarekin.

Itsas belarri gorria bitxitegiatarako nakar-iturri da, baina ikerlariak propietate mekanikoak aztertutako dituzte. Ikerlari nagusiak argitara eman berri duen artikuluan, xehetasun handiz eta lehen aldiz azaltzen da animaliak nola eraikitzen duen %95 kaltzio karbonatoa eta %5 proteina den bere oskola.

Gauza jakina da kaltzio karbonatoa (klariona) oso hauskorra dela, baina moluskuak sortutako ordenamendu molekularrak erabat iraultzen du hauskortasuna.

Gertaera hau oso interesgarria da biomimetikan, hots, natura imitatzen saiatzen den zientzian. Kasu honetan materialak baino egiturak du garrantzia, hau da, AK47 baten bala ez zukeen moluskuaren oskolak geratuko, baina ezta aluminioz eta beste materialez egindako armadurek ere. Ikerketa burua den Meyers-en ustean, moluskuak oskola eraikitzeke ematen dituen urratsei so eginez, armadura askoz arinagoak eta sendagoak lor daitezke.

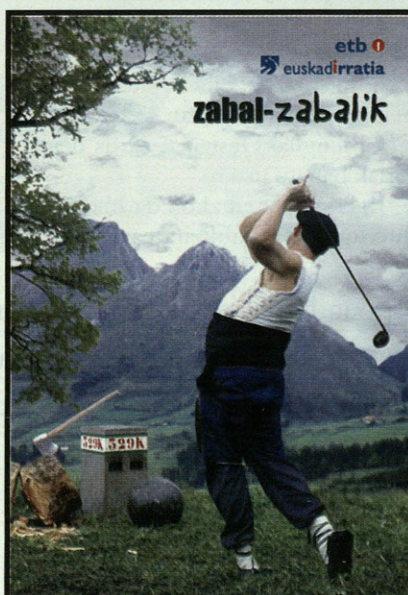
Antza denez, armaduren teknologia agortzeko bidean zegoen, ez zen ikusten armaduraren propietateak hobetzeko biderik, baina aipatu ikerlanarekin badirudi itsas belarriaren oskolak duen xafila egiturak bide berriak zabal ditzakeela ikerketa lerroetan. Izan ere, itsas belarriaren oskolak duen ezaugarri nagusietakoa oskolaren pisuaren eta zabalaren arteko erlazioa da. Hau da, ohiko armaduratan gogortasuna lortzeko zabalera handitu behar da eta ondorioz pisua ere bai. Moluskuak eskema hori apurtzen du bere egiturarekin. ■

WINSTON ARIZMENDI JR.

Publizitatea Euskararentzako plaza eta tresna

Iñigo Fernandez Ostolaza oriotarrak bloga abian jarri zuela zazpi bat hilabete badira. Euskara eta publizitatea astintzen ditu web orrian. Donostiako Publis publizitate agentzian kontu arduradun egiten du lan, EITB, Kaiku eta Kutxa moduko iragarleentzat. Publizitateak euskararen mesederako lan asko egin dezakeela uste du, eta bide horretan egiteko eta irabazteko asko dugula dio artikulu honetan.

EUSKARAREN normalizazio bidean, lehen-lehen mailako garrantzia du publizitateak. Hala dio Euskara Biziberritzeko Plan Nagusiak eta hala aitortzen du, baita ere, Bai Euskarari Akordioaren Plan Estrategikoak. Praktikan, ordea, inork ez du oraindik behintzat euskarazko publizitatea sustatzeko erantzukizuna bere gain hartu.

Konformista samarrak ari gara iza-

IÑIGO FERNANDEZ

ten euskaldunak publizitatearenean. Espainiako Barne Ministerioak publizitate kanpaina baten bitartez gazte euskaldunak drogak hartzera animatu zituenean, hausnarketa eta zarata publiko pixka bat egin genuen euskarazko publizitatearen inguruan. 1999. urtean izan zen, gaztelarazko "A tope

sin drogas" leloa, lelaren batek euskaratu zuen: "Atsedetik ez drogarik gabe".

Konformaerazak izaten jarraitu genuen hala ere. 2000. urtean, esaterako, ARGIA aldizkariak Publizitate Saria eman zion hemengo iragarle oso ezagun bati, zergatik eta "iragar-kiaren euskarazko bertsioa erdaraz-

Babeslea: Tolosako Udala

Egunero zure
"euskara" esanetara
Plaza Zaharra 6A • 20400 TOLOSA
Tel.: 943 697 453
euskara@tolosakoudala.net

koa bezain duina izatea lortu duela... Lorpena bada, egia esan, kanpaina bat zein hizkuntzatan sortua izan den ezin igarri ahal izateko moduan itzultzea. Baina duina ez ezik, eraginkorra izan behar du batik bat publizitateak, eta horregatik esan daiteke euskaldunak ez garela aprobe-txutzen ari publizitateak euskarari egin ahaliko liokeen mesede guztia.

Zer egin dezake, bada, publizitateak euskararen alde?

► Nonahi dagoenez eta une oro, eta gainera hizkuntzarekin jolas eta egitura berriak egiten saiatzen denez, euskara zuzen, jator eta egokia gizar-teratzeko euskarri ezin egokiagoa izan daiteke publizitatea.

► Diru iturri garrantzitsua da publizitatea, eta alde horretatik, euskarazko hedabideen hazkunde eta hedapenerako erabakigarria izan daiteke zeharo. Horrek ekar dezakeen guztia-ekin: produktu hobeagoak, audientzia zabalagoak, eragiteko ahalmen handiagoa, erreferentzialtasuna, euskararen presentzia nabarmenagoa...

► Euskara sustatzen laguntzeko ere balio dezake publizitateak: euskararen beraren erabilpena sustatzeko kanpainak, euskaltegiek egiten dituztenak, euskal hedabideenak, euskal produktuak merkaturatzeko egiten direnak...

Asko egin dezake publizitateak euskararen alde. Argi dago. Horretarako, orde, euskaldunak behar ditugu publizitate agentzietan eta enpresetako komunikazio-ardura-dun postuetan; adierazkortasun zorrotza euskaraz eta marketinaren eta publizitatearen inguruko ezagutzak, bi-biak dauzkaten profesionalak. Egia esan, Publizitatea eta Harreman Publikoak lizentziatura duten euskaldunak badauzkagu dagoeneko, baina erdalduna izaten jarraitzen du publizitatearen sistemak, eta iragar-kiak osorik erdaraz pentsatu eta mol-datu ostean, azkeneko unean euskaratzen baldin badira —ia beti egin ohi den bezala—, ezin aterako diogu publizitateari euskararen alde egin deza-keen guztia.

Galestarren adibide eredugarria

Galestarrek, esate baterako, argi asko ikusi dute esparru zeharo garrantzitsua dela publizitatea hizkuntza gutxi-

tu bat bultzatzeko, eta enpresek, era-kundeek eta gainontzeko gizarte era-gileek beren komunikazioetan galese-ra (ere) erabil dezaten lortzen saiatzeko, hainbat ekintza sustatzen ditu Galesaren Kontseiluak:

► *A guide to bilingual design* gida egin, argitaratu eta zabaldu, enpresa, era-kunde, publizitate agentzia eta gai-nontzeko gizarte eragileen artean.

► Horiek guztiek kasu bakoitzera-ko itzultzaile egokiena aurki dezaten errazteko, itzulpen enpresen direkto-rio bat sortu eta zabaldu.

► Itzulpen labur edo kontsultetara-ko doako zerbitzua eskaini (telefono zenbaki bat eta eposta bat) beren komunikazioetan galesera erabiltzera doazen enpresa edo taldeei.

► Saltoki eta bulegoetako identifi-kazio kartelak eta bestelako komuni-kazio piezak ele bitan egiten dituzte-nei dirulaguntzak eman.

► Bilingual Design Awards delako sariak banatu urtero.

Behar-beharrezkoa da hizkuntza gutxitu batek publizitatearen plazan

Lorpena bada, egia esan, kanpaina bat zein hizkuntzatan sortua izan den ezin igarri ahal izateko moduan itzultzea. Baina duina ez ezik, eraginkorra izan behar du batik bat publizitateak

duen presentzia ahalik eta zabalena izatea, eta norabide horretan egiten dute lan batez ere galestarrek; baina hizkuntzak publizitatearen plazan betetzen duen lekua areagotu ez ezik, betetzen duen papera ere hobetu behar litzateke, publizitateak hizkun-tzaren alde ahal duen guztia egin dezan nahi badugu.

Publizitatea, plaza eta tresna

Ohiturarik ez duten enpresa, erakun-de eta elkarteek euskarazko publizita-tea (ere) egin dezaten lortu behar dugu, batetik. Bestetik, berriz, publi-zitatea ele bitan egiten dutenei ikusa-razi behar diegu bi hizkuntzatan ate-rako den kanpaina batek bietan funtzionatu behar duela. Konturatu behar dute euskarak ez lukeela beren

kanpainen paper anekdotiko hutsa bete behar, baizik eta funtzionala eta eraginkorra.

Iragarle euskaldunen kasuan, gaine-ra, euskara hutsezko produktu edo marka bat iragarri nahi denean alegia, publizitatea euskaraz sortu dezaten sustatu behar genuke. Euskarazko publizitate eraginkorra egiten badaki-gula erakusten duten adibideak badau-de, gutxi baina onak: EiT'Bren euska-razko komunikabide orokorrak, ETB1 eta Euskadi Irratia sustatzeko egin zen kanpaina entzutetsuak, txapelari ez ezik, euskarazko publizitateari ere eman zion buelta "Zabal-zabalik"

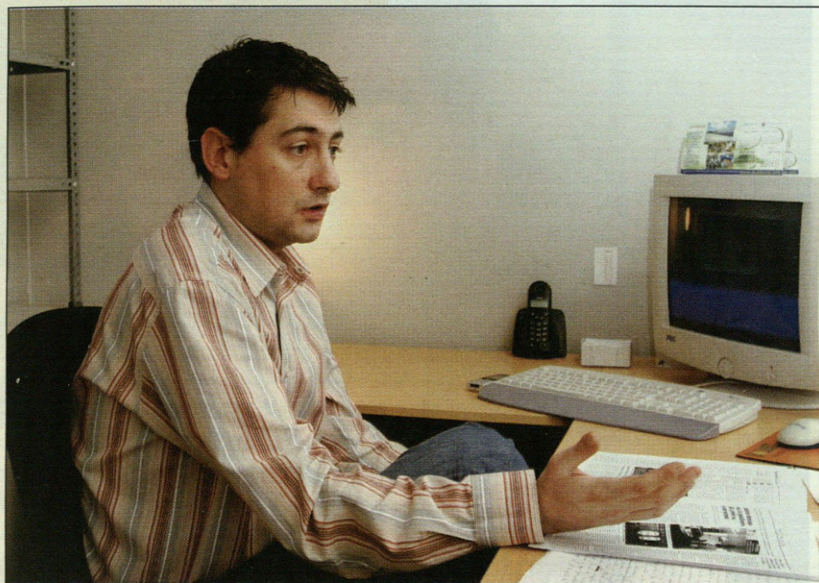
harekin (eta horregatik sarituko zuen ARGIAk 2003. urtean).

Eta oraindik gure artean den beste publizitate kanpaina batek, euskara sustatzeko asmoz Eusko Jaurlaritzaren Kultura sailak egin duen azkenak, erakusten du euskarazko publizitatea izan daite-keela zeharo berritzaile eta frex-ko, euskal senetik sortua: "Direnak eta ez direnak zertzeko. Esanak Esan. Euskara".

Andoni Egaña, Joxerra Garziak eta Kike Amonarrizek euskararen kalitateari buruzko txostenean bi aholku edo proposamen egiten dituz-te euskarazko publizitatearen esparrurako propio. Ekarpen bat baino gehiago egin genuen, baita ere, Euskarazko I. Kazetaritza Kongresuan publizitatearen inguruko mahai-inguruan. Eta artikulua honen egileak ere astero jarduten du gai honen inguruan sarean: <http://www.sweetcreeps.com/euskaraz>

Konformistak izateari utzi, eta serio helduko bagenio euskarazko publizitatea sustatzeari, egiteko eta irabazteko asko genuke seguru euskaldunok eta euskarak. Egingo al dugu zer edo zer? Zein erakundek hartu nahi (behar) du erantzukizuna? ■

«Nazio espainolaren esentzia jarri dugu eztabaidan»

Oskar Matute

1972an jaioa Bilbon. EHUⁿ diplomatua enpresa-ikasketetan. Intsumisio mugimenduen eta alderdi komunistaren ildotan aritua. Ezker Batua/Berdeak (EB) Presidentziako kidea eta honen ordezkaria IUⁿ. EAEko legebiltzarkidea da. EBren subiranotasuna, gizarteari lotutako politika eta euskal ezkeraren batasuna ditu helburu. Ibarretxe Plana Diputatuen Kongresutik pasa aitzin mintzatu ginen Oskar Matuterekin. Plana atzera botako zutela iragarrita zegoen ordurako. Planari buruz eta egoera politikoaz bere iritzia oso interesgarriak iruditu zaizkigu.

MIKEL ASURMENDI

Argazkiak: Dani Blanco

Eusko Legebiltzarreko eztabaidek ezaguna egin dute Oskar Matute. Legealdi honetan hasi berria izaki, hastapenean ea tribunan bertigoia sentitzen ote den aipatu diogu: "Politikako bertigoia Lizarra-Garaziko Akordioaren eztabaidetan gainditu nuen, hasi berria eta gazteagoa nintzela. Orduko eztabaidek asko lagundu zidaten Legebiltzarreko geroko agerraldietan lasai eta ziur samar aritzeko. Hala ere, oraindik ere une bereziak bizitzen ditut. Gizarte mugimenduetatik nator, muturreko jarre-
rak defendatzeko ohituta. Batzordeetako eztabaidetan ere berdin gertatzen zait, alderdiaren programaren maximoekin zoaz negoziatzera eta *txinpartak ikusten* dituzula atera zaitezke. Defendatzen duzuna ez da zuk nahiko zenukeen guztia eta finean pragmatikoa izan behar duzu".

Nola hartu zenuen Eusko Jaurilaritzaren Estatutu Berrirako Proposamena Legebiltzarrean onartu izana?

Ustekabez, eta besterik dioenak gezurra dio. Zurrumurruak ibili ziren, baina, SA kenduta, gainontzekook ez genekien ezer. Gainerakoan, harrezkero jokaleku politikoa aldatu da.

Alderdi politiko guztiok Ibarretxe Plana onartu gabeko jokaleku politikoa sumatzen genuen une honetarako, eta EAJ-EAri bereziki, eta guztioi oro har, maiatzeko hauteskundeetarako bestelako egoera politikoa ekarri digu.

EBtik nola aztertu duzue egoera?

Egoerak alderdi guztiok une politikoa arakatzera behartu gaitu. Ez gaitu gure diskurtsoa aldatzera behartu, baina gure diskurtsoaren zein zatik zentzurik ez duen aztertzea behartu gaitu. *Tempo* politikoa aldatu da. Dena dela ere, baikorrak izan behar dugu, Ibarretxe Plana ez da EBrena, gurea Atxikimendu Libreko Federalismoa da. EAK ere badu berea, Batasunak planaren parte bat baietsi du. Garrantzikoena Ibarretxe Planaren birtualtasunak Euskadi estatuko eztabaida politikoa kokatu izana da.

Plana onartutakoan IUren jarrera ez zen oso lagungarria. Harritu al zintuen?

Bai. Planaren onarpenak IU ere ustekabean harrapatu zuen. Nik IUren jarrera ulertzen dut, errespetatu ere, baina ez nator bat. IUK ausartagoa izan beharko luke, eta ez EBri mesede egiteko. IUK estatuko ezkerria izaki, ezkerren sen demokratikoa erakutsi behar dio gizarteari eta PSOeri berari. PSOeren politika aldaketarako nahikunde besterik ez da, alderdikeria. IUK, aldiz, aldaketarako nahikarian, estatua demokratizatzeko jarrera tinkoa agertu behar du. Ezkerrek herrien nazio eskubideen aldeko jarrera sendotu eta errespetatu behar du.

Ibarretxe Plana ahulduta al dago?

Ez. Eszenatokia ez da horrenbeste aldatu. Ez dago onartu izan ez balego baino ahulduagoa. Legebiltzarrean aurrera egin ondoren indartuago dago, eta aldi berean, Diputatuen Kongresuan aurrera egingo ez duenez, bere ibilbidea bukatuko da.

Nolanahi den ere, nik plana prozesu baterako lokomotora gisa ikusten dut, bere bagoiak euskal gizartea dira. Bidez bide, lokomotora berritu edo indartu beharko da, batzutan abiadura batean joango da, eta bestetan beste batean. Alabaina, prozesua abian da, eta lehen helmuga da jakitea ea herri honek bere norabideaz erabakitzen ahal duen edo ez. Eta erabakitzen duena errespetatzen den edo ez.

Bidez bide, estatu krisiaz ere mintzatu da.

Guztiok teorizatu dugu jokalekuaz, baina ez genuen espero horren arin jarri beharko zenik praktikan. Teorizatzea erraz samarra da, praktikara eramatea, berriz, ez. Nazio espainolaren esentzia eztabaidan jarri dugu Legebiltzarrean. Herri eta nazioak Espainiako Estatuan egoteko moduz eztabaidatzen ari gara. Estatuko sektore erreakzionarioen lekua —frankismoaren garaitik hor daudenak— zalantzan ipini dugu. Eragile bakoitzaren rola aldatuz joan da poliki-poliki eta orain estatuko botereetan beldurra dago.

Beldurra edo aldaketa kontrolatzeko beharra dago. Erregea, Raxoi eta Zapateroren bilera lekuko.

Egia esan, Erregea, Zapatero eta Raxoiren bilerak zertxobait beldurtu ninduen. Erregeak 1981ean jokatu zuen rola berriz ere jokatu nahi eta ahal izatea izugarria da. LOAPA bideratu eta estatu kolpea ekarri zituena, alegia. Koroa nazio kohesiorako osagaia izateak nazkatzen nau. Ez dut monarkian sinesten, ez nazio kohesio inposatuan. Hau da, PP —honetan dudarik gabe— eta PSOE alderdietako sektore zenbaitek oraindik ere Espainiaren patua unibertsaltasunaren patua dela pentsatzen dutela sentitzea ikaragarria da.

PSE-EEko "Patxi Lopez lehendakaria" aukera ahulduta omen dago orain. Nola ikusten duzu PSE eta PSOE oro har?

Lekuz kanpo ikusten ditut. Ziur aski nik ez ditudan datuak eta elementuak dituzte eta horrek abantaila ematen die. Baina, antza, eztabaida ez da joan haiek nahi zuten moduan, denboran eta eritmoan. "Patxi Lopez lehendakaria" kanpaina, PSE-EE Pasqual Maragall-en ildoan garatzeko nahia eta Aldaketa hauteskunde-plataforma

"Ibarretxe Plana prozesu baterako lokomotora gisa ikusten dut, bagoiak euskal gizartea dira. Artean, lokomotora berritu edo indartu beharko da, batzutan abiadura batean joango da, bestetan beste batean".

soziala pikutara joan zaizkie neurri batean. Alabaina PSOEek erantzukizun berebizikoa eta historikoa dauka. Sozialistek gatazka klabe politikoetara egokitu behar dute, berau amaitzeko aukera landu. Arazoa mahai gainera eramateko unea iritsi zaio. Alderdi sozialista ausartuko al da, edo aitzitik, orain arte bezala uzkituko ote?

Batasuna egoeraz jabetu dela dirudi. Batasunaren erabakiek tsunami politikoa eragin dute. Zer diozu Batasuna eta PSOEren arteko balizko harremanez?

Egoera eta ingurua aztertzen ari dira. Bakoitzaren asmoak eta konfiantzak ari dira neurtzen, test moduko bat burutzen ari dira. Erantzun neurritsuak ematen dizkiote elkarri, horien arabera zein neurrian aurrera egin dezaketen ikusteko. Tsunami politikoarena egia da, azken hamar urtetan ezagutu diren hamar egun zorabiagarrienak izan dira. Legebiltzarreko bozketa, proposamenak, eskutitzak...

Alderdien arteko mahaia osatzearen beharra aipatzen dute bi alderdi horiek. EBtik nola baloratzen duzue egoera? Ondo dago. Baina duela bi urte alder-

dien mahaia osatzearen beharra aipatzea ETArean aurrean amore emateaz, PP eta PSOEren hitzetan behintzat. Orain, bat-batean, Batasunaren jarrera aldatetak sozialisten jarrera aldateta ahalbidetu du eta PP bakarrik geratzeko beldur da. PSOEek Estatuaren aldatetaz hitz egiten du eta PPK Estatutua sakontzeaz. Baina, kontuz, alderdi bi hauek hitzekin jolasten trebeak dira oso. PSOEek eta PPK hitzei beraiek nahi duten zentzua ematen diete. Hau da, guk "alderdien arteko mahaia bai" diogu, baina ez entzun-gorren arteko elkarriketa gauzatzeko. EBren aldetik ez ditugu alderdien arteko mahai gainean baldintzak jartzen, baldintza demokratikoak sortu behar direla eta alderdien arteko akordioa herri kontsultak berretsia izan behar duela diogu. Areago, akordioak ez duela behin betiko izan behar, etorkizunean ere berritu ahal izateko zabalik izan behar duela baizik. Hori da alderdien arteko mahaia osatzeak eskatzen duen test edo proba. Euskal Herriak -duela 25 urte bezala- libre izan behar du hautatzeko, baina ez betiko, batzuek nahi duten bezala.

Lizarra-Garaziko zikloa gogoan, nola dago EB ziklo berri honen aurrean?

Gero eta hobekiago. Lizarra-Garaziko prozesuan asko ikasi genuen politikaren erritmoez eta pedagogiaz. Gure burua hobeto ezagutzeko prozesua izan zen. Ez naiz damutzen EBk prozesu hartan jokatu zuen rolaz. Egun ez dut orduko gizartean ikusten nuen beligerantzia sumatzen, ez dago Lizarra-Garaziko prozesuaren ondoren sorrarazi zen izua. Dudak daude, baina ez beldurra. Artean, guk subiranotasunaren bidean eboluzionatu

dugu, gure hautesleentzat eta gizartearentzat gure xedeak geroz eta logikoa-goak eta arrazionalagoak dira. EBk bere tokia aurkitu du, gero eta hobekiago kokatuta gaude.

"Garrantzizkoena Ibarretxe Planaren birtualtasunak Euskadi estatuko eztabaida politikoan kokatu izana da"

Zer balantze egiten duzu EBk Eusko Jaurlaritzan egindako lanaz?

Hasteko, nik neronek 15 legebiltzarkide eduki nahi nuke EAEko gobernuan aritzeko. Hartara, hobekiago babestuko genituzke ezkerreko helburuak eta areago eragingo genuke gobernu honen politikan. Baina 3 gara eta ez 15.

"Sozialistek gatazka klabe politikoetara egokitu behar dute, berau amaitzeko aukera landu. Ausartuko al dira, edo aitzitik, orain arte bezala uzurtuko ote?"

Edonola ere, ariketa praktikoa egin dugu ezkerretik. Kontzientzia kolektiboaren alderdia izan nahi dugu, jendearen kontzientzia kritikoa esnatu eta bere arazoak konpontzen saiatu gara. EBk politika publikoa kudeatzeko modu berriak erakutsi ditu. Etxebizitza, droga-mendekotasun eta inmigrazio gaietan lortutakoak, egin ote ditu-

gun akatsak baino gehiago dira. Balantzea baikorra da. Gure espektro ideologiko eta gure jomugen ibilbidean aritu gara, gure nortasuna galdu gabe, EAJren helmugetatik desberdindu gara. Jakina, guk ezkerreko gobernu hegemonikoa nahi genuke, ezkerreko nortasun ezberdinez osatua. Baina, hori lortu bitartean beharrezkoa da gobernu anitzetan ezkerreko parte-hartzea, ezkerreko gobernu mota hauek aritzea jardura publikoaren kudeaketa gizarte sektorerik xumeen mesedetan jartzeko modua da.

Inoiz gatazka egoera hau gaindituko balitz, non auki lezake EBk bere tokia euskal politikan?

Euskal ezkerrean. Erakunde politikoak, sindikal nahiz sozialak ez dira helburu, bidegabekeriak aldatzeko tresnak baizik. Horretan du zentzua erakundetze publikoak, herritarren mesederako lanabes baliagarria bihurtzean. Beti ere, ahaztu gabe, lanabes hori ezkerreko zati bat dela, eta ez osoa. Etorkizuneko euskal ezkerrek EB kontuan hartu beharko du. Ataka honetatik ateratakoan etorkizun sendoa aurreikusten diot EBri. Mapa politikoa argitu ostean, konfigurazio berriak izango dira eta EBk bere tokia aurkituko du. EB da Espainiako Estatuan azken 10 urtetan bilakabide azkarrena izan duen alderdia. Arriskuak hartuz, gidoia aldatuz, uneen uneko klabeak ulertuz, zenari uko egin gabe beste eremu batzuetara bide egin du EBk. Espainiar eskui-na/ezkerre eta euskal eskui-na/ezkerre bitasuna hautsi ditu, modu teorikoan oraindik. Etorkizunean ordea, euskal ezkerreko ezaugarri asko EBrenak izango dira. ■

**Eusko Jaurlaritzako Kultura Sailak
diruz lagundutako aldizkaria**

Gipuzkoako Foru Aldundia

Gizarte eta Erakunde Harremanetarako
Departamentua

Argitalpen honen ediziorik laguntzadur

kutxa

gizarte ekintza

Net Hurbil

PELLO ZUBIRIA

Indian ikasi dute hondamendiei aurre egiten

2004ko Eguberri bigarreneko tsunamiaren ondoren Indiak atzerriko laguntzari uko egin zionean asko izan ginen harrituak. Hori ordea hala izan da Indiako Gobernu Kanpoko Erakundeak inguruko besteei laguntza eskaintzeko bezain sendoak direla ez genekielako.

INDIAKO GOBERNUZ Kanpoko Erakundeak (GKE) esperientzia handia pilatu zuten duela lau urte Gujarat herrialdean gertatu zen lurrikara handian, eta horregatik erantzun diete hain azkar duela hilabete eta erdi tsunamiak (Tamil Nadu herrialdean batez ere, baina kostaldeko beste herri askotan ere bai) kaltetu zituen jendeen beharrei.

New Delhiko gobernuak nazioarteko laguntzari publikoki uko egin zionean, aditu askok aipatu zuen Indiako agintariak potentzia handiaren plantak egiten ari zirela. Baina Indiako prentsaren jarraipena egin dutenak ohartu dira beste arrazoi bat ere bazela: bertako GKEak sendoak dira, oso ugariak eta herrialde osoan barna daude kokatuta. Horregatik, tsunamiaren indarrez Tamil Naduko kostalde eta Andaman eta Nicobar uharteak birrinduta geratu zirenean, erakunde horietako batzuk biharamunetik lanean ari ziren bertan, besteren artean, South Indian Fisher Folk Society (Indiako Hegoaldeko Arrantzale Jendearen Elkarte) eta Sneha, (Madrasen fundatutakoa) laguntza psikologikoan ahalegintzen dena.

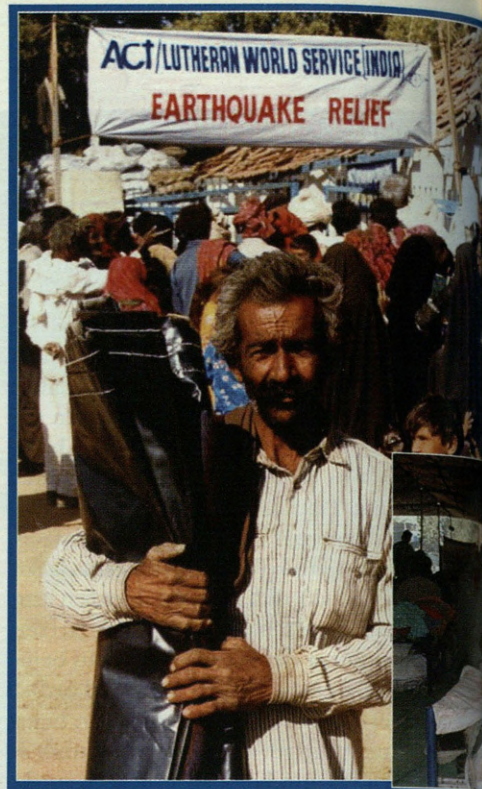
Mendebaldeko gizarteetan (dena esateko, batez ere herri turistak asko bertan galdu dituztenen artean, hala nola, Suitzan, Suedian, Britainia Handian edo Holandan) hondamendi honek solidaritate uhin zabala eragin badu ez da txikiagoa Indiako herriar-

ren artean piztu duena. Bertako kronistek diotenez, karrika, horma eta komertzioetako kristalak elkartasuna aldarrikatzen duten afitzez bete ziren tsunamiaren biharamunetik. Hemen go artistek bezala, Bolliwood-eko zine izar famatuak dirua eman dute eta batzuk triskantzaren parajeetaraino iritsi dira. Prentsa eta telebistek kontu korronteak eskaini dituzte dirua emateko.

Indian diren Gobernu Kanpoko Erakunde ugariak beren materialak eta giza ekipoak jarri dituzte lanean, baina horiekin batera katastrofe batean ondo edo gaizki egiten denaz pilatu duten informazioak urrea balio du. Erakunde horietako asko Gujarat herrialdeko Kutch eskualdean 2001ean gertatu zen lurrikara izugarrian trebatu ziren eta munduko herriar gehienok hondamendi hartaz ahaztu garen arren beraiek hango esperientzia zeukaten fresko jasota ingurura esportatzeko.

The Times of India Online egunkariak titulu hau ipini zion Harit Mehtak sinatutako kronika bati: "Kutch-eko GKEek beren esperientzia esportatu die tsunamiak kaltetutako-ek". Pasarte batean zioenez, "GKE asko jadanik kanpatuta daude Indiako Hegoaldeko kostaldean eta batzuk Indonesiarantz abiatu dira, bertako erakundeei Kutchen ikasitakotik erakusteko".

Tamil Naduko Nagapattinam

herrian kazetariak bi boluntario elkarriketatu zituen Kutch Navnirman Abhiyan (KNA) erakunde-koordinatzailekoak, eta hauek berehala ohartuak ziren esku artean zeukaten arazo larriena, boluntarioen eta erakundeen arteko koordinazio falta zela.

Kostalde horretan Gujarateko 42 erakundetako 100 boluntario ari ziren lanean urtarilaren erdialderako, eta beste GKEak auzoko lurralde batzuetan zeuden hedatuta. Denen artean koordinazio zelula ipini zuten martxan, eta ondoren hasi ziren errehabilitazio, herri sukalde, mediku laguntza, osasungintza, gorpuen lurperatze, haurren zainketa eta etxe eraikuntzan.

Dena galdu duena ez umiliatu

Indonesiako GKE koalizio batek dei egin zien indiarrei laguntza eske, eta bertara abiatu behar zuten boluntario batzuekin mintzatu zen Harit Mehta. "Kontzeptu mailako laguntza eskatzen dute". Boluntario horiek garapen ahaleginetan ari zirela harrapatu zituen 2001eko lurrikarak Gujaraten. Gero gainera bi zikloi ere jasan zituzten herrialde hartan. Geroztik beren langintza nagusia gobernuaren eta atzerrikoen laguntzak herriarren artean ondo bideratzea izan da, lurrikararen biktimek berriro gizartearen beren lekua egin dezaten. Orain Indonesian dakitena erakutsi eta laster bertako erakundeei utzi nahi diete

Duela hilabete eta erdiko tsunamiaren ondorengoak izan litezkeen arren, irudiok 2001ean Indiako Gujarat-en jazo zen lurrikara pasata egun gutxira daude aterata. Horieta zauriak eta denetako kalteak jasan dituzten herritarrek ageri dira, zenbait GKEren laguntza postuetan. Hondamendiek kaltetuei laguntzen duten esperientzia "esportatzeko" gai izan dira erakunde indiar hauek, Indonesiara adibidez.

behar da. "Herritarrei entzun eta haiekin hitz egin besterik egingo ez duten jendeak behar ditugu epe batean. Biktinek ez dute aholkulari beharrik, beren barruak husteko entzutera hurbilduko zaizkien gizakiak baizik".

Ez dituzte nahi adopzio loturak ere, urrutiko pertsona, herri edo enpresek borondate onez eskaintzen dituzten adopzio horietakoak. "Hori hasiera txarra da herrien eta familien berreraikitze lanetarako. Lagundu nahi dutenek ez dute presaka adopzioetan sartu behar. Eraikitzen laguntzeko elkarteak osatzea formula hobea da. Lehen unean erabiltzen diren hitzek baldintzatuko dituzte geroko harremanak".

Mundu osoan zabaldu den elkartasun ahalegin honetan sortu diren okerrak, horiek bai iritsi dira gure begibelarrietara. Indiako egunkariak ere eman dute horien albiste, *The Sunday Express*ek, konparazioa: "Jakín dugu tsunamiak kaltetutako herrietan hasi direla saltzen dohain edo oso merke eskuratu dituzten gauzak". Herritarrek bertako GKEek emandako arroza edo dilistak saldu dituzte. Laguntza bonoak ere bai. Borroka eta ukabildak izan dira laguntza materialen zain zeudenen artean eta eskuratu zituztenek biharamunean saldu egin zituzten.

Baina bertan diren boluntarioek kontatu dituzte alderantzizko kasuak ere: ezer gabe geratu diren hainbat herritarrek uko egin die modu umiliagarrian eskaini dizkieten laguntzei. Pertsonekin hitz egiteak zenbat balio duen. ■

<http://www.argia.com/nethurbil>
helbidean, gai honi buruzko informazio gehiago eta Interneteko loturak.

lan egiten, beraiek Indiara alde eginda. "Hondamendiaren ondorengo denbora antzekoa da denetan: edonon laguntza piloa kaos betean iritsita. Koordinazioa da gauzak hobetzeko lan nagusia".

Kolpez iritsitako laguntza kaotikoren arazoak ezagutzeko Madraseko *The Hindu* egunkariak R.K. Radhakrishnan kazetaria bidali zuen Tamil Nadu herrira, GKE horiek egin behar zuten bilkura batera. Albistearen buruan honakoa idatzi zuen urtarilaren 3an: "Hondamendi naturalen biktimen zainketa eta errehabilitazioan esperientzia handia duten GKE hauek gaur bilkuran eskatu diote Indiako Gobernuari jakinarazi dezala zehatz-mehatz laguntza lanak noiz bukatu eta errehabilitazioa noiz hasiko den".

Boluntario buruekin mintzatzean

batek esan dio: "Zenbat eta doako janari gehiago bidaltzen duzun, orduan eta menpekotasun gehiago ari zara eragiten. Laguntza noiz bukatuko den argi esan behar duzu".

Tsunami gertatu eta egun gutxiren tartearrekin ohartu ziren bilkuran zeuden boluntario horiek haiek lau urte lehenago Gujaraten ikusitako arazo berak ari zirela orain errepikatzen Tamil Nadun eta bestetan. "Badakigu lehen 25 egunetan egindako akatsak gero etengabe errepikatuko direla. Lagundu nahiak hasieran laguntza eskea gaintu egiten du".

Aldiz, boluntario horiek kexu ziren hondamendiaren lekuetan oso jende gutxi dagoelako bertakoei entzuteko. Familia, lana, etxea, abereak, dena galdu dutenak shock egoeran daude eta haiengana entzutera hurbildu

K A L I T A T E A

**Produkturik
onenak,
MultiOpticasen**

Aukerarik
zabalena
betaurreko graduatu,
ukipen-lente,
audiofono eta
eguzkitako
betaurrekoetan.

**ZINKUNEGI
MULTIOPTICAS**
ZERBITZU OPTIKOETAN 1.a
Hernani, 4 - DONOSTIA

Euskarazko komunikazioan bost argi eta itzal bat

Euskalgintzako 130etik gora gonbidatu elkartu ziren urtarrilaren 28an, Lasarteko Txitxardin Beltxa jatetxean, aurtengo Argia sariak emateko. Urtero bezala, lagunarteko giroan elkartu zen hainbat alor eta joerako jendea.

2005eko Argia Sariak ezkerretik eskuinera eta goitik behera: Mikel Bujanda (Irratia), Iñigo Aranbarri (Prentsa idatzia), Iñaki Agirrezabal Gorringo Taldearen izenean, (Merezimenduko Saria), Kepa Urbietta uztarria.com-en izenean (Internet), Anjel Alkain Gorringo Taldearen izenean (Merezimenduko Saria) eta Julian Iantzi (Telebista).

JAI EGUNETAKO arropa eta umorearekin bildu ziren eguerdian, Argia Sarietako ehundik gora gonbidatuak. Koktela ohi baino azkarragoa egin zuen kanpoko hotzak. Pixkanaka barrura sartu eta eseri ahala, Joxe Mari Irazusta ARGIA-ko gerenteak bedekatu zuen mahaia, eta urtero bezala, plater koloretsuak zerbitu zituzten Txitxardin Beltxa jatetxean. Bertsolariren batek geroago kantatuko zuenez:

“Ez dut uste gaurkoan esango dugunik kazetaritzak jaten ematen ez dunik”

Aurtengoa lagunarte osatuagoa izan da, *Egunkaria* auziagatik iazko Argia Sarietan kartzelan zegoen Iñaki Uria ere tartean izanik.

ESTITXU EIZAGIRRE

Argazkiak: Dani Blanco

Sarituen mezuak

Postrearekin banatu ziren urtero Anton Mendizabal eskultoreak egur eta arbelez egin ohi dituen Argia sariak. Etetik ere zuzenean jarraitu ahal izan zuten emankizuna Euskadi Irratiko entzuleek. Aurtengo hutsunea, berriro ere, publizitatean nabaritu da, eta saridunik gabe geratu. Ohi duen zartailuarekin, Iñigo Aranbarri seinalatu zuen kazetari ez denari eman zaiola prentsa ataleko saria. Anjel Alkainek *Kutsidazu bidea*,

Ixabel antzezlanari bukaera borobila emateko modua izan dela azpimarratu zuen, eta Julian Iantzik, berriz, *Basetxea* egin duen lantaldeari eskaini zion saria. Bost sarituen profila aztertuz, emakumeak komunikatzailer txarrak ote diren galdetu zuen publikoko norbaitek, eta ondotik bertsoan erantzun zioten, ARGIA-ko erredakzio kide gehienak emakumeak direlako aukeratzen dituztela gizonak.

Olatz Kortak kantaldia eskaini zuen bazkalostea laguntzeko, eta mahaiez mahaiko ibilia hasi zen, bata agurtu, besteari zorionak eman eta hirugarrenarekin kontuak trukatzeko. Hurrengo urtean elkartzeko gogoz agurtu ziren, batzuek jai eguna luzatu bazuten ere. ■

Zuzendariaren hitzaldia

Mikel Asurmendi
ARGIA
aldizkariko
erredaktorea
Iñigo Aranbarri
Prensa idatziko
saria ematen.

ARGIAk urtero banatzen dituen sariak batzen gaituzte hemen eta aurtengo sarituak ezagutzeko ordua da. Aurretik, dena den, gertakizun bat nabarmendu nahiko nuke: uztailaren bigarren astean, ARGIAren 2.000. zenbakia kaleratuko dugu, ez dakit zein motako tsunamiak galarazten ez badigu behintzat.

2.000. zenbakia potoloa da guretzat, baina euskal prentsarentzat ere bai. Ez dago harrokeriarik aipatzen dudan horretan, 2.000 zenbaki horietatik lehena 1963an egin zelako, eta 42 urteko ibilbide hori klabea izan delako euskal prentsaren garapenerako.

Lau hamarkada horietan molde eta izaera desberdinarekin kaleratu da astekaria, baina beti ardatz berarekin: euskarazko kazetaritza eta euskal prentsa garatzea, euskal kultura, euskaldunen eta Euskal Herriaren zerbitzura. Horretan jarraitzen dugu.

Era batera ala bestera, batzutan goxoago bestetan gaziago, eta nola ez gure argi-ilunekin, lan talde eta pertsona askok parte hartu izan du proiektu honetan, horietako asko hemen zaudete gainera. ARGIAko egungo lan talde guztiaren izenean, guztiei eman nahi nizkizuke eskerrik eta zorionik beroenak.

Guk oraina eta etorkizuna bizi nahi ditugu. Eta ez da samurra, ez horixe. Azaroan Euskarazko kazetaritzaren lehen kongresua egin zen Bilbon, eta aprobetxatu nahi dut une hau antolatzaileei zorionak emateko. Komunikazioaren munduan ematen ari diren aldaketak eraginda, Europako mendebaldean behintzat prentsa sektoreak krisian dago. Ez dakit krisi horrek zein neurritan eragiten duen euskal prentsa, baina gordin eta zakar esanda, guztiak ipurdia mugitzera behartzen gaitu.

Samurra ez da, eta batzuetan zailtasun erantsiak dira, hemen zaudeten batzuen egoerak ondo adierazten duen bezala. Iaz Iñaki Uriaren aipamen berezia egin genuen, aurtengoz zorianez hemen dago. Eta zorianez, besteak beste auzi horregatik espetxean zen Xabier Alegria ere kalean da. Aske dira, baina baldintzapean, auzi horrekin lotura duten eta hemen dauden beste batzuk bezala. Injustizia hutsa diren beste auzi larri batzuk ere badira. Bizi dugun gatazka politiko bortitzaren ondorio dira, eta gatazka bortitzak, denok ondo dakigun moduan, alde denetara zabaltzen du injustizia eta sufrimendua. Baina, zorianez, azken hilabeteen bizi dugun ekaitz mediatiko, trumoi eta tximista artean, haize beroxeagoa ere sumatzen da euskal politikan. Errealismo gordinenetik ikusita, espero dezagun, Siberiatik datorkigun haize hotz honek ez duela hoztuko esperantzaren haize bero hori, bake eta normaltasun handiagoaren behar bizia dugu eta. Zinez, denok gaude gaur horren beharrean.

Komunikazioaren itsaso zabalean txikiak gara euskaraz aritzen garen medioak, baina ez gaitezen engainatu, euskal kulturaren indarraren ispilu ere bada neurri batean. Hala ere, bertebrazio eta zabalkunde lan garrantzitsua egin dezakegu eta egiten dugu; horrexegatik, komunikabideon erantzukizunak arduraz jokatzeari eskatzen digu egungo gizarte mediatikoan. Kokildu barik, baina arduraz.

Eta orain bai, orain sarien unea da. Dakizuen bezala, Argia Sariak ARGIAko lan taldeak erabakitzen ditu, ez da beti horrela izan baina azken urte luzeetan bai. Iragarri behar dut berriz utzi dugula hutsik publizitate saria: txikiegiak izan dira alor horretan ikusitako merituak eta, guretzat behintzat, adierazgarria bezain kezagarria da hori. Erabaki gogorra izaten da alor bat hutsik uztea, baina gogorragoa erabateko konbentzimendurik gabe saria ematea. Segidan, Olatz Kortak emango die paso gainerako sariak.

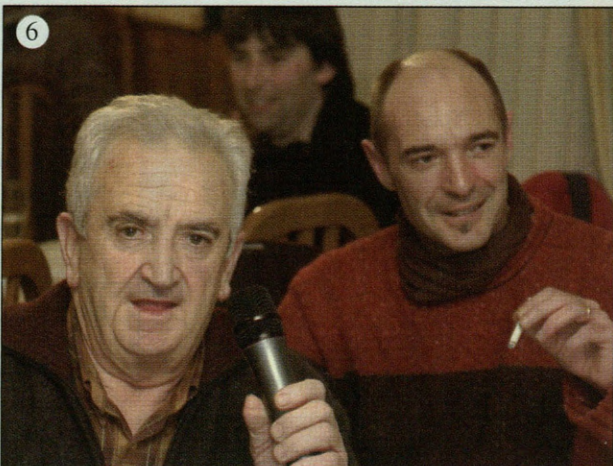
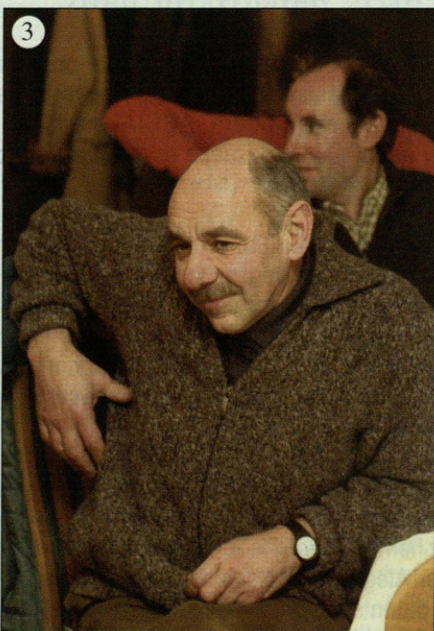
Xabier Letona

Gonbidatuak adi-adi egon ziren Xabier Letona
zuzendariak hitzalditxoaren bitartean.

Goian, Xabier
Letona, Miren
Azkarate, Jokin
Azkue, Xabier
Huizi, Joxean
Lizarribar eta
Xabier Mendiguren
sardunen hitzak
entzuten.
Eskuinean, Izaskun
Jauregi ARGIAko
erredaktorea Mikel
Bujanda irrati
esatariari saria
ematen.

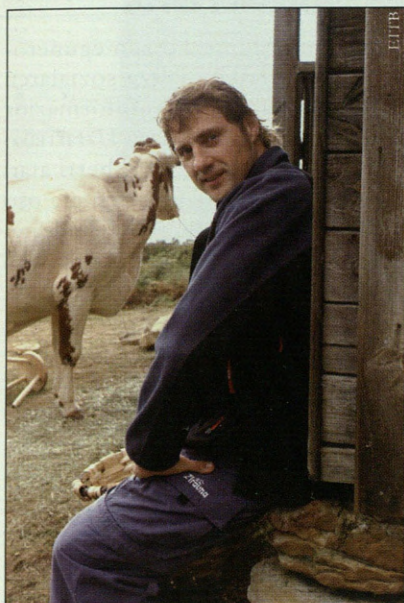

Bazkal ondorengo patxadan harrapatu ditugu euskaigintza, kultura eta politika alorreko gonbidatuak. Anton Mendizabal (3), berak egindako sariei begira ari da inork urratu egin dien ikusteko. Imanol Lazkano eta Andoni Egañari (6) bertsotan egiteko gogoia etorri zaie eta Amets Arzallus eta Jexux Mari Irazuren (4) laguntzaz saio laburra baina polita egin dute. Gehienak tertulia goxoan aritu dira, hala nola, Ramon Ibeas (1) kazetaria, Erramun Osa (2), Josu Iztueta (7), Txema Auzmendi (2), Joan Martin Elexpuru eta Txutxi Ariznabarreta (4). Miren Azkarate Kultura sailburuak, Jokin Azkue HABEko zuzendariak eta Xabier Huitzi (5) Gipuzkoako Foru Aldundiko Euskara Sustatzeko zuzendariak ere, irribarrea ikusita, bazkariak eta sari banaketaz gozatu dutela dirudi.

Merezitakoari aitorpena

Bost saridunek kamera edo mikrofono aurrean, oholtza gainean edo ordenadore aurrean merituak egin dituzte Anton Mendizabalek egindako oroigarria etxera eramateko. Eguneroko lan etengabe horri buruz galdetu diegu irabazleei, alegia, Gorringo Taldeari, Julian Iantziri, Mikel Bujandari, Iñigo Aranbarriri eta Uztarria.com-eri.

► Telebista Julian Iantzi aurkezlea

Aurkezle lanerako castingak egiten hasi omen zen lagunek eta familiak animatuta eta hartu ahala kameraren aurrean jarri eta lan egin. Nahikoa estuasun ba omen zuen kameraren aurrean jarri zen lehenengo aldian. Iruñeko Canal 4 telebista kateko arduradunak mutila larri ikusita zera esan omen zion: "Jar zaitez kamera aurrean eta gozatul!". Orduz geroztik egin dituen lanetan horixe izan du gogoan: kamera aurrean gozatu, gustura aritu, normal, natural, eta Iantzik uste du horretaz ohartzen dela ikus-entzulea, igartzen duela natural ari zaren ala ez.

Canal 4 katean hasi zenetik mota askotako lanak egin ditu: tertuliakide, kale inkestak, lehiaketak, realityak, dokumentalak, elkarrizketak... Programa hauetan denetan ikusi dugu Iantzi kamera aurrean: *Sorginen Lara-*

ONINTZA IRURETA

tzan, Begia Gosen, Basetxean, La flecha amarilla, El conquistador del fin del mundo, Europa Euskaraz (Atenaseko atala), *Bietertarrak* eta *Idaho-Kalifornia*, *Bidaia mendealdean* barrena dokumentaletan, udan hiriburuko jaietan, *Kanpotarrak bemen* saioan eta *Agur Ben Hur* lehiaketan. Iantzi gustura dago hainbat programa mota egiteko aukera izan duelako, zer egiteko gai den erakusteko aukera eman zaiolako, asko ikasi duelako batean eta bestean.

Hainbeste programa egin ondoren une batzuk gogoan geratu zaizkio Iantziri, Iñaki Perurenari elkarrizketa egitera joan zeneko aldia adibidez. *Begia Gose* programarako lehenengo atalerako ari zen eta nahikoa kezka bazuen ea Perurenaren hitz jariora gobernatzeko gai izango zen ala ez. *Basetxe*ko azken edizioan berri, Ibon lehiakideak Iantzi hunkitzea

lortu zuen eta gaizki pasatu zuen aurkezleak. Nonbait lehiakide horrek alabatxoa ikusteko gogo handia zuen eta programa utzi nahi zuen. Iantzik alabaren argazkia erakutsiz zirikatu zuen aita, baina programan segitzeko argudioak ere eman zizkion. Azkene-rako Iantzi bera hunkitu zen aurkezleak ere alabatxoa baitauka. Une larriak, nerbioak eta sufrimendu fisikoa ere pairatu du. Arnas batean esan dizkigu: "Izaban 25 gradu zero azpitik, Monegrosen 54 gradu, Patagonian hotza eta AEBetan ibili nintze-nean Golden Gate-n hotza! Eta 3, 2, 1... eta ezer ere ez balitz bezala grabatu egin behar!"

Jite askotako programak aurkez-teaz gain bi hizkuntzatan aritu da, gehienetan euskaraz. Berari galdetu diegu ea nola moldatzen den ondoen: "Euskara eta ingelesa nekizkiela etorri nintzen Ameriketatik eta gero ikasi nuen gaztelera. Baina gaztelera egiten nuen eskolan, lagunekin eta azkenean baita amarekin ere. Berri-asi egin behar izan dut euskara. Batzuek esaten didate gaztelera araro sumatzen nautela. 'Euskarakada' ederrak botatzen ditut batzuetan, egia esan. Dena dela, bi hizkuntzetan zer hobetua badut".

► Prentsa idatzia Iñigo Aranbarri

Berria egunkaria hurbildu zitzaion Iñigo Aranbarriri *Hizlandia* izena hartuko zuen atala igandero egingo zuen galdezka. Baietz erantzun zion idazleak gonbiteari, jakin gabe atalaren eboluzioa nolakoa izango zen: "Hasi bai, baina lehenengo lau astetan gai denak agortu izan banitu zer?". Ez da hala gertatu eta bere bidea egin du

DANI BLANCO

LUIS JAUREGIALITZO / ARGAZKI PRESS

atal berezi honetan. Berezia diogu Aranbarrik esan duen moduan, Espainian ere gutxi lantzen den estiloa delako. *El País*ek du *Irakurlearen defendatzailea* izeneko atala eta beste egunkari gutxi batzuetan lantzen dute antzeko estiloa. *Berria* egunkariarekin etxeko adibideak hartu eta lantzeko eskatu zioten eta askotan hala egiten du Aranbarrik. Hizkuntza eta kazetari-tzarekin jokatzeko du, kontu gramatikalak albo batera utziz. Kazetariok (irratiz, telebistaz, idatziz) aukeratzen ditugun hitzak, titularrak, albisteak egiteko moldeak zergatik hautatzen ditugun aztertzen du edo bederen galdetu. Adibidez, elurtea zela-eta Burgosek bidean 400 kamioilari eta 500 marokoar geratu omen ziren ez atzera ez aurrera. Zergatik erabili du kazetariak marokoar hitza? Zer dago horren atzean? Zirikatzaile lana egiten du Aranbarrik. Autokritikarako balio omen die *Berri*ko kazetariari eta eztabaidarako bide ematen die Aranbarriren lanak behin baino gehiagotan. Iganderoko *Hizlandian* noiz arte jarraitzeko asmoa duen galdetu diogu eta hara erantzuna: “Uda arte behintzat jarraitu egin beharko, saria eman didazue eta...”.

► Irratia Mikel Bujanda

Nafarroako Gobernuak euskararekiko duen setakeriari “esker” Mikel Bujanda askotan entzun dugu Euskalerrira Irratiaren egoerari buruz hitz egiten. Emititzeko lizentziarekin

duten afera aspaldikoa da eta Bujandak zuzendari gisa azalpenak askotan eman ditu, eta sarriago, babesa eskatu du. Zuzendari izateaz gain ordea, kazetaria da eta lan horregatik jaso du saria. Informazio alorrean aritu izan da ia beti lanean eta orain ere hala ari da. Lehen orduan, 7:25ean eta 7:55ean egiten ditu albiste tarteak. 8:30etatik 9:00etara aritzen da hurrengo eta 13:30etatik 14:00etara eskaintzen du azken albiste saila. Denetarikoa gaiak lantzen ditu Bujandak: politikoak, instituzionalak, sozio-ekonomikoak... kultura eta euskalgintza ere bai, noski. Gertukoak dira albisteak, Iruñekoak bertakoak, Iruñerrikoak eta Nafarroa osokoak. Lehen mailako informazioa azkar eta ondo emana. Ez dira albiste soilak, nabari da kazetaria eguneroko gertaeren gainean dabilela eta entzuleak igartzen dio horri.

Urte luzeko esperientzia du Bujandak kazetari lanean. Euskalerrira Irratian zuzendari adina urte daramatza kazetari lanean, alegia, 1988az geroztik. Lehenago, ikasle zela eta Arturo Campion euskaltegiaren inguruan zebilela Radio Requete-n aritu zen lanean. Bertako Jabier Pagolak euskaraz arituko ziren esatariak nahi zituen eta besteren artean Bujanda ibili zen.

Gerardo Bujanda aitak, Venezuelatik emititzen zuen Radio Euzkadiko *Jon de Igeldo* ezkutukoak, irratirako leziorik eman al dion galdetu diogu eta zera erantzun digu: “Aita disimulan zebilen irradian, baina irratirako zaletasunean, joeran izan du eragirik”.

► Internet Uztartia.com

Urtarrilean hiru urte bete ditu uztartia.com web guneak. Uztartia Azpeitiko Kultur Koordinadorak hilero ateratzen du *Uztartia* izeneko aldizkaria, baina elkarteak kideek maizago herriko berri emateko modua aurkitu nahi zuten. Sarean aurkitu zuten soluzioa. Aldizkariak segi zezala Azpeitiko berri eskaintzen hilero eta uztar-

rria.com arduratuko zen egunero-egunero herriko bizitza sozialaren kezka, eztabaidak eta informazioa biltzeaz. Leire Larrañaga Uztartia kideak adierazi digunez, herri atari dinamikoa egin nahi zuten eta oso pozik daude hiru urteko ibilbidearekin. Helburua azpeitiarrek web gunean parte hartzea zen eta ez kazetarien txokoa izatea soilik. Hala, esaterako, foroan, gutxitan bezalako eztabaidak, aniztasuna eta ekarpenak aurki daitezke. Atal dezente ditu web guneak (albisteak, argazkiak, euskara, aldizkaria, agenda...) eta behin eta berriz azpeitiarrek eta herrikoak ez direnek ere, edozein ataletan parte hartzeko gonbitea egin dute uztartia.com-etik. Berririen bat eman nahi duela herriarrek, bada idatzi dezala uztartia.com-era, iritzia eman nahi duela, mendi taldeak irteerei buruz informatu nahi duela...

85 harpidedun dituzte eta harpidedun horiek egunero beren e-postan jasotzen dituzte web gunerako sortutako albisteak. 85 harpidedun, eta egunero 1.000 bisita, batez beste. 6.000 orrialde ere erakusten dituzte. Zergatik hurbildu da ordea, hainbeste internauta web gunera? Herrian pil-pilean dauden gaiek jokoa ematen dute nonbait web orrialdean eta herrian somatzen den berotasun hori Internetera heltzen da. Bestalde, Leire Larrañagak nabarmendu digu kirol zaletasuna nabaria dela Azpeitia aldean eta beraz, herrikoak ez ezik ingurukoak ere sartzen dira kirol probetako emaitzak jartzen dituztenean. Behobia-Donostia lasterketako eta bizikletako Quebrantahuesos lasterketako sailkapenak jarrita jende mordoa sartu zen.

2003ko abenduan berritu zuten gunea eta egitasmo berriak gogoan dituzte. Besteren artean, batetik, artxi-boa (Azpeitia edo azpeitiarrei buruzko liburuak, artikulak, hautes emaitzak...) sendotu nahi dute eta bestetik, blogak modan jarri direla aprobetxatuz herritarrei horretarako aukera eskaini nahi diete.

Uztarria.com-eko editorea, eta lan-gile bakarra, Kepa Urbieta da. Inguruan ditu hamar bat boluntario egunero lana osatzeko. Hamaikakoak uztarria.com famatu egin du Azpeitiko internauten artean eta baita azpeitiar ez direnen artean ere.

► Merezimenduko Saria Gorringo Taldea

Komunikazioa lantzeko moduak asko dira, irratia, telebista, Internet eta prentsa idatzia aipatu ditugu orain arte, baina Gorringo Taldeak euskaldunak bere sarean harrapatu ditu antzezlan baten bidez, *Kutsidazu bidea*, *Ixabel*en bidez.

Villabonan (Gipuzkoa) egin zuten lehenengo emanaldia 2003ko martxoaren 15ean. Duela gutxira arte gelditu gabe antzeztu dute obra. 95.000 ikusle izan dituzte 174 emanalditan eta 150 bat herritatik igaro dira. Euskal Herri osoko hainbat antzoki, eliza, frontoi eta idi probetako plaza ezagutu dituzte. Behin izan ezik gainerako emanaldi guztietan jendea sartu ezinik geratu da eta batek baino gehiagok behin baino gehiagotan ikusi du antzezlan. Ezin esan arrakasta izan ez duenik.

Gorringo Taldeak haurrentzako antzezlanak prestatzen zituen orain arte, baina bazuen gogoia helduentzat zerbait egiteko. Joxean Sagastizabalen

ALBERTO ELOSEGI

Gorringo Taldeko kideak ezkerretik eskuinera: Ixabel Agirresarobe, Ainere Tolosa, Mikel Sarriegi, Egoitz Lasa eta Anjel Alkain. Iñaki Agirrezabal falta da argazkian.

Kutsidazu bidea, *Ixabel* liburuari erreparatu zion Gorringo Taldeak, alegia, Anjel Alkain, Ainere Tolosa, Mikel Sarriegi, Ixabel Agirresarobe, Egoitz Lasa eta Iñaki Agirrezabalek. Anartz Zuazua izan da zuzendaria eta lanaren gidaritzat Anjel Alkainek egin du. Berak azaldu digunez, asmoa helduentzat umoreari lotutako antzerki obra egitea zen, "planteamendu xumearekin, prentzio handirik gabea, eta batez ere, hasiera-hasieratik euskaraz pentsatua". Antzezlanaren arrakastaren gakoa horixe izan omen da, hasieratik euskaraz lan egitea eta Alkainen ustez, "horrek sinesgarritasuna eman dio lanari eta jendeak igarri du". Baserri giroan kokatutako obra da *Kutsidazu bidea*, *Ixabel*, baina protagonista euskaldun berri *urbanita* da eta Alkainen iritziz, horrek eragin du ikusle mota asko harrapatzea. Errezilen (Gipuzkoa), adibidez, eszena batzuetan soilik egin omen dute barre. Euskaldun berriak

ezagutzen dituztenek edo giro hori bizi izan dutenek berriz, kristoren barreak egin omen dituzte antzezlan guztian zehar. Hainbeste emanaldi eta hainbeste ikusle izanda, Alkainek batzuk badi-tu gogoan. Donostiako Trinitade Plazan 2.300 pertsona bildu ziren obra ikusteko. Baionan berriz, kezka bazuten hizkera ulertzeko arazorik izango ote zuten ala ez, baina primeran moldatu ziren nahiz eta ikuslea desberdina zela igarri. Alkainek bere kapritxoia betetzeko aukera ere izan zuen: *Kutsidazu bidea*, *Ixabel* Ernio mendi magaleko Zelatungo zelaian antzeztea. Halaxe egin zuten iazko iraileko azken igandean.

Euskal literaturaren historian ale gehien saldu duen liburua hartu zuten oinarri obra egiteko eta 174 emanaldiarekin bukatu dute antzezlanaren ibilaldia. Errematea DVDak eman dio hor jaso baitute obra eta baita Zelatungo zelaiko antzezpina ere. ■

Argitalpen honen edizioan lankide:

kutxa
gizarte ekintza

Bero-beroan

Kanarietako estatutu erreforma 'filosoberanista' dela salatu du PSOEk

PSOEk gogor kritikatu du Kanariar Uharteetako autonomia estatutuaren erreformarako Coalición Canaria eta PPK prestatu duten aurreproiektuaren zirriborroa. Arbuizatzearen arrazoi nagusien artean, erreformak duen izaera soberanista zalea eta Konstituzioaren aurkakoa izatea. Ez litzateke Ibarretxe Planaren desafio mailara helduko, baina Kataluniako Estatutuaren erreformarako zirriborroak erakutsi duena baino muturrekoagoa bai. Kataluniakoari dagokionez, ERCK kritikatu du Pasqual Maragallék 'beherapenei' ekin nahi diela. Datorren udazkenerako Espainiako Diputatuen Kongresuan egotea nahiko litzateke. Andaluziakoa ere garai horretarako aurreikustenda Kongresuan. Aragoie eta Balear Uharteetan otsailean osatuko dira estatutuen erreformak bideratuko dituzten ponentziak. Galiziari dagokionez, udazkeneko hauteskunde autonomikoen ondoren ekingo diote erreforma prestatzeari.

Andres Urrutiaren kargu hartzearen bi ikuspegi

Hilaren 28an Andres Urrutia

Euskaltzainburu berriaren kargu hartze ekitaldian azpimarratutako bi buruzko bi ikuspegi islatzen ziren ondorengo eguneko prentsan. *El Mundo* eta *El Correo* era batera ala bestera azpimarratu zituzten Euskaltzainburuaren honako hitzak: "Euskara Espainiako identitatearen sinboloetakoa da". *Berriak* eta *Garak* ez zioten aipamenik ere egin hitzei.

Hauteskundeak eta Batasunaren presentzia

Prozedura, ezetza, Auzitegi Konstituzionala, datozen hauteskunde autonomikoak, ETAren Alacanteko atentatua... Dena saltsa-maltsan eta jira-biraka euskal herritarren buru ginetan. Hauteskunde autonomikoak arte bederen horrela jarraituko du egoerak, argibiderik gabe, Estatutu Berriaren bideratzeak eta bakegintzaren balizko prozesu nagusiek elkarri nola eragingo dioten asmatu ezinik. Ibarretxe Planari dagokionez, hauteskunde aurreratzea edo ez, hori da mugitzeko geratzen den pieza nagusi bakarretakoa, gainerakoa herritarren esku legoke. Beste frontean, ETak bere indar metaketaren estrategiarekin jarraitzen du, eta hor bai, gauza asko ikusteko dira oraindik: ETA eta Zapateroren arteko elkarriketa prozesu niminoena zabalik balego ere, dagoeneko ona litzateke isiltasun handiagoa izatea. Gainerakoan, Batasunak —edo txarreanean honen ordezkoren batek— hauteskundeetan parte hartu ahal izango duen da laster argitu beharko den puntuetakoa.

Zer da...

Energiaren Euskal Erakundea

EEE, Energiaren Euskal Erakundea, 1982an sortu zuen Eusko Jaurilaritzak, EAEko energia-arazoei erantzuna emateko helburuarekin. Gaur egun, adin-nagusitasunerira iritsi da Europako Agentzia Energetikoa bezala, eta erabat integratua dago informazioaren eta proiektuen nazioarteko fluxuan. Sortu zenetik, EEE politika energetikoaren erreferentzia izan da Araban, Bizkaian eta Gipuzkoan, eta haren jardunak hiru ardatz oinarritzko izan ditu, betiere kezka nagusia ingurune naturala zaintzea eta herritarren bizi-kalitatea hobetzea izan delarik. Hauek dira jardunaren oinarritzko ardatzak: energiaren aurrezpenerako eta efizientziarako neurriak bultza-

tzea, baliabide energetiko berriztagarrien aprobetxamendua indartzea eta gas naturala gartztea. EEEren funtsezko helburua, bere interbentzioen, influentziaren eta besteekiko kooperazioaren bitartez, Eusko Jaurilaritzaren plan eta ildoekin beti bat etorritik eta garapen iraunkorraren irizpideak oinarritzat hartuz, EAEko sistema energetikoa etengabe hobetzea da, honetan lagun dezakeen modurik hoberenean: herrialdearen lehiakortasuna garatzen eta hobetzen, herritarren bizi-kalitatea hobetzen, ingurumena babesten eta hobetzen, eta bere kontrolatik kanpoko gertaera, krisi eta kontingentziekiko bulnerabilitatea murrizten.

Daniel Udalaiz

Hizkuntzak eta Immigrazioa mintegia

NAZIOARTEKO MINTEGIA Eusko Jaurlaritzako Kultura Sailak antolatu du UNESCO Etxeko Hizkuntzen Amarauna proiektuko Batzorde Teknikoarekin. Otsailaren 8 eta 9an Bilbon elkartuko diren adituek Euskal Herrian hizkuntza aniztasuna kudeatzeko neurriak proposatu eta eztabaidatuko dituzte. Gonbidatuen artean izango dira Herbehereetako, Suediako, Mexikoko eta Espainiako adituak.

Informatikari Euskaldunen V. Bilkura

APRILAREN 22AN, UEUko Informatika Sailaren eskutik antolatuko dute bosgarren edizioa. Gai nagusia *Softwaregintzaren erronka berriak* izango da. Hizlari adituak eta arituak bilduko dira web zerbitzuei buruz hitz egiteko, baita aplikazio informatikoetako segurtasunari buruz eta osagaien bidezko programazioari buruz hitz egiteko ere. Hitzaldiez gain euskaraz garatutako software-produktuak aurkezteko aukera izango da. Aurkezpenen bat egin nahi duenak otsailaren 18a baino lehen jakinarazi behar die antolatzaileei (arruarte@si.chu.es edo 943015065).

Shanghaiko Euskal Etxea

TXINAKO lehenengo euskal etxea da. Pekinen, Shanghai, Hong Kongen, Ningbon eta beste hainbat herrialdetan Euskal Herriko enpresen bidez joandako langile batzuek eta hango unibertsitateetan ikasten ari diren ikasleek sortu dute euskal etxea. Presidentea, Juan Ignazio Motioloa, SPRI enpresako bulegoko zuzendaria da.

Euskaltegi pribatuak etorkizuna bermatzeko eske

EUSKALTEGI PRIBATUEK protestaldia egin zuten urtarrilaren 25ean, Lakuaren aurrean. Euskaltegietak bozeramaileak, Mailu Lasartek, esan zuen Eusko Jaurlaritzak bukatutzat eman nahi duela helduen euskalduntze eta alfabetatzea. Negoziaketen emaitzak ikusita, sektorea lehentasunezkoztat ez dutela hartu nabari dela esan du Lasartek. Administrazioak ikasleko eta orduko 1,80 euro aurreikusi ditu gehiezez eta euskaltegiek 2,07 euro eskatu dute. Maiatzerako tesoreria arazoak izatea litekeena dela aurreratu dute. Miren Azkarate, Kultura sailburuak aurtengo diru laguntza iazkoa baino txikiagoa denik ukatu egin du.

Mamutxak sakeleko telefonoko protagonista

MAMUTXAK, izaki mitologikoak, sakeleko telefonoetako joko bateko protagonista bihurtu dituzte. Joko hori Animatu enpresak sortu du Eusko Jaurlaritzako Kultura Sailaren laguntzarekin eta sakeleko telefonoetan erabiltzeko euskarazko lehenengo jokoa da.

Euskal Herriko curriculuma

EUSKAL HERRIKO Ikastolen Elkartek, Udalbiltzak eta Sortzen-Ikasbatuak erakundeak Euskal Herriko curriculuma garatzeko hitzarmena sinatu berri dute. Hiru erakundeek curriculuma garatzeko falta diren urratsak aurtun emateko konpromisoa hartu dute. Euskal curriculumaren txostena udazkenerako egingo dute.

BAHEA Aralarrek jadanik aurkeztu ditu EAEko autonomi hauteskundeetarako zerrendaburuak: Aintzane Ezenarro Gipuzkoako Batzar nagusietako kidea izango da Gipuzkoako zerrendaburua; Bizkaikoa Joseba Azkarraga, Mondragon Unibertsitateko HUHEZI fakultateko irakaslea; eta Arabakoa Iñaki Aldekoa, ezker abertzaleko buruzagi historikoa. Txentxo Jimenez da, bestalde, Nafarroako Aralarreko koordinatzaile lanetan Fernando Atxa ordezkatu duena.

Rafael Gurra UPNko lehendakariordeak gogor jarraitzen du alderdiaren antolaketara azoaren kritikekin. Duela hilabete eta erdi Konsteilu Politikoan bere proposamenek jaso zuten ezezko borobilari muzin eginez, UPNk antolaketara arazo handiekin jarraitzen duela dio, eta horrek 2007ko foru hauteskundeetan ondorioak eragin ditzakeela. Bere ustez, alderdiaren lidergoa pertsonalistegia da eta berau eta zuzendaritzaren arteko zanga handitzen ari da.

Dagokion 600.000 euro jaso ezinik ari da Sozialista Abertzaleen Taldea

Eusko Legebiltzarreko Mahaia eta Auzitegi Gorenaren arteko aurrez aurreko judiziala lehenengoaren alde ebatsi denean, Gasteizko ganberaren Sozialista Abertzaleen Taldeak berari dagokion 600.000 euro jaso gabe jarraitzen duela salatu du. Mahaiak diru hori ukatu ez dionean, SAREN taldeak dagokiona noiz eta nola jasoko duen zain ari da. Legebiltzarra desegitearen atarian, auzi hau orain konponduko ez baltiz, lehen HBri behin baino gehiagotan gertatu zaion moduan, auzitegien bidea izan liteke auziari gera dakiokeen bidea, aurrekoetan legez, bide luzea seguruenik eta korapilotsua, Alderdien Legea dela eta Auzitegi Gorenaren epaiak tartean direlako.

Jose Ignazio Ansorena

Ongi etorri, berandu

Urte asko pasa ditugu *baomendatorka*. Alegia gure Euskal Herri honetako gatazkaren konponbidea bazetorrela errepikatzen. Eta behin eta berriz zapuztu zaizkigu ametsak.

Oraingoan berriro ere badatorrela pentsatu nahi dugu. Herri xhearen neke eta nazka faltarengatik ez da geratuko. Gatazka hainbes-tetan luzatzen ahalegindu diren gehienak ere konturatu direla ematen du. Nahikoa da, baina, hari mutur bat aske geratzea berriro gure gogoak hondoa jo dezan. Eta giroa areago ustel dadin.

Ez dago dudarik: berandu dator konponbidea. Nire ustez oso berandu. Ongi etorri izan bedi, berandu bada ere.

* * * *

Historiagile batzuk diote bizi irauteko modurik seguruena horixe dela: berandu ibiltzea. Adibide garbiena Eliza Katolikoa omen da. Ez kondoirik, ez Ibarretxe Plani-k, ez emakume apaizik, ez homosexualik, ez eutanasiarik... Berrikuntza usainik duen guztiari ez eta ez. Eta hara zenbat mendetan mantendu den tinko, bereari eutsiz.

Diote euskal kulturak ere berantiar izateko joera izan duela. Hizkuntzan argi azaltzen dela hori. Hitz asko mantendu dituela euskarak, gaztelaniatik hartuta eta honek aspaldi galduak: komuna, patrikera... Eta ohituretan, pentsamoldetan ere antzeko zerbait.

Ez nator bat horrekin. Berandu dabilena beti galtzaile. Eta, besterik ezean, oraingo berandu ibiltzeari konformidadea eman behar badiogu ere, uste dut badela momentua aurre hartzeko joera batzuk lantzen has gaitezen.

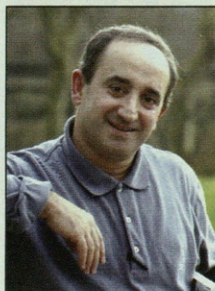
* * * *

Eman dezagun baietz. Gure herriaren kontu politikoak bideratzen hasten direla eta nola halako *normaltasunez* abiatzen direla. Eginkizun izugarriak izango ditu euskalgintzak. Hain joan dira lotuta politika eta kulturagintza gurean. Hanka baten faltan kili-kolo geratuko zaigu aulkia. Ezin jarri ahal izango dugu gainean.

Zein izango da hanka berria? Dudarik gabe itxaropenez, bizi pozez, argitasunez, samurtasunez, erakargarritasun sentimentalez osatu beharko dugu. Bide pozgarriak, itxaropentsuak, ireki beharko ditu euskarak eta gure kulturak, etorkizunik izango badu. Ez dago besterik.

* * * *

Adibide bat. Joandakoan *Trikitraka Trikitron* Euskal Telebistaren programa grabatzen Barañainen izan ginen. Urte gutxitan era harrigarrian hazi eta zabaldu den Iruña

ALBERTO ELOSEGI

ondoko herrian. Auditorio ederra dute, seiehun eta piku lagunentzat. Bi programa grabatu genituen bi egunetan, ohi bezala. Bietan antzokia goraino beteta, sarrerak agortuta eta jende gehiago eskean mesedez eta arren sartzen uzteko. Leku askotan gertatzen zaigu antzeko zerbait: Zumarragan, Andoainen, Donostian, Bilbon, Basaurin, Gasteizen... Alde ederra dago, ordea. Hura Nafarroa da, agintariek aspalditxotik euskararekin borroka latza duten herrialdea. Propaganda ofizialaren

eta geure akatsen ondorioz, askok euskaltzaleak banpiro itxuran ikusten gaituzten lurraldea.

Programa amaieran haur asko hurbiltzen zaigu. Oso momentu ederrak izaten dira, haurtxo haien begiradek eta irribarreek ekartzen duten energia guztiz berritzailea baita. Gurasoak ere hurreratzen dira.

Hautetako batek, Aralarren topatua ninduen joandako San Migel egunean eta, berak eskatuta, semearentzako autografoa eman nion, txistu ikaslea baita. Hura buruan eta esker onez, grabazioa amaituta, haurra ekarri zuen eszenatokira ezagut nezan eta erregalia ekarri zidan: berak zuzentzen duen Nafarroako elkarte bateko *-Hala-kozaleen* elkarte- buletina. Pozik eta harro erregalatu zidan, ea zer irizten nion aldizkari txo horri galdetuz.

Etixerakoan begiratu nuen liburusk. Kolore ederrak, txukuna, zaindua eta... goitik behera gaztelaniaz. Honela hasten zen aurreneko artikulua: *Dice un refrán muy español...*

Harrituta geratu nintzen. Aralarren euskaraz ez jakiteagatik barkamena eskatu zidan... semea ikastolan eta txistua ikasten zuen... gure telebista programara horren pozik etorri zen... pertsona hori al zen aldizkari hartako zuzendaria? Bai, bera zen. Eta harro gainera.

Iritzia esateko deitu nion. Ez zitzaidala egokia iruditzen Nafarroa osoko elkarte baten buletinean dena gaztelaniaz izatea. Eta zur eta lur geratu zen. Ez baitzen konturatu. Burutik ez zitzaion pasa ere egin. Inork ez dio orain arte ezer esan. Aztoratuta, azkenean bota zidan: *“Es que lo vuestro es distinto”*. Ez nuen ulertu. Baina konprenitzen dudala uste dut —desberdinak baitira *ulertzea* eta *konprenitzea*—.

* * * *

Berandu ibili gara politika kontuetan. Arlo teknikoan eta zientifikoan ere bai. Ekonomikoetan zer esanik ez. Baina psikosoziologian erlojua geldituta daukagu aspalditxotik.

Euskal kulturak aurre hartu behar du bizi poza- ren kontuetan. ■

Gaurkotasunaren

Euskal Herriaren

Kulturaren

Aisialdiaren

Pentsamenduaren

ERAKUSLEIHOA

Jaso ezazu astero etxean eroso eta kioskoan baino %19 merkeago.

Eta gainera, harpidetza orain egiten baduzu, opari hauetako bat aukeratu ahal izango duzu. Aukeratu zurea.

Mokogorri
puzzleak

Munduko
ipuinak

"888 txiste"
liburua

1500. urteko
Europako mapa

% 25eko
beherapena
ikasle bazara

(Urtebeteko harpidetza: Hego Euskal Herria 123€ · Ipar Euskal Herria 149€)

Izen deiturak:
Helbidea: Posta kodea: Herria:
Telefonoa: e-posta:
N.A./I.F.K.: Jaioteguna:

Ordainketa mota (markatu x batez):

Bankuz ☐

Tranferentziaz KOMUNIKAZIO BIZIAGOIA S.A.Lren kontura 3035 0036 14 0360048647 ☐

Entitatea

Sukurtsala

K.D.

Kontu zenbakia

Ordainketa epea:

Urtean behin ☐

Urtean bitan ☐

DATA:

SINADURA:

Bete zure datuak eta bidali: ARGIA · 142 PK · 20160 Lasarte-Oria

☎ 943 37 15 45 • www.argia.com • harpide@argia.com

ARGIA

ANALISIA, INFORMAZIOA ETA ENTRETENIMENDUA

eskolan egun gizartearen bihar

Ezberdintasuna integratu nahi duen
eskola baten **PARTAIDE** izan

goizeko 7etatik oren 1 arte

IRRAT'6

6 oren ezberdintasunaren alde

Antolatzaileak

Ezberdintasuna integratzen duen eskola baten alde

**Integrazio
Batzordea**
16, Larregi
Etorbidea
64500 Donibane
Lohizune

**EUSKAL
IRRATIAK**
hiruetan hobe!

91.8
106.6
95.5

LAGUNTZAILEAK

France **BLEU**
Pays Basque

RADIO
LAPURDI

otsaila
samedi **12**
février

Ekaitza

le journal

CULT